

รายงานวิจัยฉบับก้าวหน้า

รายงานการวิจัยเรื่อง

การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม

กรุงเทพมหานคร

PARTICIPATION OF COMMUNITY COMMITTEE IN LOCAL
DEVELOPMENT IN BUENG KUM DISTRICT BANGKOK

โดย

ผศ. ดร.สมภาพ ระงับทุกข์

รศ. ดร.สุรพล สุธะพรหม

ผศ. ดร.สุมาลี บุญเรือง

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๖๗

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๖๗

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS ๒๔๗/๒๕๖๗

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	
กิตติกรรมประกาศ	
สารบัญ	
สารบัญตาราง	
สารบัญแผนภาพ	
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๕
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๕
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๕
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๗
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๘
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๐
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น	๑๐
๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	๒๗
๒.๓ บทบาทคณะกรรมการชุมชน	๔๒
๒.๔ หลักอิทธิบาท ๔	๕๙
๒.๕ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย	๖๔
๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗๑
๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๗๙
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๘๑
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๘๑
๓.๒ ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง	๘๑

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๘๒
๓.๔ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	๘๓
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๘๓
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๘๕
๔.๑ ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร	
๔.๒ ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร	
๔.๓ ผลการวิเคราะห์การบูรณาการตามหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร	
๔.๔ ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ	
๔.๕ องค์ความรู้	
๔.๕.๑ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	
๔.๕.๒ องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย	
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	
๕.๓.๑ ข้อเสนอเชิงนโยบาย	
๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ	
๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

ประวัติผู้วิจัย

สารบัญตาราง

ตารางที่

หน้า

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๒.๑	การมีส่วนร่วมของประชาชน	๓๐
๒.๒	กรอบแนวคิดในการวิจัย	๗๙

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อในงานวิจัยฉบับนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาบาลี/พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนคัมภีร์ อรรถกถาบาลี/ภาษาไทย ใช้ฉบับ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๓๙

การอ้างอิงพระไตรปิฎก จะระบุ เล่ม/หน้า/ข้อ หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เช่น ที.สี. (บาลี) ๙/๒๗๖/๙๗ ที.สี.(ไทย) ๙/๒๗๖/๙๘ หมายถึง ทีฆนิกาย สีลขณธวคคปาลี ภาษาบาลี เล่ม ๙ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๙๗ ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก ๒๕๐๐, ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค ภาษาไทย เล่ม ๙ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๙๘ ฉบับ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๓๙

ส่วนพระคัมภีร์อรรถกถา จะระบุชื่อคัมภีร์ ลำดับเล่ม (ถ้ามี)/หน้า เช่น ที.สี.อ.(บาลี) ๑/๒๗๖/๒๔๐ หมายถึง ทีฆนิกาย สุมงคฺลวิลาสินี สีลขณธวคคอฏฐกถา ภาษาบาลี เล่ม ๑ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๒๔๐ ฉบับ มหาจุฬาอฏฐกถา ตามลำดับดังนี้

๑. คำอธิบายคำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

ก. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

คำย่อ	พระสุตตันตปิฎก		ภาษา
	=	ชื่อคัมภีร์	
ช.ชา.	=	สุตตันตปิฎก ชุททกนิกาย มหานิบาต	ภาษาไทย
ที.ม.	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค	ภาษาไทย
อง.ติก.	=	สุตตันตปิฎก องคุตตรนิกาย ติกนิบาต	ภาษาไทย
อง.สตตก.	=	สุตตันตปิฎก องคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต	ภาษาไทย

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

๑.๑.๑ ความเป็นมา

ประเทศไทยมีการแบ่งเขตการบริหารออกเป็น ๓ ส่วน ได้แก่ (๑) ราชการส่วนกลาง ได้แก่ กระทรวง, ทบวง และกรม (๒) ราชการส่วนภูมิภาค และ (๓) ราชการส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด, เทศบาล, องค์การบริหารส่วนตำบล

กรุงเทพมหานครเป็นท้องถิ่นแห่งหนึ่งของประเทศไทย ซึ่งปัจจุบันมีการจัดการปกครอง กรุงเทพมหานครในรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษมีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการ ในเขตกรุงเทพมหานครตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ.๒๕๒๘ มาตรา ๘๙^๑ การบริหารกรุงเทพมหานครในยุคปัจจุบันอาศัยอำนาจตาม “พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘” โดยกำหนดให้กรุงเทพมหานครเป็นนิติบุคคล และเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น แบ่งพื้นที่ออกเป็นเขต ซึ่งในปัจจุบันมีทั้งหมด ๕๐ เขต มีฐานะคล้ายกับการปกครองระดับอำเภอ และแต่ละเขตยังแบ่งออกเป็นแขวง มีฐานะคล้ายกับตำบล ตามบทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดสาระสำคัญในการบริหารงานกรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงและศูนย์กลางความเจริญเติบโตของประเทศไทย และเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล ดำเนินงานตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘ แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น ๕๐ เขต สำนักงานเขตบึงกุ่มเป็นส่วนหนึ่งของกรุงเทพมหานคร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๓ แขวง (แขวง คลองกุ่ม แขวงνωมินทร์ และแขวงνωลจันท์) มีชุมชนจำนวน ๓๗ ชุมชน ได้มีการพัฒนาชุมชน โดยการจัดตั้งคณะกรรมการชุมชนมีจำนวน รวมทั้งสิ้น ๓๖๔ คน (สำนักงานเขตบึงกุ่ม, ๒๕๖๒) คณะกรรมการมีบทบาทเป็นผู้ประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับประชาชน เป็นผู้นำชุมชนในการพัฒนาสังคมด้านต่างๆ และบทบาทที่สำคัญคือการจัดทำแผนชุมชนในการบริหารจัดการชุมชน และการสร้างเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของตนเอง กรุงเทพมหานครได้มีการจัดทำแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ ๒๐ ปี ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๖๕) ซึ่งในด้านที่ ๕มหานครประชาธิปไตย เป้าประสงค์ที่ ๕.๒.๑.๑ รับฟังความคิดเห็นของประชาชนผ่าน “สภาประชาชนกรุงเทพมหานคร มีการกำหนดโครงการหลักภายใต้ตัวชี้วัดเป้าประสงค์ ในการสนับสนุนการจัดทำและทบทวนแผนพัฒนาชุมชนของชุมชนในแต่ละสำนักงาน เพื่อส่งเสริมบทบาทของ

^๑สภากรุงเทพมหานคร, คู่มือการปฏิบัติงานของสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร, (พระนครศรีอยุธยา : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔), หน้า ๑๕ - ๑๖

ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนด/จัดทำแผนงานโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาของตนเอง รวมถึงการทบทวนสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อปรับปรุงแผนพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริง และกำหนดแนวทางปฏิบัติ

กรุงเทพมหานคร มีโครงสร้างการบริหารในปัจจุบันดังนี้

๑. ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร : ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นผู้บริหารสูงสุดของกรุงเทพมหานคร มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน มีวาระ ๔ ปี

๒. สภากรุงเทพมหานคร : สภากรุงเทพมหานครทำหน้าที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติของกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย สมาชิกสภากรุงเทพมหานครมาจากการเลือกตั้งมีวาระในการดำรงตำแหน่ง ๔ ปี

๓. สำนัก และสำนักงานเขต : การบริหารของกรุงเทพมหานครมีการแบ่งโครงสร้างการบริหาร ประกอบด้วยสำนักและสำนักงานเขต สำนักงานเป็นการแบ่งการบริหารงานกรุงเทพมหานครตามหน้าที่ความรับผิดชอบ ปัจจุบันประกอบด้วย ๑๖ สำนัก ส่วนสำนักงานเขตเป็นการแบ่งการบริหารงานตามพื้นที่ และมีบทบาทความรับผิดชอบในการจัดบริการสาธารณะให้ประชาชนโดยตรง ผู้บังคับบัญชาหรือผู้บริหารของ สำนักงานเขต คือ ผู้อำนวยการเขต ซึ่งเป็นข้าราชการกรุงเทพมหานคร^๒ มีหน้าที่จัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น ๕๐ เขต

เขตบึงกุ่ม มีหน่วยงานรับผิดชอบในการพัฒนาท้องถิ่น เรียกว่า สำนักงานเขตบึงกุ่ม มีผู้อำนวยการเขต ๑ คน และมีผู้ช่วยผู้อำนวยการเขต ๒ คน โดยแบ่งส่วนราชการเป็น ๑๐ ฝ่ายมีหัวหน้าฝ่ายเป็นผู้รับผิดชอบ ได้แก่ ฝ่ายปกครอง ฝ่ายทะเบียน ฝ่ายโยธา ฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ฝ่ายการคลัง ฝ่ายรายได้ ฝ่ายเทศกิจ ฝ่ายรักษาความสะอาดและสวนสาธารณะ ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม และฝ่ายการศึกษา ซึ่งในการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร นั้นคือส่วนที่เป็นงานในหน้าที่ของกรุงเทพมหานครที่อยู่ในพื้นที่เขตบึงกุ่ม โดยเฉพาะที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีประชาชน จำนวน ๑๓๗,๒๐๘ คน มีชุมชน จำนวน ๓๗ ชุมชน มีกรรมการชุมชนๆ ละ จำนวน ๗ คน ถึง ๑๕ คน รวมเป็นจำนวน ๓๑๕ คน กรรมการชุมชนนับเป็นบุคคลสำคัญที่ต้องมีส่วนร่วมกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม เพื่อให้การพัฒนาท้องถิ่นที่สำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนในเรื่องต่อไปนี้ ๑. การมีส่วนร่วมกับการจัดการขยะ ๒. การมีส่วนร่วมกับการจัดการจราจร ๓. การมีส่วนร่วมกับการป้องกันยาเสพติด ๔. การมีส่วนร่วมกับการจัดการถนนชำรุด ๕. การมีส่วนร่วมกับการจัดการน้ำท่วมขังถนนและซอย และ ๖. การมีส่วนร่วมกับการจัดการอากาศเสีย^๓

^๒ทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา, กรุงเทพมหานคร เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารท้องถิ่น หน่วยที่ ๘ - ๑๕, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๗), หน้า ๒๓๘.

^๓ดำรงศักดิ์ จันโททัย, การบริหารชุมชนเมือง, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๖๒), หน้า ๒๕๖ - ๒๕๖.

ตามระเบียบกรุงเทพมหานคร ว่าด้วยชุมชนและคณะกรรมการชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๕ ได้กำหนดให้แต่ละชุมชนมีตัวแทนของสมาชิกชุมชนซึ่งได้รับการเลือกตั้งจากสมาชิกชุมชน โดยชุมชนหนึ่งให้มีกรรมการชุมชน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งจำนวนอย่างน้อยชุมชนละเจ็ดคนถ้าชุมชนใดมีบ้านเกินหนึ่งร้อยหลัง ให้มีการเลือก กรรมการชุมชนนั้นเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคนต่อจำนวนบ้าน ทุกห้าสิบหลัง เศษของห้าสิบ ถ้าเกินยี่สิบห้า ให้นับเป็น ห้าสิบหลัง แต่ทั้งนี้ เมื่อรวมกรรมการชุมชนทั้งหมดแล้ว จะต้องไม่เกินจำนวนสิบห้าคน

คณะกรรมการชุมชน มีหน้าที่หลักคือพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนทั้ง ในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม คุณแลร์ักษาทรัพย์สินของชุมชนและสาธารณสุขสมบัติในชุมชน ประสานงานและดำเนินงานร่วมกับเครือข่ายองค์กร หน่วยงานราชการ องค์กร และหน่วยงานเอกชนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในอันที่จะทำให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนในชุมชน และหน้าที่อื่นๆ อีกหลายประการ อันเป็นการพัฒนาช่วยเหลือสมาชิกชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยมีให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมและเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชุมชน จากที่ได้กล่าวมาในข้างต้น จึงถือได้ว่าคณะกรรมการชุมชนเป็นคณะบุคคลที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากหน้าที่หรือภาระงานของคณะกรรมการชุมชนถือเป็นงานที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องเป็นกระบวนการ ต้องอาศัยหลักการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนเป็นสำคัญ ต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนร่วมคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจในการปฏิบัติตาม แผนงานกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน อีกทั้งในการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนนั้น จะต้องดำเนินงาน ให้เป็นไปตามระเบียบข้อกฎหมายต่างๆ ของกรุงเทพมหานคร ทำให้ในบางครั้งการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนมักมีข้อจำกัด ซึ่งเป็นปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

๑.๑.๒ ความสำคัญของปัญหา

การที่สำนักงานเขตบึงกุ่ม มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการปกครองท้องที่ การพัฒนาชุมชน การส่งเสริมอาชีพ การทะเบียน การโยธา การรักษาที่สาธารณะ การสาธารณสุข การจัดเก็บรายได้ การรักษาความสะอาด การดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษา การดูแลและรักษาการให้เป็นไปตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร หรือที่กฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานครตามที่ได้รับมอบหมายในพื้นที่เขตบึงกุ่ม

ปัจจุบันผลจากการขยายตัวของกรุงเทพมหานครในช่วงหลายปีที่ผ่านมา พื้นที่เขตบึงกุ่มได้ถูกพัฒนา และจัดสรรเป็นที่อยู่อาศัย อันเป็นผลจากการขยายตัวของเมืองสู่เขตตะวันออกของกรุงเทพมหานคร ส่งผลให้เกิดโครงการบ้านจัดสรร คอนโดมิเนียม และหอพักประเภทต่างๆ ในพื้นที่เพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะตลอดแนวถนนเสรีไทย ในขณะที่พื้นที่บริเวณถนนนวมินทร์ และถนนนวลจันทร์เป็นส่วนใหญ่เป็นพื้นที่อยู่อาศัยและชุมชนดั้งเดิม โดยภาพรวมในปี ๒๕๖๐ ในพื้นที่เขตบึงกุ่มมีหมู่บ้านจัดสรร ๒๑ แห่ง ชุมชน ๓๘ ชุมชน รวม ๗๒,๑๙๒ หลังคาเรือนและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ถึงแม้ประชากรผู้มีภูมิลำเนาในพื้นที่เขตบึงกุ่ม จะมีจำนวนค่อนข้างคงที่ พื้นที่เขตบึงกุ่ม เป็นพื้นที่ประเภทที่อยู่อาศัยความหนาแน่นน้อย และความหนาแน่นปานกลาง อีกทั้งต้องประสบกับปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน อันเนื่องมาจากมิจฉาชีพ และอาชญากร ซึ่งสาเหตุหลักนั้น เกิดจากการที่พื้นที่เขตบึงกุ่มมีจุดเสี่ยงอันตรายอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น จุดอับ สถานที่เปลี่ยวต่างๆ บริเวณ

สะพานลอย บริเวณใต้สะพานลอย บริเวณตึกร้าง อาคารร้าง หรือบริเวณชอยเปลี่ยว ที่ขาดแสงสว่าง ฯลฯ ทำให้เป็นที่มั่วสุมของเหล่าบรรดามิจฉาชีพทั้งหลายในอันที่จะก่อเหตุอาชญากรรมและยาเสพติด นับวันสถานการณ์ดังกล่าวจะยิ่งทวีความรุนแรงและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น สร้างปัญหาความเดือดร้อน และสร้างความหวาดกลัวให้กับประชาชนที่อาศัยในพื้นที่เขตบึงกุ่มเป็นอันมาก ฝ่ายเทศกิจ จึงจัดชุดสายตรวจ ตู้เขี้ยว เฝ้ารวังและตรวจตราจุดเสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรมในพื้นที่เขตบึงกุ่ม จำนวน ๑๑ จุด ออกตรวจจุดละ ๒ ครั้ง/วัน นอกจากนี้ยังมีอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเขตบึงกุ่ม เข้าร่วมออกตรวจตราร่วมกับฝ่ายเทศกิจ สำนักงานเขตบึงกุ่ม อีกทั้งยังมีแผนการติดตั้งไฟฟ้าและซ่อมแซมไฟฟ้าแสงสว่าง เป้าหมาย คือ ถนน ตรอก ซอย พื้นที่เสี่ยงภัยอาชญากรรมที่เป็นที่สาธารณะและเอกชนให้ได้รับการติดตั้งหรือซ่อมแซมทุกปี^๔

สำนักงานเขตบึงกุ่ม มีหน้าที่ในการดูแลท้องที่เขตบึงกุ่ม อันได้แก่ งานบริการประชาชนทั่วไป งานทะเบียน งานปกครองท้องที่ การจัดเก็บรายได้ การโยธา การพัฒนาชุมชน การดูแลรักษาความสะอาด การดูแลสิ่งแวดล้อม การสาธารณสุข การจัดการศึกษา รวมไปถึงการรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย และงานอื่นๆ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข และในพื้นที่เขตบึงกุ่มได้มีกรรมการชุมชน ซึ่งเป็นผู้นำของประชาชนชนที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในชุมชนต่างๆ ทั่วพื้นที่เขตบึงกุ่ม เป็นจำนวน ๓๑๕ คน หากคนเหล่านี้ได้มีส่วนร่วมกับสำนักงานเขตบึงกุ่มในการพัฒนาเขตบึงกุ่มจะช่วยกันแก้ปัญหาต่างๆ และพัฒนาเขตบึงกุ่มได้มากขึ้น ผู้อำนวยการเขตบึงกุ่มแม้เป็นข้าราชการ และกรรมการชุมชน ย่อมถือว่าเป็นผู้นำท้องถิ่นด้วย และมีความรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง อันเป็นที่ต้องการในการดำเนินงานของกลุ่ม และสามารถใช้ความรู้ช่วยให้กลุ่มบรรลุวัตถุประสงค์ และความเป็นผู้นำเป็นขบวนการที่มีอิทธิพลต่อกิจกรรมของกลุ่ม เพื่อนำกลุ่มให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้^๕

การพัฒนาชุมชนแต่ละชุมชนต้องมีการวางแผนชุมชนโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยคณะกรรมการมีบทบาทและมีความสำคัญเป็นอย่างมาก แต่จากภาพรวมในอดีตที่ผ่านมา การจัดทำแผน ชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนในพื้นที่เขตบึงกุ่มยังไม่เป็นที่น่าพอใจ กล่าวคือ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนยังอยู่ในระดับที่ปานกลาง จากสถิติการจัดประชุมคณะกรรมการประจำเดือน ในช่วง เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑- เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๖๒ การเข้าร่วมประชุมของคณะกรรมการชุมชนยังมีจำนวนเฉลี่ยต่อครั้ง ประมาณ ๔๐-๕๐ คนเมื่อเทียบสัดส่วนของคณะกรรมการชุมชนที่ต้องมาทั้งหมด ๗๒ คน ตามการกำหนดการส่งตัวแทนเข้าร่วมประชุม ชุมชนละ ๒ คน จำนวนผู้ที่มีส่วนร่วมในการเข้าประชุมมีเพียง แค่ ๖๐ กว่าเปอร์เซ็นต์เท่านั้น ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่ของส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเกิดจากประชาชนส่วน ใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป ค่าขาย และพนักงานประจำ ซึ่งมีฐานะปานกลางถึงยากจน วิถีชีวิตของประชาชน จึงทุ่มเทไปกับการทำมาหาเลี้ยงชีพและไม่มีเวลาในการมีส่วนร่วม อีกทั้งการจัดทำแผนชุมชน ยังอยู่ในวงจำกัดไม่ครอบคลุมทุกด้านทำ

^๔สำนักงานเขตบึงกุ่ม, แผนปฏิบัติราชการประจำปี พ.ศ.๒๕๖๔, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเขตบึงกุ่ม, ๒๕๖๔), หน้า ๙.

^๕จิรพรรณ กาญจนจิตรรา, การพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๖๒), หน้า ๘๖.

ให้สะท้อนถึงปัญหาของการวางแผนชุมชนที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการและการหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น หรือหาแนวทางในการพัฒนาชุมชน และยังมีปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องที่ทำให้คณะกรรมการชุมชนแต่ละชุมชนมีระดับความร่วมมือที่แตกต่างกันไป อย่างไรก็ตามหากคณะกรรมการชุมชนให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนจะทำให้การ จัดทำแผนชุมชนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สามารถแก้ไขปัญหาคือความต้องการของคนในชุมชนได้อย่างครอบคลุมทั่วถึงสามารถดึงศักยภาพของชุมชนมาพัฒนาชุมชนได้ดียิ่งขึ้น^๖

การพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร โดยการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนชุมชน จะมีส่วนในการพัฒนาท้องถิ่นให้การจัดการขยะไม่ให้มีความสกปรกเป็นแหล่งเชื้อโรคต่างๆ ในพื้นที่เขตบึงกุ่ม ได้ดีขึ้น การมีกรรมการชุมชนออกมาช่วยจัดการจราจร ก็มีส่วนอย่างมากในการแก้ปัญหาจราจรติดขัด ให้กรรมการชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติด การมีส่วนร่วมจัดการถนนชำรุด การป้องกันน้ำท่วมขังถนนแลชอย ซึ่งกรรมการชุมชนอยู่ใกล้ชิดประชาชน จะสามารถชักชวนประชาชนให้ร่วมกันด้วยได้ง่าย และกรรมการชุมชนจะเป็นสื่อกลางกับประชาชนและทางราชการ ที่เห็นปัญหาในพื้นที่ได้ง่ายจึงสามารถประสานงานในการนำเสนอเพื่อแก้ไข หรือร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นให้ดีขึ้น จึงเป็นการพัฒนาท้องถิ่นโดยการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนได้ปกครองตนเอง กรรมการชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดเองว่า ประชาชนในท้องถิ่นของตนเองมีความต้องการไปในทิศทางไหนอย่างไร ดังนั้น จากการจัดการขยะ การจัดการจราจร การป้องกันยาเสพติด การจัดการถนนชำรุด การจัดการน้ำท่วมขังถนนแลชอย และการจัดการอากาศเสีย มีความสำคัญและกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนอย่างมาก

ผู้วิจัยจึงสนใจการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร โดยการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนชุมชนจะมีส่วนในการพัฒนาท้องถิ่น จึงมุ่งหวังเพื่อนำผลการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุน รวมทั้งเพื่อใช้เสนอแนะแนวทางในแก้ไขปัญหาในการพัฒนาชุมชนให้กับคณะกรรมการชุมชน และภาครัฐในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนาชุมชนของคณะกรรมการชุมชน เพื่อให้การดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลอย่างเต็มที่ และเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนในปัจจุบัน

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑.๒.๑ สภาพปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร เป็นอย่างไร

๑.๒.๑ การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร เป็นอย่างไร

๑.๒.๓ การบูรณาการตามหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร เป็นอย่างไร

^๖ญาณิกา แสนธรรม, “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจัดทำแผนชุมชน เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร”, วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๓) : ๕๙.

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร

๑.๓.๒ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร

๑.๓.๓ เพื่อเสนอการบูรณาการตามหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เรื่อง “การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร” เป็นการศึกษาลักษณะปฏิบัติเพื่อในการเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร และนำเสนอหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ในเรื่องต่อไปนี้

- ๑) การจัดการขยะ
- ๒) การจัดการจราจร
- ๓) การป้องกันยาเสพติด
- ๔) การจัดการถนนชำรุด
- ๕) การจัดการน้ำท่วมขังถนนและซอย
- ๖) การจัดการอากาศเสีย

หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร คือ หลักอิทธิบาท ๔ ประกอบด้วย

- ๑) ฉันทะ (ความพอใจ)
- ๒) วิริยะ (ความอดทน ขยันหมั่นเพียร)
- ๓) จิตตะ (การเอาใจใส่)
- ๔) วิมังสา (การใส่ใจ ไตร่ตรองให้มีความถูกต้อง)

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่มเฉพาะ

ดังนี้

๑) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๒๕ คน ประกอบด้วย

- (๑) นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน ๒ รูป
- (๒) กรรมการชุมชน จำนวน ๑๐ คน
- (๓) ข้าราชการของสำนักงานเขตบึงกุ่ม จำนวน ๘ คน
- (๔) นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน ๕ คน

๒) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

จำนวน ๘ คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิทางรัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ การจัดสนทนากลุ่มดังกล่าวจะเป็นไปในลักษณะการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงตามที่กำหนดไว้

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดช่วงเวลาในการดำเนินการวิจัยตั้งแต่วันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๖๗ ถึงเดือนธันวาคม ๒๕๖๗ รวมเป็นระยะเวลา ๑๒ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การมีส่วนร่วม หมายถึง การร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ และลงมือปฏิบัติร่วมกัน ระหว่างกรรมการชุมชน กับผู้อำนวยการเขตบึงกุ่ม และเจ้าหน้าที่ของสำนักงานเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร

กรรมการชุมชน หมายถึง บุคคลที่ได้รับการเลือกให้เป็นกรรมการชุมชนของเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร

การพัฒนาท้องถิ่น หมายถึง การกระทำที่ส่งผลให้ท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับการจัดการขยะ การจัดการจราจร การป้องกันยาเสพติด การจัดการถนนชำรุด การจัดการน้ำท่วมขังถนนและซอย การจัดการอากาศเสีย เกิดการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น

เจ้าหน้าที่ หมายถึง ข้าราชการ และลูกจ้าง ของสำนักงานเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร

การจัดการขยะ หมายถึง สิ่งของหรือเศษวัสดุเหลือใช้ที่คนไม่ต้องการและทิ้ง มีทั้งขยะอินทรีย์ ขยะที่นำกลับมาใช้ได้ ขยะทั่วไป และขยะอันตราย

การจัดการจราจร หมายถึง การดำเนินการใดๆที่ช่วยให้การใช้นถนนสำหรับการจราจรดีที่สุด

การป้องกันยาเสพติด หมายถึง การป้องกันชุมชนในพื้นที่เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร เพื่อให้ประชาชนในชุมชนรอดพ้นยาเสพติดที่ผิดกฎหมาย

การจัดการถนนชำรุด หมายถึง การตรวจตรา ซ่อมแซม ถนน ในพื้นที่เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ไม่ให้ชำรุด และดูแลบำรุงรักษาให้มีสภาพดีอย่างสม่ำเสมอ

การจัดการน้ำท่วมขังถนนและซอย หมายถึง การตรวจตรา และดำเนินการไม่ให้น้ำที่ท่วมขังถนนและซอย ในพื้นที่เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร

การจัดการอากาศเสีย หมายถึง การตรวจตรา และดำเนินการป้องกันไม่ให้แหล่งกำเนิดอากาศเสียที่เป็นอันตรายต่อชีวิตคนในพื้นที่เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร

หลักการที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร หมายถึง หลักธรรม ซึ่งส่งเสริมการแสดงออกในการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร โดยการหลักอภิธา ๔ ประกอบด้วย

๑. **ฉันทะ** หมายถึง ความฝักใฝ่ ตั้งมั่น และมีกำลังใจในสิ่งที่ทำโดยไม่ทะเยอทะยานจนเกินเหตุ การน้อมนำหลักธรรมนี้มาใช้ย่อมจะทำให้เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้น มีเรี่ยวกายแรงใจในการทำหน้าที่การงานอันจะนำมาซึ่งความสำเร็จได้

๒. **วิริยะ** หมายถึง ความขยันหมั่นเพียร เป็นคุณสมบัติสำคัญของผู้ประสบความสำเร็จ ไม่ว่าจะทำกิจการใดก็ตามหากตั้งมั่นอยู่ในความขยันหมั่นเพียรด้วยจิตใจอันไม่ย่อท้อ ก็สามารถทำให้สิ่งที่ทำอยู่นั้นดำเนินไปได้อย่างราบรื่น แม้จะมีอุปสรรคผ่านเข้ามา ความเป็นผู้เพียบพร้อมในธรรมแห่งวิริยะนี้จะช่วยให้สามารถฝ่าฟันจนผ่านพ้นไปได้

๓. **จิตตะ** หมายถึง สมาธิ การมีสมาธิทำให้จิตใจจดจ่ออยู่กับสิ่งที่ทำหรือสิ่งที่คิด โดยไม่วอกแวกไปอย่างอื่น กลุ่มกังวลอยู่กับเรื่องอื่น การจดจ่อในสิ่งที่ทำย่อมทำให้ผลงานที่เกิดขึ้นมีคุณภาพ เพราะเกิดมาจากการพิจารณาไตร่ตรองโดยถี่ถ้วนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ จิตตะยังหมายถึงการไม่ละทิ้งต่อหน้าที่ ซึ่งก็สามารถอธิบายได้ในความหมายที่คล้ายคลึงกับสมาธินั่นเอง

๔. **วิมังสา** หมายถึง ความมีปัญญาและเหตุผลธรรมข้อนี้เป็นหลักสำคัญในการกระทำสิ่งทั้งปวง เพราะหากตั้งมั่นอยู่ในสติปัญญาและความมีเหตุผลแล้วก็ไม่ทำให้เกิดความผิดพลาด แม้จะต้องเผชิญกับปัญหา ก็สามารถแก้ไขได้ด้วยความสุขุม ตรงจุด จนปัญหานั้นบรรเทาเบาบางลง และสามารถมุ่งเดินไปสู่เป้าหมายได้โดยราบรื่น

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ได้ความรู้เกี่ยวกับสภาพปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร

๑.๖.๒ ได้ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร

๑.๖.๓ ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการบูรณาการตามหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร

๑.๖.๔ นำเสนอแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนกับการพัฒนา
ท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร และเพื่อพัฒนากรรมการชุมชนในพื้นที่เขตอื่นๆ ในการช่วยกัน
พัฒนาท้องถิ่นให้ยั่งยืนต่อไป

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร” ได้มีการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีข้อมูล ข้อเท็จจริง เชิงเอกสารตลอดจนหลักพุทธธรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องต่างๆ โดยแบ่งการนำเสนอ ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น
- ๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- ๒.๓ บทบาทคณะกรรมการชุมชน
- ๒.๔ หลักอิทธิบาท ๔
- ๒.๕ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น

๒.๑.๑ ความหมายของการปกครองท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลให้อำนาจ หรือกระจายอำนาจให้หน่วยงานปกครองท้องถิ่น^๑ ดังนั้นการปกครองท้องถิ่นจึงเป็นการที่รัฐบาลเปิดโอกาสทางการปกครองที่ให้ประชาชนได้ปกครองตนเอง โดยมีผู้บริหารหน่วยงานของท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่นนั่นเอง

คำว่า “การปกครองท้องถิ่น” ประธาน คงฤทธิศึกษาการ^๒ ได้อธิบายไว้ว่า การปกครองท้องถิ่น (Local Government) หรือการยินยอมให้ท้องถิ่นปกครองตนเอง (Local Self-Government) มีรากฐานที่มาจากแนวคิดหรือหลักการกระจายอำนาจปกครอง หมายถึง การที่รัฐบาลกลางหรือการบริหารราชการส่วนกลางยินยอมกระจายอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบให้กับ

^๑โกวิท พวงงาม, การปกครองท้องถิ่นไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, ๒๕๕๐), หน้า ๒๘ - ๓๐.

^๒ประธาน คงฤทธิศึกษาการ, การปกครองท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๖๖), หน้า ๓-๔.

ท้องถิ่นในด้านต่างๆ โดยให้ท้องถิ่นมีหน่วยงานที่เป็นของตนเองทำหน้าที่ในการบริหารงานหรือดำเนินงานในหน้าที่และความรับผิดชอบ สามารถดำเนินการได้ในหลายแนวทางและหลายระดับ ซึ่งบ่งชี้ให้เห็นถึงการปกครองตนเองของท้องถิ่นว่ามีอย่างน้อยเพียงใดดังนี้

(๑) การกระจายอำนาจด้านการบริหาร (Administrative Decentralization) หรือการมอบอำนาจ (Delegation) การกระจายอำนาจในลักษณะนี้ การตัดสินใจในนโยบายหลักๆ ทั้งหมดต่างล้วนดำเนินการโดยการบริหารราชการส่วนกลาง ข้าราชการได้รับการแต่งตั้งจากส่วนกลางเช่นเดียวกัน ท้องถิ่นมีหน้าที่เพียงให้บริการและการตัดสินใจในเรื่องของการบริหารงานโดยทั่วไป

(๒) การกระจายอำนาจด้านหน้าที่ (Functional Decentralization) การกระจายอำนาจลักษณะนี้ การบริหารราชการส่วนกลางดำเนินการจัดตั้งหน่วยงานกึ่งอำนาจอิสระ (Semi-independent) เพื่อทำหน้าที่ให้บริการเฉพาะบางด้าน ลักษณะเช่นนี้ เทียบเคียงได้กับการบริหารราชการส่วนภูมิภาคในกรณีของไทย ที่การบริหารราชการส่วนกลางมอบหมายให้หน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคเป็นผู้ดำเนินงาน กระจายไปยังจังหวัดหรืออำเภอต่างๆ เช่น กระทรวงสาธารณสุขมีหน่วยงานสาธารณสุขจังหวัด ทำหน้าที่ในการให้บริการด้านสาธารณสุขในท้องถิ่นต่างๆ

(๓) การกระจายอำนาจด้านการเมือง (Political Decentralization) หรือการถ่ายโอนอำนาจ (Devolution) การกระจายอำนาจลักษณะนี้ การบริหารราชการส่วนกลางมอบอำนาจการตัดสินใจในด้านต่างๆ อย่างกว้างขวางให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีอำนาจอิสระในการบริหารงาน ผู้บริหารมาจากการเลือกตั้งของประชาชนเพื่อดำเนินการให้บริการแก่ท้องถิ่นอย่างเป็นทางการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นบนพื้นฐานของท้องถิ่น

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่า การกระจายอำนาจตามข้อที่ 3 คือ การกระจายอำนาจด้านการเมือง มีความหมายที่สอดคล้องกับหลักการกระจายอำนาจการปกครองให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ปกครองตนเอง ดังนี้^๓

(๑) การกระจายอำนาจทางพื้นที่ หรือการกระจายอำนาจทางเขตแดน คือ การที่รัฐมอบอำนาจในการจัดทำบริการสาธารณะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำ ทั้งนี้ การจัดทำบริการสาธารณะที่ได้รับมอบหมายจะถูกจำกัดขอบเขตโดยพื้นที่หรืออาณาเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ การจัดระเบียบการบริหารราชการลักษณะนี้เรียกว่า การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นการกระจายอำนาจปกครองให้ประชาชนปกครองตนเอง

(๒) การกระจายอำนาจทางการบริการสาธารณะ คือ การที่รัฐให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้จัดทำบริการสาธารณะให้กับประชาชนในท้องถิ่นนั้น

การกระจายอำนาจกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

การกระจายอำนาจมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประเด็นต่างๆ ซึ่งเป็นหลักการที่สำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะจะก่อให้เกิดสิ่งต่อไปนี้

^๓สมภพ ระวังทุกข์, การเมืองการปกครองส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นไทย, (พระนครศรีอยุธยา : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕), หน้า ๖๑ - ๖๒.

๑. การมีส่วนร่วม (Participation) การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการให้โอกาสแก่ประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของท้องถิ่นหรือชุมชนที่พวกเขาอาศัยอยู่

๒. การตอบสนอง (Responsiveness) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความใกล้ชิดกับประชาชนและมีความรู้สึกไวต่อความต้องการของประชาชนมากกว่ารัฐบาลกลาง ย่อมส่งผลทำให้เกิดความเข้มแข็งในแง่ของการตรวจสอบ และเป็นหลักประกันว่า ปัญหาเฉพาะหรือความต้องการเฉพาะของท้องถิ่น ซึ่งแตกต่างจากสังคมโดยรวมจะได้รับการตอบสนองเช่นเดียวกัน

๓. ความชอบธรรม (Legitimacy) รัฐบาลกลางซึ่งห่างไกลจากชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีผลต่อการยอมรับ หรือถูกตั้งคำถามต่อการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ แตกต่างจากองค์กรปกครองท้องถิ่นที่การตัดสินใจต่างๆ ในระดับท้องถิ่นได้รับการยอมรับว่าอยู่บนรากฐานของความรู้ของ ท้องถิ่น ส่งผลทำให้มีความชอบธรรมในการดำเนินงาน

๔. เสรีภาพ (Liberty) อำนาจมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดการฉ้อฉล การรวมศูนย์อำนาจมีแนวโน้มที่จะทำให้รัฐบาลกลายเป็นทรราชย์ที่เป็นภัยต่อปัจเจกชน แต่การกระจายอำนาจเป็นการปกป้องเสรีภาพของปัจเจกชน เนื่องจากอำนาจถูกกระจายไปยังที่ต่างๆ ง่ายต่อการตรวจสอบและถ่วงดุลการกระจายอำนาจกับการพัฒนาสังคม

การกระจายอำนาจยังเป็นผลให้สนองความต้องการของท้องถิ่น กล่าวคือ

๑. การกระจายอำนาจเป็นหนทางที่มีประสิทธิภาพต่อการตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่นมากกว่าการวางแผนส่วนกลาง เนื่องจากให้เครื่องมือในการสนองตอบที่แตกต่างหลากหลายจากความแตกต่างในแต่ละพื้นที่

๒. การกระจายอำนาจถือว่าสามารถตอบสนองต่อความต้องการของคนจนได้อย่างตรงจุด ในด้านของการส่งเสริมสนับสนุนให้คนจนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เนื่องจากเป็นการกระจายอำนาจทางการเมืองให้อยู่ในมือของคนส่วนใหญ่ ซึ่งก็คือคนจน ซึ่งจะเป็นผลให้นโยบายและการดำเนินนโยบายสามารถสนองตอบต่อความต้องการและแก้ไขปัญหาของคนจนเหล่านี้

๓. การกระจายอำนาจเป็นการเพิ่มช่องทางในการเข้าถึงหน่วยงานหรือองค์กรของรัฐ เพราะการที่รัฐรวมศูนย์อำนาจทำให้ช่องทางในการเข้าถึงหน่วยงานหรือองค์กรของรัฐเป็นไปอย่างจำกัด โดยเฉพาะคนจนในพื้นที่ชนบทห่างไกลจากศูนย์กลางอำนาจรัฐย่อมเป็นไปด้วยความยากลำบากในการเข้าถึงหน่วยงานหรือองค์กรของรัฐ

๔. การกระจายอำนาจช่วยลดความรู้สึกต่อต้านรัฐบาล หรือต่อต้านสังคมและความไร้เสถียรภาพทางการเมือง เนื่องจากเชื่อว่าจะช่วยในการพัฒนาความเจริญให้กับสังคมโดยกระจายไปยังพื้นที่ต่างๆ และคนกลุ่มต่างๆ อย่างทั่วถึง ในขณะที่การบริหารราชการส่วนกลางอาจก่อให้เกิด

ปัญหาการกระจุกตัวของการพัฒนา ทำให้บางพื้นที่กลายเป็นสังคมอุตสาหกรรม หรือเกิดสังคมเมืองในพื้นที่ต่างๆ แต่ขาดความสมดุลกับพื้นที่อื่นๆ ของประเทศ

๕. การกระจายอำนาจช่วยลดภาระงานที่รวมศูนย์อยู่ที่ส่วนกลาง ทำให้เกิดความรวดเร็วและยืดหยุ่นในการตัดสินใจ เช่น ในการพัฒนาชนบท เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบาย สามารถยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนการปฏิบัติงานตามความเหมาะสมได้ดีกว่าการรวมศูนย์ที่ส่วนกลาง

๖. การกระจายอำนาจเป็นการให้การศึกษาแก่ประชาชนในด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองและวุฒิภาวะทางการเมือง

๗. การกระจายอำนาจจะช่วยให้การพัฒนาพื้นที่ที่ได้รับการสนับสนุน และส่งเสริมจากประชาชนเพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถชี้แจง หรือนำเสนอข้อมูลแก่ประชาชน ถึงรายละเอียดของการพัฒนา ในขณะเดียวกันก็ดำเนินการพัฒนาตอบสนองความต้องการของประชาชน อีกทั้งการพัฒนายังสามารถเพิ่มการจ้างงานขึ้นในท้องถิ่นอีกด้วย

ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นว่าการปกครองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเป็นอย่างดีกับแนวคิดเรื่องการกระจายอำนาจ หรืออาจกล่าวได้ว่าแนวคิดเรื่องการปกครองท้องถิ่นมีรากฐานที่มาจากแนวคิดเรื่องการกระจายอำนาจ ดังนั้น ความหมายของการปกครองท้องถิ่นจึงมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับการกระจายอำนาจ ดังที่ปรากฏจากการให้คำนิยามหรือความหมายของการปกครองท้องถิ่นของนักวิชาการหลายราย เช่น

การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลาง ให้อำนาจหรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีอำนาจในการปกครองร่วมกันทั้งหมด หรือเป็นบางส่วนในการบริหารท้องถิ่น ตามหลักการที่ว่า ถ้าอำนาจปกครองมาจากประชาชนในท้องถิ่นแล้ว รัฐบาลของท้องถิ่นก็ย่อมเป็นรัฐบาลของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน^๔ การปกครองท้องถิ่นคือ การปกครองส่วนหนึ่งของประเทศ ซึ่งมีอำนาจอิสระ (Autonomy) ในการปฏิบัติหน้าที่ตามสมควร อำนาจอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ที่จะต้องไม่มากจนมีผลกระทบกระเทือนต่ออำนาจอธิปไตยของรัฐ เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมิใช่ชุมชนที่มีอำนาจอธิปไตย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิตามกฎหมาย (Legal Rights) และมีองค์การที่จำเป็น (Necessary Organization) เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั่นเอง^๕ การปกครองท้องถิ่นคือ การปกครองตนเองของชุมชนแห่งหนึ่งแห่งใดที่มีองค์การเกิดขึ้น ทำหน้าที่ในเขต

^๔Daniel Wit, *A Comparative Survey of Local Government and Administration*, (Bangkok: Kurusapha Press, 1967), pp. 14-21.

^๕William A. Robson, *A Comparative Survey of Local Government and Administration*, (Bangkok: Kurusapha Press, 1967), p. 574.

พื้นที่ที่กำหนด มีอำนาจในการบริหารการคลัง มีอำนาจในการวินิจฉัยตัดสินใจ และมีสภาพของท้องถิ่นเป็นองค์กรสำคัญขององค์กรนี้^๖

จึงอาจสรุปได้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนผลประโยชน์ในพื้นที่ ทำหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งในด้านอำนาจอธิปไตยของรัฐ มีอิสระในการดำเนินงานในระดับหนึ่ง นับว่ามีความสำคัญที่สุดสำหรับแนวคิดของการปกครองท้องถิ่น เพราะการปกครองท้องถิ่นมีหน่วยงานต่างๆ ทำหน้าที่แบ่งเบาภาระของภาครัฐในส่วนกลาง จากการส่งมอบอำนาจ หรือกระจายอำนาจแก่ท้องถิ่นในรูปแบบต่างๆ ยังเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะถือว่า สังคมใดก็ตามไม่ถือว่าเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง หากปราศจากการปกครองท้องถิ่น

๒.๑.๒ สารสำคัญของหลักการปกครองท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นมีสาระสำคัญ มีดังนี้

๑. อาจมีรูปแบบหน่วยการปกครองท้องถิ่นหลายรูปแบบตามความแตกต่างของความเจริญ ประชากร หรือขนาดพื้นที่

๒. ต้องมีอำนาจอิสระ (Autonomy) ในการปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสม

๓. หน่วยการปกครองท้องถิ่นต้องมีสิทธิตามกฎหมายที่จะดำเนินการปกครองตนเองโดยสิทธินี้แบ่งเป็น ๒ ประการ คือ

๓.๑ สิทธิที่จะตรากฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับต่างๆ ขององค์กรปกครองท้องถิ่น

๓.๒ สิทธิในการกำหนดงบประมาณ เพื่อบริหารกิจการตามอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่

๔. มีองค์กรที่จำเป็นในการบริหารและปกครองตนเอง คือ มีองค์กรฝ่ายบริหารและองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ

๕. ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น^๗

๒.๑.๓ องค์ประกอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบประกอบไปด้วยกลุ่มบุคคล ๓ กลุ่มหลัก ที่ทำหน้าที่ตามภารกิจหรือขอบเขตอำนาจของตนที่ถูกระบุไว้เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้^๘

^๖William V. Holloway, *State and Local Government in The United States*, (New York: McGraw-Hill, 1951), p. 398.

^๗โกวิท พวงงาม, *การปกครองท้องถิ่นไทย*, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๓๐.

^๘บุญอริ ยีหิมะ, *การปกครองท้องถิ่นไทย*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕) หน้า ๑๘.

๑. ฝ่ายนิติบัญญัติ คือ กลุ่มบุคคลที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบัญญัติและแก้ไขกฎหมายของท้องถิ่น นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ในการพิจารณาให้ความเห็นชอบหรืออนุมัติงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเสนอโดยฝ่ายบริหาร ก่อนที่ฝ่ายบริหารจะสามารถนำงบประมาณไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นด้านต่างๆ ตลอดจนควบคุมดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายบริหาร เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ฝ่ายนิติบัญญัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยทั่วไปคือ สมาชิกท้องถิ่น ซึ่งสมาชิกสภาจากการเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่น โดยทางตรงหรือทางอ้อม มีสถานะเป็นข้าราชการการเมือง มีวาระในการดำรงตำแหน่ง ซึ่งอาจจะแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศขึ้นอยู่กับกฎหมายที่กำหนดไว้ เช่น ไทย อังกฤษ สมาชิกสภาท้องถิ่นมีวาระในการดำรงตำแหน่ง ๔ ปี

๒. ฝ่ายบริหาร คือ บุคลากรหรือกลุ่มบุคคลที่ทำหน้าที่ในการบริหารงานของท้องถิ่นในรูปของการกำหนดนโยบาย การกำหนดแผนงาน การคิดค้นโครงการ การจัดทำงบประมาณ ตลอดจนควบคุมดูแลฝ่ายปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ประจำหรือข้าราชการท้องถิ่นให้ปฏิบัติงานเป็นไปตามนโยบาย แผนงาน หรือโครงการที่ฝ่ายบริหารคิดค้นและนำเสนอให้กับประชาชนได้รับทราบมาแล้ว โดยเฉพาะในช่วงหาเสียงเลือกตั้ง ให้ภารกิจต่างๆ บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้วางเอาไว้เพื่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นเป็นอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล บุคคลหรือผู้บริหาร

๓. ฝ่ายปฏิบัติงาน คือ กลุ่มบุคคลที่ทำหน้าที่ปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านต่างๆ ในลักษณะที่เป็นงานประจำในแต่ละวัน มีหน้าที่ปฏิบัติงานตามนโยบาย แผนงาน โครงการต่างๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากฝ่ายบริหารในฐานะที่เป็นผู้บังคับบัญชา กลุ่มบุคคลฝ่ายปฏิบัติงานถือเป็นข้าราชการประจำของท้องถิ่น มาจากการสอบคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสม สอดคล้องกับตำแหน่งหน้าที่ ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งเหมือนกับ ๒ ฝ่ายแรกที่สำคัญก็คือ ฝ่ายปฏิบัติงานควรเป็นคนที่อยู่ในท้องถิ่นเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการหรือแนวคิดที่ว่าด้วยการปกครองท้องถิ่นที่ว่า “คนในท้องถิ่นย่อมเข้าใจท้องถิ่นดีกว่าคนภายนอก”

๒.๑.๔ ภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีภารกิจหลักที่สำคัญ ๔ ด้าน

๑) การให้บริการสาธารณะ (Service Public) ภารกิจนี้ได้แก่ การให้บริการด้านต่างๆ เพื่อส่งเสริมสวัสดิภาพของประชาชนทั้งในทางกายภาพและจิตใจและเพื่อให้เกิดความยุติธรรมในสังคม เช่น การให้บริการด้านการศึกษา การรักษาพยาบาล การคมนาคมขนส่ง การพักผ่อนหย่อนใจ การส่งเสริมกีฬา การส่งเสริมศิลปะวัฒนธรรม เป็นต้น

๒) การออกกฎระเบียบ ข้อบังคับ (Regulation) การออกกฎระเบียบ ข้อบังคับทั้งแก่ปัจเจกบุคคลและองค์กรต่างๆ ให้ปฏิบัติตามเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความสงบสุขในสังคม ภารกิจนี้เช่นการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น การออกใบอนุญาต การตรวจสอบ การสอดส่องดูแล การให้ใบประกาศนียบัตรรับรอง

๓) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategic Planning) ปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่ในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ในระยะยาวเพื่อเป็นกรอบสำหรับการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่างๆ ภายในองค์กร รวมถึงหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการให้บริการด้านต่างๆ

๔) การส่งเสริมและสนับสนุน (Promotion and Advocacy) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เชิญชวนให้องค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ของภาคเอกชน หรือองค์กรเอกชนมาร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้การส่งเสริมและสนับสนุน เช่น การให้เงินทุนสนับสนุนแก่องค์กรเอกชนที่ดำเนินงานด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

๒.๑.๖ การปกครองท้องถิ่นกับการพัฒนาประชาธิปไตย

การปกครองท้องถิ่นนับว่ามีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับการเมืองการปกครองในระดับชาติ เนื่องจากการเลือกตั้งของท้องถิ่นในแต่ละครั้งย่อมเป็นช่วงเวลาและบรรยากาศของการเรียนรู้ทางการเมืองเป็นอย่างดี เพราะข้อมูลข่าวสารทั้งของผู้สมัครและนโยบายของผู้สมัครหรือทีมผู้สมัคร ทั้งในแง่ของการปราศรัยหาเสียง และรายงานข่าวผ่านสื่อสารมวลชนในรูปแบบต่างๆ ย่อมนำมาสู่ความสนใจเรียนรู้ และถกเถียงในหมู่ประชาชน การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับที่เข้มข้นมากยิ่งขึ้นก็คือ การที่บางคนตัดสินใจลงสมัครรับเลือกตั้ง นับเป็นเวทีแห่งการฝึกฝนทางการเมืองได้เป็นอย่างดี เพราะนักการเมืองระดับชาติหลายรายผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ทางการเมือง การทำงานรับใช้สังคมด้วยการเป็นนักการเมืองท้องถิ่นมาก่อน ส่งเสริมความเป็นพลเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง การปกครองท้องถิ่นนับเป็นการส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในขณะที่การเมืองระดับชาติ ประชาชนมีความรู้สึกห่างไกลจากตนเองที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม แต่การปกครองท้องถิ่นซึ่งมีความสัมพันธ์กับประชาชนอย่างใกล้ชิดแนบแน่นมากกว่า โอกาสที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองตระหนักถึงสิทธิประโยชน์และความสำคัญของตนในทางการเมือง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น การศึกษาอบรมและการฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้นและเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ เพื่อส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ

จึงสามารถสรุปสาระสำคัญของการปกครองท้องถิ่นดังนี้

๑. ความเป็นอิสระของท้องถิ่น ได้แก่ ความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการปกครองท้องถิ่นของตน ความเป็นอิสระในการบริหารบุคคล และความเป็นอิสระด้านการเงินและการคลัง

๒. โครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องประกอบด้วยสภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น หรือการกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแยกออกเป็นฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร โดยสมาชิกสภาท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้ง ส่วนคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้ง ของประชาชนหรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่นก็ได้ มีวาระในการดำรงตำแหน่งคราวละ ๔ ปี

๓. อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การจัดให้บริการด้านสาธารณสุขโรค และสาธารณสุขการต่างๆ การบำรุง รักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

๔. รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถดำเนินกิจการต่างๆ ของท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ รัฐธรรมนูญจึงบัญญัติให้มีการจัดสรรสัดส่วนภาษีและอากรระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกัน

๕. การบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดให้มีคณะกรรมการพนักงานส่วนท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้ทรงคุณวุฒิ ทำหน้าที่ในการให้ความเห็นชอบของการบริหารงานบุคคลในกรณีต่างๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๖. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ การให้สิทธิแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น และมีสิทธิในการเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น

๗. การกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้การปกครองประเทศเป็นไปอย่าง เป็นระบบและถูกต้อง ส่วนกลางยังคงมีอำนาจในการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่จะต้องทำเท่าที่จำเป็นตามที่กฎหมายบัญญัติและต้องเป็นไปเพื่อการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชน ในท้องถิ่นหรือเป็นประโยชน์ของประเทศเป็นส่วนรวม โดยจะกระทบถึงสาระสำคัญแห่งหลักการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น หรือนอกเหนือจากที่กฎหมายบัญญัติไว้ไม่ได้

๒.๑.๗ กรุงเทพมหานคร

อำนาจและหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานครมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง^๙ คือ มีอำนาจและหน้าที่ทั้งหมดที่เป็นอำนาจและหน้าที่ของเทศบาล เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนตำบลและองค์การบริหารส่วนจังหวัด

^๙นั้นทวัฒน์ บรมานันท์, การปกครองท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๔๐, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, ๒๕๔๕), หน้า ๘๙.

อำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษไม่เต็มพื้นที่จังหวัด มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง คือ มีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับเทศบาล เมืองพัทยาและองค์การบริหารส่วนตำบล

กรุงเทพมหานครอาจมีรายได้จากภาษีอากรค่าธรรมเนียมและเงินรายได้ต่อไปนี้

- (๑) ภาษีโรงเรือนและที่ดินตามกฎหมายว่าด้วยภาษีโรงเรือนและที่ดิน
- (๒) ภาษีบำรุงท้องที่ตามกฎหมายว่าด้วยภาษีบำรุงท้องที่
- (๓) ภาษีป้ายตามกฎหมายว่าด้วยภาษีป้าย
- (๔) ภาษีบำรุงกรุงเทพมหานครสำหรับน้ำมันเบนซินและน้ำมันที่คล้ายกัน น้ำมันดีเซลและน้ำที่คล้ายกัน
- (๕) ภาษีบำรุงกรุงเทพมหานครสำหรับยาสูบ ซึ่งเก็บจากการค้าในเขตกรุงเทพมหานคร โดยออกข้อบัญญัติจัดเก็บเพิ่มเติมไม่เกินมวณละสิบสตางค์
- (๖) ภาษีมูลค่าเพิ่มตามประมวลรัษฎากรที่ได้รับการจัดสรร ในอัตราซึ่งเมื่อรวมแล้วไม่เกินร้อยละสามสิบของภาษีมูลค่าเพิ่มที่จัดเก็บได้หักส่วนที่ต้องจ่ายคืนแล้วโดยเป็นหน้าที่ของกรมสรรพากรที่จะจัดเก็บ
- (๗) ภาษีธุรกิจเฉพาะตามประมวลรัษฎากร โดยออกข้อบัญญัติจัดเก็บเพิ่มขึ้นในอัตราไม่เกินร้อยละสามสามของอัตราภาษีที่จัดเก็บตามประมวลรัษฎากร โดยเป็นหน้าที่ของกรมสรรพากรที่จะจัดเก็บ
- (๘) ภาษีสรรพสามิตตามกฎหมายว่าด้วยภาษีสรรพสามิต ภาษีสุราตามกฎหมายว่าด้วยสุราและค่าแสตมป์ยาสูบตามกฎหมายว่าด้วยยาสูบ
- (๙) ภาษีเพื่อการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ
- (๑๐) ภาษีและค่าธรรมเนียมรถยนต์ รวมทั้งเงินเพิ่มตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ภาษีรถตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบก และค่าธรรมเนียมล้อเลื่อนตามกฎหมายว่าด้วยล้อเลื่อน
- (๑๑) ภาษีการพนันตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน
- (๑๒) ค่าภาคหลวงแร่ตามกฎหมายว่าด้วยแร่ที่จัดเก็บภายในเขตของกรุงเทพมหานคร ในอัตราร้อยละสี่สิบของค่าภาคหลวงแร่ที่กรมทรัพยากรธรณีจัดเก็บได้จริง
- (๑๓) ค่าภาคหลวงปิโตรเลียมตามกฎหมายว่าด้วยปิโตรเลียมที่จัดเก็บภายในเขตของกรุงเทพมหานครในอัตราร้อยละยี่สิบของค่าภาคหลวงปิโตรเลียมที่กรมทรัพยากรธรณีจัดเก็บได้จริง
- (๑๔) อากกรการฆ่าสัตว์ และผลประโยชน์อื่นอันเกิดจากการฆ่าสัตว์ตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์

(๑๕) ค่าธรรมเนียมบำรุงกรุงเทพมหานคร โดยออกข้อบัญญัติเรียกเก็บจากผู้พักในโรงแรมตามกฎหมายว่าด้วยโรงแรม

(๑๖) ค่าธรรมเนียมสนามบินตามกฎหมายว่าด้วยการเดินอากาศ ทั้งนี้ให้เป็นไปตามอัตราและวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

(๑๗) ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ที่มีทุนทรัพย์ตามประมวลกฎหมายที่ดินและกฎหมายว่าด้วยอาคารชุด

(๑๘) ค่าธรรมเนียมดังต่อไปนี้ โดยออกข้อบัญญัติจัดเก็บเพิ่มขึ้นในอัตราไม่เกินร้อยละสามสิบของค่าธรรมเนียมที่จัดเก็บตามกฎหมายว่าด้วย ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตขายสุรตามกฎหมายว่าด้วยสุรา ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตเล่นการพนันตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน

(๑๙) ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต และค่าปรับในกิจการที่กฎหมายมอบหมายหน้าที่ให้กรุงเทพมหานครเป็นเจ้าหน้าที่ดำเนินการภายในเขตของกรุงเทพมหานคร และให้ตกเป็นรายได้ของกรุงเทพมหานคร

(๒๐) ค่าธรรมเนียมใดๆ ที่เรียกเก็บจากผู้ใช้หรือได้รับประโยชน์จากบริการสาธารณะที่กรุงเทพมหานครจัดให้มีขึ้น

(๒๑) รายได้อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นของกรุงเทพมหานคร

รายได้อื่นๆ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจมีรายรับดังต่อไปนี้^{๑๐}

(๑) รายได้จากทรัพย์สินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(๒) รายได้จากสาธารณูปโภค

(๓) รายได้จากการพาณิชย์และการทำกิจการ ไม่ว่าจะดำเนินการเองหรือร่วมกับบุคคลอื่นหรือจากสหการ

(๔) ภาษีอากร ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต ค่าปรับ ค่าตอบแทน หรือรายได้อื่นใดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้เป็นรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(๕) ค่าบริการ

(๖) เงินอุดหนุนจากรัฐบาล ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

(๗) เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ องค์กรต่างประเทศหรือองค์กรระหว่างประเทศ

(๘) รายได้จากการจำหน่ายพันธบัตร

(๙) เงินกู้จากกระทรวง ทบวง กรม องค์กร หรือนิติบุคคลต่างๆ

(๑๐) เงินกู้จากต่างประเทศ องค์กรต่างประเทศ หรือองค์กรระหว่างประเทศ

^{๑๐}บุญขริ ยีหมะ, การปกครองท้องถิ่นไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๙๕

(๑๑) เงินและทรัพย์สินอย่างอื่นที่มีผู้อุทิศให้

(๑๒) เงินช่วยเหลือหรือเงินค่าตอบแทน

(๑๓) รายได้จากทรัพย์สินของแผ่นดิน หรือรายได้จากทรัพย์สินของรัฐวิสาหกิจที่
ดำเนินการเพื่อมุ่งหากำไรในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(๑๔) รายได้จากค่าธรรมเนียมพิเศษ

การออกพันธบัตรตาม (๘) การกู้เงินจากองค์กร หรือนิติบุคคลต่างๆ ตาม (๙) การกู้เงิน
ตาม (๑๐) และรายได้ตาม (๑๓) ให้ออกเป็นข้อบัญญัติท้องถิ่นโดยได้รับความเห็นชอบจาก
คณะรัฐมนตรี

แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ ในส่วนว่าด้วยแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นับเป็น
ส่วนที่มีความสำคัญยิ่งส่วนหนึ่งเพื่อให้เป็นไปตามหลักการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ.
๒๕๔๐ รายละเอียดมีดังนี้

แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ดำเนินการ ดังนี้

(๑) ให้ดำเนินการถ่ายโอนภารกิจทำให้บริการสาธารณะที่รัฐดำเนินการอยู่ในวันที่
พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายในกำหนดเวลา ดังนี้

(ก) ภารกิจที่เป็นการดำเนินการค้าซ้ระหว่างรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
หรือภารกิจที่รัฐจัดให้บริการในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในสี่ปี

(ข) ภารกิจที่รัฐจัดให้บริการในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกระทบถึง
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในสี่ปี

(ค) ภารกิจที่เป็นการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลให้ดำเนินการให้เสร็จสิ้น
ภายในสี่ปี

(๒) กำหนดขอบเขตความรับผิดชอบในการให้บริการสาธารณะรัฐและขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเองตามอำนาจและหน้าที่ที่
กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ให้ชัดเจน

(๓) กำหนดแนวทางและหลักเกณฑ์ให้รัฐทำหน้าที่ประสานความร่วมมือและช่วยเหลือ
การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ

(๔) กำหนดการจัดสรรภาษีและอากร เงินอุดหนุน และรายได้อื่นให้แก่องค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินการตามอำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
แต่ละประเภทอย่างเหมาะสม

(๕) การจัดตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปีในส่วนที่เกี่ยวกับการบริการสาธารณะในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้รัฐจัดสรรเงินอุดหนุนให้เป็นไปตามความจำเป็นและความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

ในการดำเนินการตามอำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถ้ามีกฎหมายใดบัญญัติไว้ในลักษณะที่เป็นผลทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่อาจดำเนินการตามอำนาจและหน้าที่ได้ด้วยตนเอง หรือมีลักษณะเป็นการซ้ำซ้อนกับการปฏิบัติหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกัน และคณะกรรมการพิจารณาเห็นสมควรให้มีการแก้ไขกฎหมายนั้น ให้คณะกรรมการรายงานต่อรัฐมนตรีเพื่อดำเนินการให้มีการแก้ไขกฎหมายดังกล่าวต่อไป

คณะกรรมการดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดรายละเอียดของอำนาจหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบจะต้องกระทำ โดยในกรณีใดเป็นอำนาจและหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการของรัฐหรือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกัน ให้กำหนดแนวทางวิธีปฏิบัติเพื่อประสานการดำเนินการให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม

(๒) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการในการจัดสรรสัดส่วนภาษีและอากรให้เพียงพอแก่การดำเนินการตามอำนาจและหน้าที่ที่กำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ โดยต้องคำนึงถึงภาระหน้าที่ของรัฐในการให้บริการสาธารณะเป็นส่วนรวมด้วย

(๓) รายละเอียดเกี่ยวกับการเสนอให้แก้ไขหรือจัดให้มีกฎหมายที่จำเป็นเพื่อดำเนินการตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(๔) จัดระบบการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยกำหนดนโยบายและมาตรการการกระจายบุคลากรจากราชการส่วนกลางและราชการส่วนภูมิภาคไปสู่ส่วนท้องถิ่น โดยการสร้างระบบการถ่ายเทกำลังคนสู่ท้องถิ่น และสร้างระบบความก้าวหน้าสายอาชีพที่เหมาะสม แผนปฏิบัติการตามวรรคหนึ่งต้องกำหนดรายละเอียดวิธีปฏิบัติและกำหนดหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ รวมทั้งระยะเวลาในการดำเนินการให้ชัดเจนด้วย

สรุปได้ว่า การกระจายอำนาจปกครองให้แก่การปกครองท้องถิ่น (Local Government) หรือการยินยอมให้ท้องถิ่นปกครองตนเอง (Local Self-Government) มีรากฐานที่มาจากแนวคิดหรือหลักการกระจายอำนาจปกครองอันหมายถึงการที่รัฐบาลกลางหรือการบริหารราชการส่วนกลางยินยอมกระจายอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบให้กับท้องถิ่นในด้านต่างๆ โดยให้ท้องถิ่นมีหน่วยงานที่เป็นของตนเองทำหน้าที่ในการบริหารงานหรือดำเนินงานในหน้าที่และความรับผิดชอบ

การตัดสินใจในนโยบายหลักๆ ทั้งหมด การกระจายอำนาจด้านการเมือง (Political Decentralization) หรือการถ่ายโอนอำนาจ (Devolution) การตัดสินใจในด้านต่างๆ อย่างกว้างขวางให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีอำนาจอิสระในการบริหารงาน ผู้บริหารมีการเลือกตั้งของประชาชนเพื่อดำเนินการให้บริการแก่ท้องถิ่นอย่างเป็นทางการและเป็นอิสระในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นบนพื้นฐานของท้องถิ่น เป็นการกระจายอำนาจทางพื้นที่ หรือการกระจายอำนาจทางเขตแดนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำบริการสาธารณะ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ

การปกครองท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร

“กรุงเทพมหานคร” ซึ่งมีฐานะเป็นทั้งจังหวัดในราชการบริหารส่วนภูมิภาค และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ในราชการบริหารส่วนท้องถิ่น เนื่องจากให้มีผู้ว่าราชการและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เป็นราชการการเมือง แต่งตั้งและถอดถอนโดยคณะรัฐมนตรี และขึ้นตรงต่อกระทรวงมหาดไทย มีสภากรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งของประชาชนเขตละ ๑ คน และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย แต่งตั้งมีจำนวนเท่ากับจำนวนจำนวนเขต และมีปลัดกรุงเทพมหานครรับผิดชอบราชการประจำของกรุงเทพมหานคร

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ได้มีการแก้ไขปรับปรุงการบริหารกรุงเทพมหานครอีกครั้ง โดยประกาศใช้ “พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๑๘” กำหนดให้กรุงเทพมหานครมีฐานะเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่นนครหลวง และเป็นนิติบุคคล ไม่มีการจัดระเบียบราชการบริหารส่วนภูมิภาคเป็นจังหวัดซ้อนอยู่ด้วยอีกต่อไป โดยจัดโครงสร้างองค์กรประกอบด้วยฝ่ายนิติบัญญัติ คือ สภากรุงเทพมหานคร และฝ่ายบริหาร คือ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และรองผู้ว่าราชการฯ อีก ๔ คน ทั้งสองฝ่ายมาจากการเลือกตั้งของประชาชน แต่ต่างกันตรงที่ฝ่ายบริหารประชาชนเลือกตั้งเป็นคณะ

ในปัจจุบัน การบริหารกรุงเทพมหานครในยุคปัจจุบัน อาศัยอำนาจตาม “พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘” โดยกำหนดให้กรุงเทพมหานครเป็นนิติบุคคล และเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น แบ่งพื้นที่ออกเป็นเขต ซึ่งในปัจจุบันมีทั้งหมด ๕๐ เขต มีฐานะคล้ายกับการปกครองระดับอำเภอ และแต่ละเขตยังแบ่งออกเป็นแขวง มีฐานะคล้ายกับตำบล พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘ ซึ่งต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคสมัย ได้แก่ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๔ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๙ และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๒ และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร

พ.ศ. ๒๕๒๘ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๐ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๒ ตามบทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดสาระสำคัญในการบริหารงานกรุงเทพมหานคร^{๑๑} ได้แก่

โครงสร้าง

โครงสร้างในการบริหารงานของกรุงเทพมหานคร ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๙ ประกอบด้วยฝ่ายนิติบัญญัติหรือสภากรุงเทพมหานคร และฝ่ายบริหาร คือ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร รายละเอียดมีดังนี้

๑.๑) สภากรุงเทพมหานคร

สภากรุงเทพมหานคร เป็นฝ่ายนิติบัญญัติ สมาชิกมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในเขตเลือกตั้งเขตละ ๑ คน มีวาระในการดำรงตำแหน่งคราวละ ๔ ปี นับตั้งแต่วันเลือกตั้ง สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร จะเป็นผู้เลือกสมาชิกด้วยกันเอง ๑ คน เพื่อดำรงตำแหน่งประธานสภากรุงเทพมหานคร และรองประธานสภากรุงเทพมหานคร อีกไม่เกิน ๒ คน มีวาระในการดำรงตำแหน่งคราวละ ๒ ปี ประธานสภากรุงเทพมหานคร สามารถแต่งตั้งเลขานุการประธานสภา ๑ คน และเลขานุการรองประธานสภา ไม่เกินจำนวนของรองประธานสภา

สภากรุงเทพมหานครมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

- (๑) เสนอและพิจารณาให้ความเห็นชอบต่อร่างข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร
- (๒) พิจารณาและให้ความเห็นชอบต่อร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีของกรุงเทพมหานคร
- (๓) ควบคุมการบริหารงานของฝ่ายบริหาร ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้
 - ๓.๑) การตั้งกระทู้ถามผู้ว่ากรุงเทพมหานครในเรื่องใดๆ อันเกี่ยวกับงานที่หน้าที่ของกรุงเทพมหานคร
 - ๓.๒) การเสนอญัตติเพื่อให้กรุงเทพมหานคร พิจารณาดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งในงานที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร
 - ๓.๓) การเสนอญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร แถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในปัญหาเกี่ยวกับการบริหารราชการกรุงเทพมหานคร โดยไม่มีการลงมติเพื่อให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครพ้นจากตำแหน่ง
 - ๓.๔) การเป็นคณะกรรมการสภาฯ ทั้งคณะกรรมการสามัญและคณะกรรมการวิสามัญเพื่อกระทำกิจการ หรือพิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใดๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของ

^{๑๑}บุญขจร ยีหมะ, การปกครองท้องถิ่นไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๑๙๐.

กรุงเทพมหานคร ถ้าสภากรุงเทพมหานครเห็นชอบในการรายงานของคณะกรรมการสภาฯ ประธานสภากรุงเทพมหานครก็จะส่งเรื่องให้ฝ่ายบริหารพิจารณาดำเนินการตามมติของสภาฯ ต่อไป

(๔) อำนาจในการพิจารณาให้ความเห็นชอบในกิจการที่กฎหมายบัญญัติให้ฝ่ายบริหาร ต้องขอรับความเห็นชอบจากสภาฯ หรือต้องรายงานให้สภาฯ ทราบ เช่น การดำเนินกิจการนอกเขต กรุงเทพมหานคร การทำกิจการร่วมกับบุคคลอื่นโดยการก่อตั้งบริษัท หรือการถือหุ้นในบริษัท เป็นต้น

(๕) ร่วมมือกับฝ่ายบริหารในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน

๑.๒) ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

ฝ่ายบริหารผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนเช่นเดียวกับสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร อยู่ในวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี นับตั้งแต่วันเลือกตั้ง มีอำนาจแต่งตั้งรองผู้ว่าราชการฯ จำนวนไม่เกิน ๔ คน^{๑๒} เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยบริหารราชการ ตามที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมอบหมาย ภายใต้รูปแบบการบริหารแบบนายกเทศมนตรีเข้มแข็ง (The Strong Mayor Form) ที่ให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร มีอำนาจมากสามารถแต่งตั้งและถอดถอนรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครได้ตลอดเวลาเพื่อความเหมาะสมในการบริหารงาน โดยผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกเป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ต้องมีคุณสมบัติไม่แตกต่างจากผู้สมัครสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร

ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

(๑) กำหนดนโยบายและบริหารราชการของกรุงเทพมหานคร ให้เป็นไปตามกฎหมาย
 (๒) สั่ง อนุญาต อนุมัติเกี่ยวกับราชการของกรุงเทพมหานคร
 (๓) แต่งตั้งและถอดถอนรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ผู้ช่วยเลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และแต่งตั้งและถอดถอนผู้ทรงคุณวุฒิเป็นประธานที่ปรึกษา ที่ปรึกษาหรือคณะที่ปรึกษาของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร หรือเป็นคณะกรรมการเพื่อปฏิบัติราชการใดๆ

(๔) บริหารราชการตามที่ คณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมอบหมาย

(๕) วางระเบียบเพื่อให้งานของกรุงเทพมหานครเป็นไปโดยเรียบร้อย

(๖) รักษาการให้เป็นไปตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร

(๗) อำนาจหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ และกฎหมายอื่น

(๘) เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการกรุงเทพมหานครและลูกจ้างกรุงเทพมหานคร และรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของกรุงเทพมหานคร และมีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายอื่นได้

^{๑๒} ทินพันธุ์ นาคะตะ, การปกครองท้องถิ่นกับการจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อินทภาษ, ๒๕๕๒), หน้า ๓๗.

กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัด นายกเทศมนตรี หรือคณะเทศมนตรี แล้วแต่กรณี โดยอนุโลม ทั้งนี้ เว้นแต่พระราชบัญญัตินี้จะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

(๙) ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนเพื่อประโยชน์ของกรุงเทพมหานคร ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครอาจทำคำร้องยื่นต่อประธานสภาฯ ขอให้เรียกประชุมวิสามัญได้

(๑๐) ผู้ว่าราชการจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัด หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้ว่าราชการจังหวัด มีสิทธิเข้าร่วมประชุมสภากรุงเทพมหานครเพื่อแสดงข้อเท็จจริงหรือความเห็นเกี่ยวกับงานในหน้าที่ แต่ไม่มีสิทธิลงคะแนน

การแบ่งส่วนราชการของกรุงเทพมหานคร ปัจจุบันมีทั้งหมด ๕๐ เขต^{๑๓} สำนักงานเขตมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการปกครองท้องที่ การพัฒนาชุมชน การส่งเสริมอาชีพ การทะเบียน การโยธา การรักษาที่สาธารณะ การสาธารณสุข การจัดเก็บรายได้ การรักษาความสะอาด การดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษา การดูแลและรักษาการให้เป็นไปตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร หรือที่กฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานครตามที่ได้รับมอบหมาย สำนักงานเขต มีผู้อำนวยการเขตเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการกรุงเทพมหานครและลูกจ้างกรุงเทพมหานคร รับผิดชอบปฏิบัติราชการภายในเขต ขึ้นอยู่กับผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และจะให้มีผู้ช่วยผู้อำนวยการเขตคนหนึ่งหรือหลายคนเป็นผู้ช่วยสั่ง หรือปฏิบัติราชการแทนผู้อำนวยการเขตก็ได้

ผู้อำนวยการเขตมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

(๑) อำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอ เว้นแต่พระราชบัญญัติจะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

(๒) อำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการเขต

(๓) อำนาจหน้าที่ซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร หรือปลัดกรุงเทพมหานครมอบหมาย และเมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๕๒ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ได้มีคำสั่งที่ ๒๔๖๐/๒๕๕๒ ให้แบ่งกลุ่มการปฏิบัติงานของสำนักงานเขต ดังนี้

๑. กลุ่มกรุงเทพมหานครกลาง ประกอบด้วย สำนักงานเขตพระนคร สำนักงานเขตดุสิต สำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย สำนักงานเขตสัมพันธวงศ์ สำนักงานเขตดินแดง สำนักงานเขตห้วยขวาง สำนักงานเขตพญาไท สำนักงานเขตราชเทวี สำนักงานเขตวังทองหลาง

๒. กลุ่มกรุงเทพใต้ ประกอบด้วย สำนักงานเขตปทุมวัน สำนักงานเขตบางรัก สำนักงานเขตสาทร สำนักงานเขตบางคอแหลม สำนักงานเขตยานนาวา สำนักงานเขตคลองเตย สำนักงานเขตวัฒนา สำนักงานเขตพระโขนง สำนักงานเขตสวนหลวง สำนักงานเขตบางนา

^{๑๓}บุญขริ ยีหมะ, การปกครองท้องถิ่นไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๑๙๓.

๓. กลุ่มกรุงเทพเหนือ ประกอบด้วย สำนักงานเขตจตุจักร สำนักงานเขตบางซื่อ สำนักงานเขตลาดพร้าว สำนักงานเขตหลักสี่ สำนักงานเขตดอนเมือง สำนักงานเขตสายไหม สำนักงานเขตบางเขน

๔. กลุ่มกรุงเทพตะวันออก ประกอบด้วย สำนักงานเขตบางกะปิ สำนักงานเขตสะพานสูง สำนักงานเขตบึงกุ่ม สำนักงานเขตคันนายาว สำนักงานเขตลาดกระบัง สำนักงานเขตมีนบุรี สำนักงานเขตหนองจอก สำนักงานเขตคลองสามวา สำนักงานเขตประเวศ

๕. กลุ่มกรุงธนเหนือ ประกอบด้วย สำนักงานเขตธนบุรี สำนักงานเขตคลองสาน สำนักงานเขตจอมทอง สำนักงานเขตบางกอกใหญ่ สำนักงานเขตบางกอกน้อย สำนักงานเขตบางพลัด สำนักงานเขตตลิ่งชัน สำนักงานเขตทวีวัฒนา

๖. กลุ่มกรุงธนใต้ ประกอบด้วย สำนักงานเขตภาษีเจริญ สำนักงานเขตบางแค สำนักงานเขตหนองแขม สำนักงานเขตบางขุนเทียน สำนักงานเขตบางบอน สำนักงานเขตราชพฤกษ์ สำนักงานเขตทุ่งครุ

๒. อำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดอำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานครดังนี้^{๑๔}

๒.๑ กิจการที่กรุงเทพมหานครดำเนินการเอง

(๑) การรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ทั้งนี้ ตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร และตามกฎหมายอื่นที่กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร

(๒) การทะเบียนตามที่กฎหมายกำหนด

(๓) การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

(๔) การรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง

(๕) การผังเมือง

(๖) การจัดให้มีและบำรุง รักษาทางบก ทางน้ำ และทางระบายน้ำ

(๗) การวิศวกรรมจราจร

(๘) การขนส่ง

(๙) การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ

(๑๐) การดูแลรักษาที่สาธารณะ

(๑๑) การควบคุมอาหาร

(๑๒) การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย

(๑๓) การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

(๑๔) การพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (๑๔ ทวิ) บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

^{๑๔}เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๙๖ - ๑๙๗.

- (๑๕) การสาธารณสุขปศุสัตว์
- (๑๖) การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัว และการรักษาพยาบาล
- (๑๗) การจัดให้มีและควบคุมสุสานและฌาปนสถาน
- (๑๘) การควบคุมการเลี้ยงสัตว์
- (๑๙) การจัดให้มีและควบคุมการฆ่าสัตว์
- (๒๐) การควบคุมความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและการอนามัยในโรง
มหรสพ และสาธารณสุขสถานอื่นๆ
- (๒๑) การจัดการศึกษา
- (๒๒) การสาธารณสุขการ
- (๒๓) การสังคมสงเคราะห์
- (๒๔) การส่งเสริมการกีฬา
- (๒๕) การส่งเสริมการประกอบอาชีพ
- (๒๖) การพาณิชย์ของกรุงเทพมหานคร
- (๒๗) หน้าที่อื่นๆ ตามที่กฎหมายระบุให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัด
นายอำเภอ เทศบาลนคร หรือตามที่ คณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงมหาดไทยมอบหมาย หรือที่กฎหมายระบุเป็นหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร บรรดาอำนาจ
หน้าที่ใด ซึ่งเป็นของราชการส่วนกลาง หรือราชการส่วนภูมิภาคจะมอบให้กรุงเทพมหานครปฏิบัติก็ได้
โดยให้ทำเป็นพระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ข้อบังคับ หรือประกาศแล้วแต่กรณี ในกรณีที่ทำเป็น
ข้อบังคับหรือประกาศต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การศึกษาการมีส่วนร่วมซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมแนวคิด และผลงานจากนักวิชาการหลายท่านที่ได้นำเสนอไว้หลายประเด็น เช่น ความหมาย แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม สาเหตุการมีส่วนร่วม ปัจจัยของการมีส่วนร่วม และประโยชน์ของการมีส่วนร่วม ดังนี้

๒.๒.๑ ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน พัฒนา การพัฒนาเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง (Continuing process) การส่งเสริมการมีส่วนร่วม จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับลำดับ/ขั้นตอน (Stages) และความเชื่อมโยง (Relation or Linkage) การพัฒนาที่ต้องดำเนินการไปตามลำดับหรือขั้นตอนจากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่ง โดยต้องสร้างความพร้อม ด้านต่างๆ อย่างเหมาะสม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคม นำไปสู่การพัฒนาและความไว้วางใจในหลายมิติ ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านที่ให้ความสนใจ และได้ทำการศึกษาให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการ ซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ และเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนรวมทั้งมีการนำความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและการตัดสินใจของรัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด กล่าวคือ เป็นการสื่อสารสองทาง ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งประกอบไปด้วยการแบ่งสรรข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม ทั้งนี้เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการ เพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลาเป็นการสร้างฉันทามติ และทำให้ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ อีกทั้งช่วยหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าใน “กรณีที่อาจจะรุนแรง” ช่วยให้เกิดความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม สร้างความไว้วางใจ และช่วยให้ทราบความห่วงกังวลของประชาชนและค่านิยมของสาธารณชนรวมทั้งเป็นการ พัฒนาความเชี่ยวชาญ และความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน^{๑๕} ซึ่งเป็นไปในทางเดียวกันกล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการ ซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้เสียได้มีโอกาส แสดงทัศนะและเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็น เพื่อแสวงหาทางเลือกและการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมในกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่ม จนกระทั่งถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการรับรู้-เรียนรู้ การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย^{๑๖}

การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชน สามารถเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจ ในการกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากบริการ รวมทั้งมีส่วนในการควบคุม ประเมินผลโครงการต่างๆ ของท้องถิ่น แบ่งเป็น ๒ ลักษณะ ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งรับผลประโยชน์ที่เกิดจากโครงการ

๒. การมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชนหรือชุมชน พัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการเพื่อรักษา

^{๑๕}ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, การมีส่วนร่วม : แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๑), หน้า ๔๑.

^{๑๖}อรทัย ก๊กผล, คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิปริญญาโทสำหรับนักบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑.

ผลประโยชน์กลุ่ม ควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากรชุมชน อันจะก่อให้เกิดกระบวนการ และโครงสร้างที่ประชาชนสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตนและได้รับผลจากการพัฒนา^{๑๗}

การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการดำเนินงานรวมพลังประชาชนกับองค์กรของรัฐหรือองค์กรเอกชนเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาหรือแก้ปัญหาของชุมชน โดยให้สมาชิกเข้ามาร่วมวางแผน ปฏิบัติและประเมินงาน เพื่อแก้ปัญหาของชุมชน และยังให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วม และประเภทของการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้ คือ

๑. ช่วยให้ประชาชนยอมรับโครงการมากขึ้น เนื่องจากเป็นโครงการที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของประชาชน

๒. ประชาชนมีความรู้สึกผูกพัน รู้สึกเป็นเจ้าของโครงการมากขึ้น

๓. การดำเนินงานของโครงการได้รับความร่วมมือจากประชาชนมากขึ้น

๔. โครงการให้ประโยชน์แก่ประชาชนมากขึ้น และมีการระดมทรัพยากร เพื่อการพัฒนามากขึ้น

๕. ช่วยพัฒนาขีดความสามารถของประชาชนมากขึ้น และยังได้แบ่งประเภทของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้เป็น ๒ ประเภท ดังนี้

๕.๑ การมีส่วนร่วมที่แท้จริง (Genuine Participation) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบโครงการ เริ่มตั้งแต่ร่วมศึกษาปัญหาและความต้องการ ร่วมหาวิธีแก้ปัญหา ร่วมวางแผนนโยบายและแผนงาน ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ร่วมปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ และร่วมประเมินผล

๕.๒ การมีส่วนร่วมที่ไม่แท้จริง (No genuine Participation) เป็นการมีส่วนร่วมเพียงบางส่วน โดยเฉพาะเข้าร่วมในการปฏิบัติตามโครงการที่ได้มีการกำหนดไว้แล้ว เช่น การเข้าเป็นสมาชิก หรือการร่วมเสียสละแรงงานนอกจากการแบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็นประเภทที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และไม่แท้จริงแล้ว ยังได้มีการแบ่งระดับการมีส่วนร่วม ออกเป็น ๗ ระดับ ดังนี้

๑) การถูกบังคับ การมีส่วนร่วมลักษณะนี้ ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ เพราะถูกบังคับโดยไม่มีทางเลือกเลย

๒) การถูกหลอกล่อ การมีส่วนร่วมลักษณะนี้ ประชาชนจะถูกล่อใจด้วยผลประโยชน์ อาจเป็นในรูปแบบของค่าจ้างแรงงาน หรือความสะดวกสบายบางอย่าง แต่เบื้องหลังจริง ๆ แล้วเป็นการหาเสียงของนักการเมืองที่ยื่นโครงการมาล่อเท่านั้น

๓) การถูกชักชวน การมีส่วนร่วมลักษณะนี้ ประชาชนถูกชักชวนให้เข้าร่วมโครงการที่ถูกคิดและวางแผนจากทางราชการ แล้วถึงชักชวนให้ประชาชนร่วมมือโดยประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ ว่าเป็นโครงการที่ดีขอให้ประชาชนให้ความร่วมมือ

๔) การถูกสัมภาษณ์ แล้ววางแผนให้ การมีส่วนร่วมลักษณะนี้ผู้ที่วางแผนโครงการจะสำรวจปัญหาความต้องการของประชาชนโดยการประชุม และสัมภาษณ์ แต่การตัดสินใจ

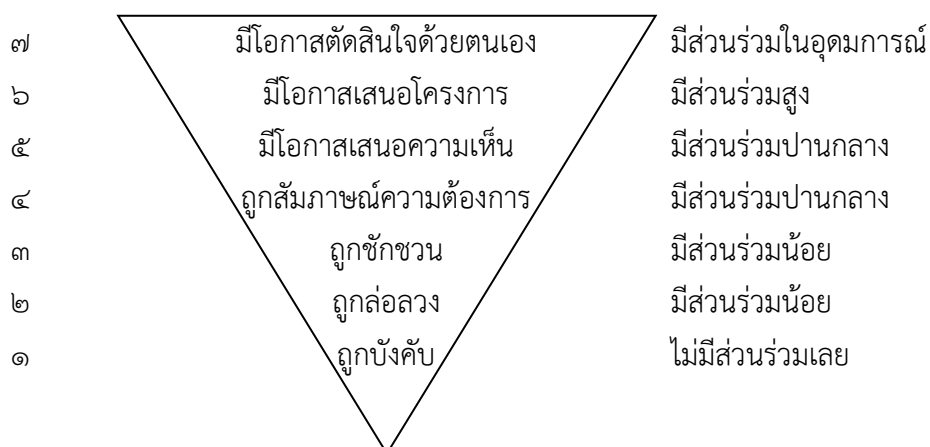
^{๑๗} สำนักมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ และทบวงมหาวิทยาลัย, ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดวิชาการวิจัยชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : เอส. อาร์. พรินต์ติ้ง, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑๔.

ว่าปัญหาคืออะไร จะวางแผนแก้ปัญหาอย่างไร และปฏิบัติการอย่างไร ยังอยู่ที่การตัดสินใจของทางราชการ

๕) การมีโอกาสนอความคิดเห็น การมีส่วนร่วมลักษณะนี้ ประชาชนเริ่มเข้าไปมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการวางโครงการ และการดำเนินการตามโครงการ แต่การตัดสินใจยังเป็นของส่วนราชการ

๖) การมีโอกาสนอโครงการ การมีส่วนร่วมลักษณะนี้ ประชาชนมีโอกาสนอโครงการ ราชการกับประชาชนจะมีการปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด ประชาชนจะมีโอกาสตัดสินใจว่าปัญหาของตนคืออะไร จะแก้ไขได้อย่างไร วิธีใดดีที่สุด จนกระทั่งมีสิทธิเสนอโครงการและเข้าร่วมปฏิบัติในโครงการ

๗) การมีโอกาสดำเนินการ การมีส่วนร่วมลักษณะนี้ ประชาชนจะเป็นผู้ตัดสินใจทุกเรื่องตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติตามแผน และการประเมินโครงการ ซึ่งอาจเขียนในรูปแบบภูมิการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๑ การมีส่วนร่วมของประชาชน

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมเป็นการร่วมมือกันระหว่างประชาชนกับองค์กรต่าง ๆ ที่อยู่ร่วมสังคมกัน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน เพื่อพัฒนา หาทางแก้ไขปัญหาของชุมชน หรือการเข้ากิจกรรมทางการเมือง จะต้องมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาคตั้งแต่เริ่มต้น การมีส่วนร่วมบางครั้ง ทำให้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประชาชนจะต้องเข้ามามีบทบาทให้มากขึ้นเพื่อความโปร่งใส^{๑๘}

“การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการที่ความกังวล ความต้องการ และคุณค่าของประชาชน ได้รับการบูรณาการในกระบวนการตัดสินใจของภาครัฐ ผ่านกระบวนการสื่อสารแบบสองทาง โดยมีเป้าหมายโดยรวมเพื่อที่จะทำให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้นและได้รับการสนับสนุนจาก

^{๑๘}จินตนา สุขจิตต์, การศึกษาและการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพฯ:แพมพูน : โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๔๗), หน้า ๔๘-๔๙.

ประชาชน” การมีส่วนร่วมนั้นจะหมายถึงการที่ประชาชนมีโอกาสดแสดงความคิดเห็นก่อนการตัดสินใจ จะเกิดขึ้น หรือหมายความว่า ผู้มีอำนาจตัดสินใจจะสามารถตัดสินใจใดๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อ ประชาชนได้ก็ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบ จากประชาชนก่อนเท่านั้น Creighton ตั้งคำถามถึงประเด็น ผู้มีอำนาจตัดสินใจ โดยพิจารณาว่าทำไม เจ้าหน้าที่ของรัฐจึงเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจได้เท่านั้น ถึงแม้ว่า ปัจจุบันเจ้าหน้าที่ของรัฐมีแนวโน้มที่จะทำกระบวนการตัดสินใจให้เปิดเผย และมีความโปร่งใสมากขึ้น แต่ในหลายกรณีหรือสถานการณ์ โดยอำนาจการตัดสินใจขั้นสุดท้ายก็ยังคงเป็นของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ อยู่นั่นเอง^{๑๙}

การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด ซึ่งเป็นการสื่อสาร สองทางระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชน หรือองค์กร ในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือ หลายกิจกรรมทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งการมีส่วนร่วมจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมการดำเนินการและ ร่วมรับผลประโยชน์^{๒๐} ซึ่งเป็นความร่วมมือของประชาชนด้วยความตั้งใจและสมัครใจ โดยไม่ถูกบังคับ ซึ่งประชาชน^{๒๑} ทั้งนี้การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วน เกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิดร่วมตัดสินใจแก้ไขปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิด สร้างสรรค์ ความรู้และความชำนาญร่วมกับวิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการ ปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น^{๒๒} นักวิชาการได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ภายใต้อำนาจแห่งรัฐธรรมนูญว่าประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้ใน ๕ ลักษณะ

- ๑) มีส่วนร่วมในการรับรู้ (ความเป็นไปของการบริหารราชการแผ่นดินทั้งฝ่ายนิติ บัญญัติ บริหาร และตุลาการ มากขึ้น)
- ๒) มีส่วนร่วมในการคิด (ร่วมกับองค์กรทั้งหลายที่รัฐธรรมนูญตั้งขึ้น)
- ๓) มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

^{๑๙}James L. Creighton, *Handbook of Public Participation: Involving Citizens in Community Decisions*, แปลและเรียบเรียงโดย ศ.นพ.วันชัย วัฒนศัพท์, *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน*, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า และ มูลนิธิอาเซียน, ๒๕๕๒), หน้า ๗.

^{๒๐}Davis Keith, *Human Behavior of World-Man Relations and Organization Behavior*, (New York: Mc Graw -Hill Book Co., 1972), p. 15.

^{๒๑}Yadav อ่างโน สุวรรณ พิณตานนท์, *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบล, นักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกระทรวงมหาดไทย*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อสาการศึกษาดินแดน, ๒๕๔๖), หน้า ๔๖.

^{๒๒}Erwin, *Participation Management: Concept Theory and Implementation Participation Management: Concept Theory and Implementation*, (Atlanta: Georgia State University, 1976), p. 46.

๔) มีส่วนร่วมในการกระทำการบางอย่าง (ร่วมกับรัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น)

๕) มีส่วนร่วมในการตรวจสอบ (องค์กรที่ใช้อำนาจรัฐไม่ว่าจะเป็นฝ่ายทางการเมืองหรือข้าราชการประจำ)^{๒๓}

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการที่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้และความชำนาญ และร่วมสนับสนุนติดตามผลการดำเนินการ และร่วมรักษาผลประโยชน์ของการที่ประชาชนตั้งแต่เริ่มต้น

๒.๒.๒ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมขององค์กรปกครองท้องถิ่น นับว่าเป็นหัวใจสำคัญหรือเป็นหลักการอันเป็นสาระสำคัญของระบบการปกครองท้องถิ่น และอาจเป็นเหตุผลสำคัญที่อธิบายว่าเหตุใดจึงต้องมีระบบการปกครองท้องถิ่นคู่ขนานไปกับระบบการปกครองส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ซึ่งเป็นเหตุผลสำคัญที่รัฐจะต้องมีการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ เช่น มาตรา ๖๖ บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่นหรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอิสรภาพหรือฟื้นฟู จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ การมีส่วนร่วมในการจัดการ และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน มาตรา ๖๗ สิทธิของบุคคลที่จะร่วมกับรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครองส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงอยู่อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพและอนามัย สวัสดิภาพหรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครองตามความเหมาะสม^{๒๔} และแนวนโยบายการมีส่วนร่วมของประชาชน มาตรา ๘๗ รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนเศรษฐกิจ ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น^{๒๕}

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญ ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ -๑๓ ที่มุ่งเน้นคนเป็นสำคัญมากกว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจ เพื่อส่งเสริมให้ทุกคนทุกภาคส่วนในสังคมเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนา และทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม เพื่อ

^{๒๓} บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, รัฐธรรมนูญปัจจุบันกับการปฏิรูปการเมือง, (นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๒), หน้า ๖๑.

^{๒๔} สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๕๑), หน้า ๓๙-๔๐.

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๙-๖๐.

ส่งเสริมและเป็นเหตุจูงใจให้คนในสังคมร่วมกันในการกระทำกิจกรรมต่างๆ ทางสังคมร่วมกัน จากแนวคิดสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน แบ่งได้ออกเป็น ๒ ลักษณะ ได้แก่

๑. ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านเหตุผล โดยการเปิดโอกาสให้สังคม องค์กรต่างๆ ในชุมชน ประชาชนมีบทบาทหลักตามสิทธิ หน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ตั้งแต่การคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ วางแผน การร่วมปฏิบัติและการรับผิดชอบ ในผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมทั้งส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนให้การดำเนินงานเกิดผล ประโยชน์ต่อชุมชน ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดด้วยความสมัครใจ

๒. ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ เป็นการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่เกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ อารมณ์ รวมทั้งค่านิยมของประชาชนเป็นเครื่องชี้นำตนเองให้เข้ามามีส่วนร่วม แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การกระทำที่บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทำให้ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม เกิดความผูกพัน มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อกิจกรรมที่ดำเนินงานด้วยความสมัครใจ และทัศนคติที่ได้กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด สามารถแยกประเด็นสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นจากเป้าหมายที่ต้องการ ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณี ความผูกพัน การเสริมแรง โอกาส ความสามารถ การสนับสนุน ความคาดหวังในสิ่งที่ต้องการ โดยมีพื้นฐานของการมีส่วนร่วม ดังนี้

- ๑) การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของเหตุผล
- ๒) การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของค่านิยม
- ๓) การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของประเพณี
- ๔) การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของความผูกพัน ความสนใจ^{๒๖}

โดยสรุป การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น เกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของกลุ่มคนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตในสังคมของตน ซึ่งการเข้าให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้น ผู้ที่ต้องการจะต้องมีความเข้าใจในวิถีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ประเพณี ทัศนคติของประชาชนในกลุ่มหรือท้องถิ่นนั้น เพื่อให้เกิดความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม

ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้สรุปเกี่ยวกับทฤษฎีที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสังคม ชุมชน ประเทศชาติ ถิ่นฐานที่อาศัย ไว้ดังนี้ ๕ ทฤษฎี ดังนี้

๑. ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน (Mass Persuasion)

Maslow กล่าวว่า การเกลี้ยกล่อม หมายถึง การใช้คำพูดหรือการเขียน เพื่อมุ่งให้เกิดความเชื่อถือและการกระทำ ซึ่งการเกลี้ยกล่อมมีประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในการปฏิบัติงาน และถ้าจะให้เกิดผลดีผู้เกลี้ยกล่อมจะต้องมีศิลปะในการสร้างความสนใจในเรื่องที่จะเกลี้ยกล่อม โดยเฉพาะในเรื่องความต้องการของคนตามหลักทฤษฎีของ Maslow ที่เรียกว่าลำดับขั้นความต้องการ (Hierarchy of needs) คือ ความต้องการของคนจะเป็นไปตามลำดับจากน้อยไปมากมีทั้งหมด ๕ ระดับ ดังนี้

^{๒๖} สุชาติ จักรพิสุทธิ์, “การศึกษาทางเลือกของชุมชน”, วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, (มิถุนายน-สิงหาคม, ๒๕๔๗) : ๑๘-๒๓.

๑.๑ ความต้องการทางด้านสรีระวิทยา (Physiological needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐาน ของมนุษย์ (Survival needs) ได้แก่ ความต้องการทางด้านอาหาร ยา เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และความต้องการทางเพศ

๑.๒ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยของชีวิต (Safety and security needs) ได้แก่ ความต้องการที่อยู่อาศัยอย่างมีความปลอดภัยจากการถูกทำร้ายร่างกาย หรือถูกขโมยทรัพย์สิน หรือความมั่นคงในการทำงานและการมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงในสังคม

๑.๓ ความต้องการทางด้านสังคม (Social needs) ได้แก่ ความต้องการความรัก ความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

๑.๔ ความต้องการที่จะมีเกียรติยศชื่อเสียง (Self-esteem needs) ได้แก่ ความภาคภูมิใจ ความต้องการดีเด่นในเรื่องหนึ่งที่จะให้ได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ความต้องการด้านนี้เป็นความต้องการระดับสูงที่เกี่ยวกับความมั่นใจในตัวเองในเรื่องความสามารถ และความสำคัญของบุคคล

๑.๕ ความต้องการความสำเร็จแห่งตน (Self-actualization needs) เป็นความต้องการในระบบสูงสุด ที่อยากจะให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความนึกคิดของตนเองเพื่อจะพัฒนาตนเองให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ความต้องการนี้จึงเป็นความต้องการ พิเศษของบุคคลที่จะพยายามผลักดันชีวิตของตนเองให้เป็นแนวทางที่ดีที่สุด^{๒๗}

๒. ทฤษฎีการระดมสร้างขวัญของคนในชาติ (National Morale)

คนเรามีความต้องการทางกายและใจถ้าคนมีขวัญดีพอ ผลของการทำงานจะสูงตามไปด้วย แต่ถ้าขวัญไม่ดีผลงานก็ต่ำไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากว่าขวัญเป็นสถานการณ์ทางจิตใจที่แสดงออกในรูปพฤติกรรมต่างๆ นั่นเอง การจะสร้างขวัญให้ดีต้องพยายามสร้าง ทักษะที่ดีต่อผู้ร่วมงาน เช่น การไม่เอาไรต์เอาเปรียบ การให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงาน การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น เป็นต้น และเมื่อใดก็ตาม ถ้าคนทำงานมีขวัญดีจะเกิดสำนึกในความรับผิดชอบ อันจะเกิดผลดีแก่หน่วยงานทั้งในส่วนที่เป็นขวัญส่วนบุคคลและขวัญของกลุ่ม ดังนั้น จะเป็นไปได้ว่าขวัญของคนเราโดยเฉพาะคนมีขวัญที่ดีย่อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ได้เช่นกัน โดยการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการมีส่วนร่วมในพฤติกรรมที่ต้องการ ด้วยการสร้างการรับรู้และตระหนักในปัญหาและผลกระทบ ต่อลูกหลานโดยสื่อที่น่าเชื่อถือ คือ ผู้บรรยายและสื่อวีดิทัศน์ และการกำจัดปัจจัยที่เป็นอุปสรรคที่จะทำให้การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม^{๒๘}

^{๒๗}Maslow A. H., *Motivation and Personality*, (New York: Harper & Row Publishing, 1954), p. 154.

^{๒๘}สุรีย์ มัลลิกะมาลย์ ศ.ดร. และคณะ, “แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชนเมืองเพื่อลดภาวะโลกร้อน”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๕), หน้า ๑.

๓. ทฤษฎีสร้างความรู้สึกราชาตินิยม (Nationalism)

ปัจจัยประการหนึ่งที่น่าสู่การมีส่วนร่วมคือ การสร้างความรู้สึกราชาตินิยมให้เกิดขึ้น หมายถึง ความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองที่จะอุทิศหรือเน้นค่านิยมเรื่องผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติ มีความพอใจในชาติของตัวเอง พอใจเกียรติภูมิ จงรักภักดี ผูกพันต่อท้องถิ่น เช่น การรณรงค์ให้รู้สึกภาคภูมิใจในท้องถิ่นในชุมชนของตนเอง เพื่อให้คนในชุมชน สามัคคีและช่วยเหลือกัน และร่วมอนุรักษ์เอกลักษณ์ความเป็นตัวตนของท้องถิ่น

๔. ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (Leadership)

การสร้างผู้นำจะช่วยจูงใจให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจ เพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ทั้งนี้เพราะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญของการร่วมกลุ่มคนจูงใจไปยังเป้าประสงค์ โดยทั่วไปแล้วผู้นำอาจจะมีทั้งผู้นำที่ดีเรียกว่า ผู้นำปฏิฐาน (Positive leader) ผู้นำพลวัต คือ เคลื่อนไหวทำงานอยู่เสมอ (Dynamic leader) และผู้นำไม่มีกิจ ไม่มีผลงานสร้างสรรค์ ที่เรียกว่า ผู้นำนิเสธ (Negative leader) ผลของการให้ทฤษฎีการสร้างผู้นำ จึงทำให้เกิดการระดมความร่วมมือปฏิบัติงานอย่างมีขวัญกำลังใจ งานมีคุณภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และร่วมรับผิดชอบ ดังนั้น การสร้างผู้นำที่ดีย่อมจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ด้วยดีนั่นเอง

๕. ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร (Administration and Method)

การใช้ระบบบริหารในการระดมความร่วมมือเป็นวิธีหนึ่งที่ยากเพราะใช้กฎหมาย ระเบียบแบบแผน เป็นเครื่องมือในการดำเนินการ แต่อย่างไรก็ตามผลของความร่วมมือยังไม่มีระบบใดที่ดีที่สุดในเรื่องการใช้บริหาร เพราะธรรมชาติของคน ถ้าทำงานตามความสมัครใจอย่างตั้งใจไม่มีใครบังคับก็จะทำงานด้วยความรัก แต่ถ้าไม่ควบคุมเลยก็ไม่เป็นไปตามนโยบายและความจำเป็นของรัฐ เพราะการใช้ระบบบริหาร เป็นการให้ปฏิบัติตามนโยบาย เพื่อให้บรรลุเป้าหมายเพิ่มความคาดหวังผลประโยชน์^{๒๙}

การมีส่วนร่วมมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมที่จะต้องเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ในสภาพปัจจุบันการพัฒนาทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน มุ่งส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของตนเองให้มากที่สุด ลักษณะของการมีส่วนร่วมโดยทั่วไป หมายถึง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นการตัดสินใจแต่เพียงอย่างเดียว ยังใช้การตัดสินใจควบคู่ไปกับการปฏิบัติการ (Implementation) ด้วย เช่น ในการจัด

^{๒๙} อคิน รพีพัฒน์, การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคม และวัฒนธรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภณาการพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๗-๘.

องค์การกำหนดกิจกรรมพัฒนา เป็นต้น การมีส่วนร่วมมีลักษณะและรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนแต่ละท้องถิ่นอาจจะต่างกัน แนวทางปฏิบัติที่ทำให้เกิดความร่วมมือ^{๓๐}

แนวคิดที่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบมากที่สุด คือ แนวคิดของ John M. Cohen and Norman T. Uphoff โคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ ซึ่งได้จำแนกขั้นตอน หรือประเภทของการมีส่วนร่วมออกเป็นเรื่องของการตัดสินใจ (Decision making) การดำเนินการ (Implementation) ผลประโยชน์ (Benefits) และการประเมินผล (Evaluation) รายละเอียดต่อไปนี้เป็น^{๓๑}

ขั้นที่ ๑ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้น ประการแรกที่สุดที่จะต้องกระทำก็คือ การกำหนดความต้องการ และการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ ๒ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานโครงการนั้น จะได้มาจากคำถามที่ว่า ใครทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงาน และการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

ขั้นที่ ๓ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์นั้น นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงการนี้ รวมทั้งผลที่เป็นประโยชน์ในทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย

ขั้นที่ ๔ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้น สิ่งที่สำคัญที่ต้องสังเกตก็คือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectations) : ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่างๆ ได้^{๓๒}

ซึ่งนักวิชาการได้กล่าวถึง ทฤษฎีการมีส่วนร่วมหรือภาวะผู้ตามไว้ว่า ทฤษฎีนี้ได้รับความสนใจจากนักวิชาการส่วนใหญ่อย่างมาก เนื่องจากนักวิชาการคิดว่าหากองค์การหรือนักการเมืองมีภาวะผู้นำที่ดี ก็จะมีพลอยมีภาวะผู้ตามดีไปด้วย เป็นการมองค่อนข้างแคบเพราะนอกจากจะมอง

^{๓๐}ประธาน วัฒนวนิชย์, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม”, วารสารสังคม, ฉบับพิเศษ, (๒๕๓๖) : ๒๔.

^{๓๑}Shadid et al., อ่างใน ชูชาติ พ่วงสมจิตร, “การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตปริมณฑล กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๖.

^{๓๒}John M. Cohen and Norman T. Uphoff Cohen, *Rural Development Participation: Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation*, Rural Development Committee Center for International Studies, (Cornell University, 1981), p. 219.

ปรากฏการณ์เพียงด้านเดียวแล้ว การที่นักวิชาการให้ความสำคัญแก่การมีส่วนร่วมหรือภาวะผู้ตามนั้น พอสรุปสาเหตุหลายประการด้วยกัน คือ ประการแรก นักวิชาการบางคนอาจจะไม่แน่ใจว่าองค์กรมีความจำเป็นมากน้อยเพียงใด ที่จะต้องให้ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประการที่สอง ผู้คนยังไม่แน่ใจว่าวัตถุประสงค์ของการยอมให้ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วมคืออะไรกันแน่ ประการที่สาม หากผู้นำยอมให้ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วมแล้ว ผู้ตามเหล่านั้นได้แก่ใครบ้าง ผู้ตามทั้งหมดหรือเฉพาะผู้ตามที่ใกล้ชิดสนิทสนมกับผู้นำเท่านั้น และประการสุดท้าย หากผู้นำยอมให้ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วมแล้ว ผู้ตามควรจะเข้าไปมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด และลักษณะของการเข้าไปมีส่วนร่วมเช่นนั้น สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและผู้ตามอย่างไรบ้าง^{๓๓}

ดังนั้นสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้คนที่อยู่ร่วมกันในสังคมที่ต้องเกื้อกูลกันเอง และกับหน่วยงานราชการที่เป็นหน่วยปกครองสังคม ซึ่งการมีส่วนร่วมมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม ในสภาพปัจจุบันการพัฒนาทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน มุ่งส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองให้มากที่สุด

๒.๒.๓ ความจำเป็นของการมีส่วนร่วม

ในยุคประชาธิปไตยที่ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน ทั้งทางการเมือง การบริหารราชการ กิจกรรมการบริหารชุมชน ทุกคนที่อยู่ในสังคมจึงมีความจำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วม เข้ามามีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมในขั้นตอนต่างๆ โดยแนวคิดในการปกครองและบริหารแบบรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง และสั่งการลงมาจากเบื้องบนที่ไม่คำนึงถึงการใช้ภาษาที่มีความแตกต่าง ศักยภาพของประชาชน ที่ผ่านมาทางราชการได้กำหนดและตัดสินใจ โดยที่ประชาชนเป็นเพียงผู้ที่ได้รับผลจากการตัดสินใจของทางราชการเท่านั้น ประชาชนจึงมักขาด “จิตสำนึกสาธารณะ”^{๓๔} ซึ่งปัจจุบันการมีส่วนร่วมเริ่มขาดหายไปจากสังคม ด้วยวัฒนธรรม ความจำเป็นในชีวิตความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้สังคมเกิดความโดดเดี่ยวมากขึ้น

ความจำเป็นตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดของการมีส่วนร่วมที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๕๐ ที่กำหนดสาระสำคัญเป็นการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครอง และตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเพิ่มขึ้น ตลอดจนปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองให้มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนเป็นสำคัญ ซึ่งในรัฐธรรมนูญกำหนดไว้หลายหมวด เช่น หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ในมาตรา ๔๕ มาตรา ๔๗ มาตรา ๕๖ มาตรา ๕๙ และมาตรา ๖๐ หมวด ๕ แนวนโยบาย

^{๓๓}ติน ปรัชญพฤทธิ์, ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วม, เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมมนุษย์ในองค์กร, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๕), หน้า ๓๔.

^{๓๔}นนท์ กอแก้วทองดี และ ภัชรา คติกุล, คู่มือประชาชนด้านการทุจริตโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์, (กรุงเทพมหานคร : ศรีเมืองการพิมพ์, ๒๕๔๔), หน้า ๑.

พื้นฐานของรัฐ ในมาตรา ๗๖ และมาตรา ๗๙ การมีส่วนร่วม จึงมีความจำเป็นต่อประชาชนในสังคม เพราะประชาชนจะเป็นผู้ที่ได้รับหรือเสียผลประโยชน์ ฉะนั้นในกิจกรรมต่างๆ ทางสังคม ประชาชนจึงต้องเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นและผลที่ได้รับจากกิจกรรมนั้น ซึ่งเป็นผลมาจากการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ไข และร่วมรับผลประโยชน์หรือผลกระทบก็เป็นได้ โดยการกระทำดังกล่าว ดำเนินไปด้วยเหตุด้วยผลบนหลักพื้นฐานของการมีส่วนร่วม

๒.๒.๔ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

การที่คนในสังคมจะมีส่วนร่วมนั้น และจะได้รับความร่วมมือหรือไม่อย่างไร มีหลายสาเหตุหลายปัจจัย เช่น กฎระเบียบของสังคม ภาวะผู้นำของบุคคล และสภาพแวดล้อมในสังคม ดังนั้นปัจจัยพื้นฐานในการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ

๑. ปัจจัยของสิ่งจูงใจ จากสภาพความเป็นจริงของชาวบ้านที่จะเข้าร่วมกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่ง ทั้งในแง่การร่วมแรงร่วมทรัพยากรหรืออื่นๆ นั้นมีเหตุผลอยู่ ๒ ประการ คือ

๑.๑ การมองเห็นว่าจะได้รับประโยชน์จากสิ่งตอบแทนในสิ่งที่ตนทำไป ซึ่งถือเป็นเรื่องการกระตุ้นให้เกิดมีสิ่งจูงใจ

๑.๒ การได้รับคำบอกกล่าว หรือชักชวนจากเพื่อนบ้านให้เข้าร่วมโดยมีสิ่งจูงใจเป็นตัวนำ ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องของการก่อให้เกิดมีสิ่งจูงใจ

๒. ปัจจัยโครงสร้างของช่องทางในการเข้ามีส่วนร่วม แม้ว่าชาวชนบทเป็นจำนวนมาก จะเห็นประโยชน์ของการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนา แต่ก็ไม่อาจเข้าร่วมกิจกรรมได้ เนื่องจาก การเข้ามามีส่วนร่วมนั้นมิได้จัดรูปแบบความสัมพันธ์ที่เหมาะสม เช่น ภาวะผู้นำ ลักษณะการทำงาน กฎระเบียบแบบแผน เป็นต้น ดังนั้น ปัจจัยพื้นฐานทางด้านโครงสร้างของช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วม จึงควรมีลักษณะ ดังนี้

๒.๑ เปิดโอกาสให้ทุกคนและทุกกลุ่มในชุมชน มีโอกาสเข้าร่วมในการพัฒนา ในรูปแบบใด รูปแบบหนึ่ง โดยการเข้าร่วมอาจอยู่ในรูปของการมีส่วนร่วมโดยตรงหรือโดยมีตัวแทนก็ได้

๒.๒ ควรมีกำหนดเวลาที่แน่ชัดเพื่อให้ผู้เข้าร่วมสามารถกำหนดเงื่อนไขของตนเองได้

๒.๓ กำหนดลักษณะกิจกรรมที่แน่นอน

๓. ปัจจัยในการส่งเสริมกิจกรรมของการมีส่วนร่วม โดยปกติที่ผ่านมาในกิจกรรมหนึ่งๆ แม้ว่าประชาชนจะเห็นด้วย และมีโอกาสเข้าร่วม แต่ไม่อาจกำหนดเป้าหมาย วิธีการหรือผลประโยชน์ของกิจกรรม เพราะสิ่งเหล่านี้เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้กระทำ โรเจอร์ (Roger) กล่าวว่าปัจจัยที่เป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลเป็นตัวตัดสินใจเข้าร่วมกระทำกิจกรรมใหม่ๆ ในชุมชนหรือยอมรับสิ่งใหม่ๆ คือการติดต่อสื่อสารและลักษณะส่วนตัวของบุคคลนั้นๆ

๔. ปัจจัยช่องทางการสื่อสาร เป็นวิธีการที่ผู้ส่งข่าวสารไปยังผู้รับสารใน ๒ ลักษณะ คือ

๔.๑ ช่องทางการสื่อสารมวลชน (Mass media channel) เป็นวิธีการถ่ายทอดข่าวสารที่เกี่ยวกับการสื่อสาร เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร และหนังสือประเภทอื่นๆ เช่น ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ ซึ่งมีความสำคัญในการเพิ่มความรู้ กระจายข่าวสาร สามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลได้

๔.๒ ช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Channel) เป็นการติดต่อระหว่างบุคคลเพื่อถ่ายทอดข่าวสารระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้มากกว่าสื่อประเภทอื่นๆ

๕. ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนตัว (Person Characteristic) ประกอบด้วย อายุ สถานภาพทางสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจ รายได้ ขนาดที่ดิน และความสามารถเฉพาะอย่าง รวมถึงระดับการศึกษา^{๓๕}

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่

๑. ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลสำคัญและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เช่น การลงแขก การบำเพ็ญประโยชน์

๒. ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือหรือมีเกียรติยศตำแหน่ง ทำให้ประชาชนเกิดความเกรงใจที่จะมีส่วนร่วมทั้งๆ ที่ยังไม่มีความศรัทธาหรือความเต็มใจ

๓. อำนาจบังคับ ที่เกิดจากบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่า ทำให้ประชาชนถูกบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่างๆ เช่น บีบบังคับให้ทำงานเยี่ยงทาส ฯลฯ^{๓๖}

การมีส่วนร่วมในลักษณะของการให้ความร่วมมือหรือการสนับสนุนขอความร่วมมือร่วมใจ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านต่างๆ โดยการกระจายอำนาจเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนแต่ละท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างใกล้ชิด มีคุณค่า และคุณประโยชน์ จำแนกการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ๒ ลักษณะที่สำคัญ คือ

๑. ในด้านรูปธรรม หมายถึง การมีส่วนร่วมในความสำเร็จทางด้านการพัฒนาด้านวัตถุอันได้แก่ ถนน หนทาง คู คลอง เขื่อนเก็บน้ำ

๒. ในด้านนามธรรม หมายถึง ความสำเร็จในการพัฒนาจิตใจโดยทำให้ประชาชนเกิดความรักใคร่สมัครสมานสามัคคีรู้จักการทำงานร่วมกันเป็นทีมและยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันและสร้างจิตสำนึกว่ามีความสำคัญต่อการสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ท้องถิ่นและก่อให้เกิดความผูกพันรักใคร่หวงแหน ท้องถิ่นและชุมชนของตนเอง^{๓๗}

^{๓๕} สานิตย์ บุญชู, ความรู้ทั่วไปในการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๗), หน้า ๑๐-๑๑.

^{๓๖} นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, กลวิธี แนวทาง วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภณการพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๘๓.

^{๓๗} เสน่ห์ จัยโต, องค์การสมัยใหม่, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา, ๒๕๔๘), หน้า ๔๒.

ปัจจัยสำคัญหนึ่ง ที่จะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนมีประสิทธิภาพนั้น ได้แก่ การได้รับข้อมูล ข่าวสาร อย่างเพียงพอ เพื่อให้ประชาชนมีข้อมูลเกี่ยวกับทางเลือกและผลกระทบต่างๆ ที่อาจตามไว้ให้ประกอบการตัดสินใจได้ อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความหมายครอบคลุมมากกว่าการเป็นเพียง กระบวนการให้ความรู้ ข้อมูล ข่าวสารต่างๆ ต่อสาธารณชนเพียงด้านเดียว ซึ่งเป็นการสื่อสารแบบทางเดียว (One-way Communication) เท่านั้น และประเด็นสำคัญคือ เป้าหมายของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การให้ข้อมูลข่าวสาร ที่ครอบคลุมต่อสาธารณชน และการเปิดโอกาสให้ประชาชน และผู้มีส่วนได้เสียจากนโยบาย กิจกรรม และโครงการพัฒนา สามารถแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา นำไปสู่กระบวนการสร้างฉันทามติ (Consensus Building) เพื่อหาทางออกที่ดีที่สุด และได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย^{๓๔}

จากแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมนั้น การมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นได้ประกอบด้วย ปัจจัยต่างๆ ทั้งภายในและภายนอก เช่น ปัจจัยสภาพแวดล้อมของสังคม กฎระเบียบ กฎเกณฑ์ของสังคม ซึ่งแต่ละคนอาจจะมีประสบการณ์ต่างกันไป การที่จะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และนำไปสู่การมีส่วนร่วมนั้น ผู้ที่ขอความร่วมมือจะต้องให้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่ทำให้เขาเกิดความรู้ ความเข้าใจว่า หากมีการร่วมมือเกิดขึ้น จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวเขาด้วย และสภาพแวดล้อมความจำเป็นในแต่ละสังคมก็ต่างกันออกไป โดยเฉพาะสังคมที่หลากหลายวัฒนธรรม

สรุปได้ว่า รูปแบบการมีส่วนร่วม เริ่มจากการศึกษาข้อมูล หาสาเหตุ พิจารณาตัดสินใจเลือก แนวทางการดำเนินการหรือปฏิบัติงาน และสิ้นสุดที่การติดตามประเมินผล โดยการดำเนินการที่ให้ประชาชนในชุมชนนั้นๆ ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ในฐานะเจ้าของชุมชนหรือทรัพยากร ได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาและมีส่วนร่วมตามกระบวนการในทุกขั้นตอนหรือมากขึ้นตอนให้มากที่สุด มิใช่มีส่วนร่วมเพียงขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง ก็จะช่วยลดความขัดแย้ง และสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในทางที่ดีประสบผลสำเร็จได้ และเกิดผลดีตรงต่อความต้องการของชุมชน

๒.๒.๕ สาเหตุที่ต้องมีส่วนร่วม

การกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปสู่ท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการพึ่งตนเองและสามารถตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่น นโยบายของรัฐบาลหลายเรื่องได้มีส่วนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นและองค์กรชุมชนในหลายด้าน

ความไว้วางใจเป็นการสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือและเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา รวมถึงได้รับผลประโยชน์

^{๓๔}James L. Creighton, Handbook of Public Participation: Involving Citizens in Community Decisions, แปลและเรียบเรียงโดย ศ.นพ. วันชัยวัฒนศัพท์, คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้าและมูลนิธิอาเซีย, ๒๕๕๒), หน้า ๗.

จากการพัฒนานั้นอย่างเสมอภาค สาเหตุการมีส่วนร่วม เป็นเหตุผลที่ทำให้ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วม ในกิจกรรมต่างๆ ว่า

๑. มีความสนใจและความห่วงใยร่วมกัน
๒. มีความเดือดร้อนและความพึงพอใจร่วมกัน
๓. มีการตกลงร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนา
๔. มีความศรัทธาต่อบุคคลสำคัญหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์จึงเข้ามามีส่วนร่วม
๕. มีความเกรงใจต่อบุคคลที่เคารพนับถือ มีเกียรติ ตำแหน่ง จึงเข้าร่วม
๖. มีอำนาจบังคับจากผู้มีอำนาจเหนือกว่าที่ใช้การบังคับให้ร่วม เช่น กรณีทาสในอดีต^{๓๙}

สรุปได้ว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างท้องถิ่นกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ โดยการ บริหารแบบ มีส่วนร่วม คือ หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยหน่วยงานราชการจะต้องเปิด โอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาคราชการนั้น International Association for Public Participation ได้แบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็น ๕ ระดับ ดังนี้

๑. **การให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform)** ถือเป็นกรมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำ ที่สุด แต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาคราชการจะเปิดโอกาสให้ประชาชน เข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่าง ๆ เช่น เอกสาร สิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่าง ๆ การจัดนิทรรศการ จัดหมายข่าว การจัดงาน แลกเปลี่ยน การติดประกาศ และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

๒. **การรับฟังความคิดเห็น (Consult)** เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมใน การให้ข้อมูลข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธีต่างๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่าน เว็บไซต์ เป็นต้น

๓. **การเกี่ยวข้อง (Involve)** เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือร่วมเสนอแนะแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของ ภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การ จัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย

^{๓๙} นรินทรชัย พัฒนพงศา, แนวทางในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท, หน้า ๑๘๒.

๔. **ความร่วมมือ (Collaboration)** เป็นการให้กลุ่มประชาชนผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วม โดยเป็นส่วนร่วมกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจและมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ

๕. **การเสริมอำนาจแก่ประชาชน (Empower)** เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงสุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่างๆ โครงการกองทุนหมู่บ้านที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด

การส่งเสริมการมีส่วนร่วม เพื่อการกำหนดอนาคตหรือความมุ่งหวังของชุมชนว่าอยากให้ชุมชนเป็นอย่างไร แทนที่จะให้คนอื่นมาคิด มากำหนดให้เหมือนแต่ก่อน แต่การพัฒนาหรือการแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น ต้องให้สมาชิกในชุมชนเป็นหลักในการกำหนด ส่วนหน่วยงานของรัฐ องค์กรต่างๆ หรือบุคคลอื่น เป็นเพียง “ผู้สนับสนุน” หรือ “พี่เลี้ยง” คอยให้คำปรึกษาและช่วยเสริมในสิ่งที่ชุมชนทำไม่ได้ และการทำให้สมาชิกที่มีอยู่หลากหลายในชุมชน “มีโอกาส” ได้มา “ร่วมคิด ร่วมค้นหา” เพื่อว่าจะทำอย่างไรให้ชุมชนพึ่งตนเองได้มากที่สุดและลดภาระภาครัฐ^{๕๐}

การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ว่าจะเป็นระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติก็ตาม อาจแบ่งเป็น ๒ ลักษณะ คือ **การมีส่วนร่วมโดยตรง** และ **การมีส่วนร่วมโดยผ่านตัวแทน** การมีส่วนร่วมโดยตรงก็คือ การที่ประชาชนสามารถเข้าร่วมคิด ตัดสินใจหรือกระทำการใดๆ ในทางการเมืองหรือกิจกรรมต่างๆ ของส่วนรวมตามสิทธิที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ส่วนการมีส่วนร่วมโดยผ่านตัวแทนหรืออาจเรียกกันโดยทั่วไปว่า การมีส่วนร่วมโดยทางอ้อมคือการใช้สิทธิใดๆ โดยผ่านผู้แทนซึ่งได้รับมอบหมายในลักษณะฉันทานุมัติ ด้วยวิธีการต่างๆ กันเช่น ลงมติ หรือเลือกตั้ง เพื่อให้เป็นตัวแทนไปกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งในนามของประชาชน ทั้งนี้เนื่องจากไม่สะดวกที่จะให้ประชาชนจำนวนมากมาประชุมหรือตัดสินใจร่วมกันและอาจเป็นไปได้ในโลกของความจริง อย่างไรก็ตามข้อเสียของการมีส่วนร่วมโดยผ่านตัวแทนในทางการเมืองซึ่งกระบวนการตัดสินใจเกือบทุกเรื่องมักมีผู้ได้ประโยชน์และเสียประโยชน์อยู่เสมอ ดังนั้นทุกฝ่ายจึงพยายามใช้กลยุทธ์ต่างๆ เพื่อให้ผลของการตัดสินใจเชิงนโยบายนั้นเป็นประโยชน์สูงสุดแก่ฝ่ายตนโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องตามหลักวิชาการ

๒.๓ บทบาทคณะกรรมการชุมชน

บทบาทคณะกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร

การปกครองท้องถิ่นคำนึงถึงสภาพของท้องถิ่นแต่ละแห่งว่ามีความแตกต่างกัน การพัฒนาและการแก้ไขปัญหาจึงต้องสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น การสนองตอบของระบบการเมืองต่อข้อเรียกร้อง ความต้องการของท้องถิ่นจึงสอดคล้องกับหลักการของระบอบประชาธิปไตยที่ระบบการเมืองคำนึงถึงปัจจัยนำเข้า (Input) หรือข้อมูลนำเข้าที่ป้อนเข้าสู่ระบบการเมืองและแปรรูป

^{๕๐} กองทุนเพื่อสังคม, สำนักงาน, **แผนชุมชนพึ่งตนเอง**, เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล (๒๗ กรกฎาคม ๒๕๔๓).

เป็นปัจจัยนำออก (Output) ที่ตรงกับข้อเรียกร้อง ความต้องการของท้องถิ่น^{๔๑} การปกครองท้องถิ่นมีความเชื่อมโยงกับการพัฒนาท้องถิ่นซึ่งสะท้อนออกมาให้คนในชุมชนได้เห็นโดยท้องถิ่นแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันซึ่งมีปัญหาที่ต้องการแก้ไขและความต้องการของประชาชนแตกต่างกัน ต้องมีการกระจายความรู้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้แก่คนในท้องถิ่น และต้องตอบสนองต่อปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนอย่างรวดเร็ว แก้ไขปัญหาอย่างเหมาะสมโดยได้รับความร่วมมือจากคนในท้องถิ่น อันเป็นการกระจายอำนาจการปกครองท้องถิ่นตามหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยไม่กระจุกตัวอยู่ที่หนึ่งหรือบุคคลใด บุคคลหนึ่ง หรือกลุ่มบุคคลใด กลุ่มบุคคลหนึ่งเท่านั้น การมีส่วนร่วมของประชาชน (Popular Participation) การปกครองท้องถิ่นเป็นช่องทางที่มีคุณค่าอย่างยิ่งสำหรับการขยายการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการให้บริการสาธารณะในระดับท้องถิ่นมีความหมายมากที่สุดต่อพลเมือง การเพิ่มบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจให้เจริญเติบโตเพิ่มมากขึ้น แทนที่จะให้บทบาทนี้เป็นหน้าที่ของส่วนกลางแต่เพียงผู้เดียว บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านนี้ เช่น การสร้างถนน และสิ่งสาธารณูปโภคภายในท้องถิ่น การร่วมลงทุนกับภาคเอกชนในกิจการที่เกี่ยวข้องกับสาธารณะ หรือการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์หรือธนาคารท้องถิ่น เป็นต้น นอกเหนือจากการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนอย่างสำคัญต่อกิจกรรมต่างๆ ในเชิงสวัสดิการสังคมแล้ว ยังมีโครงการต่างๆ ในการขจัดความยากจนและการไม่รู้หนังสือ ซึ่งย่อมเป็นพลังขับเคลื่อนหนึ่งที่สำคัญไม่ต่างจากองค์กรอื่นๆ ในการสร้างความเปลี่ยนแปลงทางสังคม การปกครองท้องถิ่นนับว่าเป็นองค์กรที่มีความเป็นรูปธรรม มีความใกล้ชิดในการติดต่อพบปะกับประชาชน และมีความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น ดังนั้น การตัดสินใจดำเนินงานด้านต่างๆ ย่อมทำให้ท้องถิ่นได้รับประโยชน์ มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ทำให้ผลของการพัฒนากระจายทั่วทั้งสังคมอย่างเป็นธรรม^{๔๒}

ชุมชนในกรุงเทพมหานคร

สำหรับกรุงเทพมหานคร มีชุมชน จำนวน ๒,๐๗๑ ชุมชน เป็นชุมชนแออัด จำนวน ๖๓๘ ชุมชน ชุมชนเมือง จำนวน ๕๓๗ ชุมชน ชุมชนหมู่บ้านจัดสรร จำนวน ๔๒๕ ชุมชน ชุมชนชานเมือง จำนวน ๓๒๓ ชุมชน ส่วนเขตปิงกุ่ม มีชุมชนทั้งหมด ๓๔ ชุมชน ได้แก่ชุมชนแออัด จำนวน ๑๗ ชุมชน ชุมชนหมู่บ้านจัดสรร จำนวน ๑๖ ชุมชน ชุมชนเมือง จำนวน ๑ ชุมชน มีบ้านเรือน จำนวน ๔๐๗๓ หลัง

^{๔๑}อรทัย ก๊กผล, *สร้างการปกครองท้องถิ่นให้เป็นรากฐานพัฒนาประชาธิปไตย*, (นนทบุรี : ธรรมดาเพลส, ๒๕๕๑), หน้า ๒๗ - ๒๘

^{๔๒}ชำนาญ จันทร์, “การเลือกตั้งท้องถิ่น อย่าคิดว่าไม่สำคัญ”, *กรุงเทพธุรกิจ*, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๓, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : <https://www.bangkokbiznews.com/politics/๙๐๕๒๒๓> (๑๕ มกราคม ๒๕๖๗).

การจัดตั้งชุมชน

ตามระเบียบกรุงเทพมหานคร ว่าด้วยชุมชนและกรรมการชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๕ ชุมชน หมายถึง ชุมชนแออัด ชุมชนเมือง ชุมชนชานเมือง เคหะชุมชน ชุมชนหมู่บ้านจัดสรร และชุมชนอาคารสูงที่ กรุงเทพมหานครกำหนดขึ้น โดยทำเป็นประกาศของกรุงเทพมหานคร เอกสารหลักฐานที่ใช้

๑. หนังสือจากชุมชนเพื่อขอจัดตั้งเป็นชุมชนตามระเบียบกรุงเทพฯ
๒. แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐาน
๓. แผนที่กำหนดขอบเขตชุมชน
๔. แบบ กข.๑-๑๙

ขั้นตอน

๑. ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคมรวบรวมหลักฐานเพื่อส่งให้สำนักพัฒนาชุมชนพิจารณา
๒. สำนักพัฒนาชุมชนพิจารณาแล้วนำเสนอปลัดกรุงเทพมหานคร การทำบัตรประจำตัวกรรมการชุมชน

ประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับจากการจัดตั้งชุมชน

- ได้รับการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม อนามัย และจิตใจ
 - สามารถพัฒนาองค์กรประชาชนและการพึ่งตนเอง
 - ได้รับการอบรมความรู้ต่างๆ ตลอดจนข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นแก่ชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม กฎหมาย การฝึกอาชีพ ศิลธรรม วัฒนธรรม ประเพณี
๑. ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการรวมกลุ่มองค์กร และการพัฒนาองค์กรในชุมชน เช่น กลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มออมทรัพย์ ฯลฯ โดยผ่านคณะกรรมการชุมชนและนักพัฒนาชุมชน
 ๒. การปรับปรุงชุมชนแออัดในพื้นที่รับผิดชอบของเขต ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม อนามัย และจิตใจ โดยผ่านคณะกรรมการชุมชน
 ๓. ฝึกอาชีพและการจัดหาตลาดรองรับ
 ๔. ให้คำแนะนำด้านการสังคมสงเคราะห์สำหรับผู้ด้อยโอกาส โดยผ่านคณะกรรมการชุมชนและนักพัฒนาชุมชน
 ๕. ให้ข้อเสนอแนะในการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียน โดยผ่านคณะกรรมการชุมชนและนักพัฒนาชุมชน
 ๖. การขอจัดตั้งชุมชนใหม่ จะดำเนินการโดยการจัดตั้งตัวแทนเสนอข้อมูลและความต้องการของประชาชน ผ่านฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม

๗. งานอื่นๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนโดยผ่านคณะกรรมการชุมชนหรือติดต่อฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคมโดยตรง^{๔๓}

ระเบียบกรุงเทพมหานคร ว่าด้วยชุมชนและกรรมการชุมชน พ.ศ. ๒๕๖๔

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยชุมชนและกรรมการชุมชนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๔๙ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครจึงกำหนดระเบียบขึ้นไว้ ดังต่อไปนี้

“การพัฒนาชุมชน” หมายความว่า การดำเนินการเพื่อให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นอย่างมีแบบแผนทั้งทางกายภาพ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม อนามัยและจิตใจ โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมและเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา

“ชุมชน” หมายความว่า บริเวณที่มีกลุ่มคนอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง มีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องพันกัน และชุมชนตามกฎหมายอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน

“สมาชิกชุมชน” หมายความว่า ผู้มีชื่อในทะเบียนบ้านในชุมชนนั้น

“ขอบเขตของชุมชน” หมายความว่า บริเวณพื้นที่ที่ชุมชนร่วมกันกำหนดขอบเขตในการขอจัดตั้งชุมชน

“คณะกรรมการชุมชน” หมายความว่า ตัวแทนของสมาชิกชุมชนซึ่งได้รับการเลือกตั้งจากสมาชิกชุมชน

“ชุมชนแออัด” หมายความว่า ชุมชนที่มีลักษณะบ้านเรือนหนาแน่น ประชาชนอยู่อย่างแออัด

“ชุมชนเมือง” หมายความว่า ชุมชนที่มีลักษณะของบ้านเรือนอยู่ร่วมกันค่อนข้างหนาแน่นแต่ไม่แออัด มีสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และการคมนาคมสะดวก

“ชุมชนชานเมือง” หมายความว่า ชุมชนที่มีพื้นที่ด้านเกษตรกรรม และชุมชนที่มีบ้านเรือนที่อยู่ร่วมกัน

“ชุมชนอาคารสูง” หมายความว่า ชุมชนที่มีสภาพเป็นแฟลต คอนโดมิเนียม อพาร์ทเมนต์ หรืออาคารอย่างอื่นที่มีลักษณะเดียวกัน

“ชุมชนรูปแบบพิเศษ” หมายความว่า ชุมชนที่นอกเหนือจากสี่ประเภทดังกล่าวข้างต้น และปลัดกรุงเทพมหานครให้ความเห็นชอบตามที่สำนักพัฒนาสังคมกำหนดหลักเกณฑ์ เพื่อประโยชน์ในการจัดตั้งชุมชนได้ครอบคลุม แต่ชุมชนดังกล่าวมิได้รับการสนับสนุนเงินสนับสนุนการพัฒนาชุมชน

^{๔๓}กรรมการชุมชน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://webportal.bangkok.go.th/latphrao/page/sub/๑๗๑๔๗> กรรมการชุมชน [๑๕ มีนาคม ๒๕๖๓]

“การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม” หมายความว่า การส่งเสริมและเสริมสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมขององค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในระดับที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต

“การพัฒนาที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมชุมชนอย่างยั่งยืน” หมายความว่า การพัฒนาสภาพบ้านเรือน อาคารและสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และสภาพแวดล้อมชุมชนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นที่พักอาศัยของประชาชนให้มีความสุข สะดวกสบาย มั่นคงปลอดภัยและถูกสุขลักษณะเหมาะสมกับการดำรงชีวิต

“การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน” หมายความว่า การพัฒนาอย่างเป็นระบบในการจัดการชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนโดยเฉพาะในด้านการผลิต การบริโภค การบริหารเงินออม การจัดสรรแบ่งปันทรัพยากรและรายได้ ชุมชนให้สามารถอยู่ได้อย่างพอเพียงเพื่อเป็นการสร้างโอกาสและสามารถพึ่งตนเองได้

“การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนในสังคม” หมายความว่า การส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ให้ประชาชนพึ่งตนเองและพัฒนาตนเอง โดยให้ผู้นำชุมชน ประชาชน และกลุ่มต่างๆ รวมตัวเพื่อประกอบกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาตรงตามความต้องการอย่างแท้จริง

“การพัฒนาอนามัยชุมชน” หมายความว่า การส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีสุขภาพดี และสามารถหาเลี้ยงชีพได้โดยปกติสุข รวมทั้งการปลูกฝังให้รู้จักดูแลสุขอนามัยของตนเองและปฏิบัติต่อบุคคลอื่นให้เกิดสุขนิสัยที่ดี

“การพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม และความเป็นชาติไทย” หมายความว่า การส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน การอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปะ วัฒนธรรมอันดีงามและสร้างความตระหนักให้ประชาชนมีความสามัคคีเอื้ออาทรต่อกัน

“แผนพัฒนาชุมชน” หมายความว่า แนวทางในการพัฒนาและดำเนินงานของชุมชนอย่างมีทิศทางตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ เพื่อหาวิธีแก้ไขปัญหาให้เป็นไปตามความต้องการและสามารถแก้ปัญหาที่ชุมชนได้ร่วมกันคิด กำหนดแนวทาง กิจกรรมการพัฒนาของชุมชน โดยยึดหลักการพึ่งตนเองลดการพึ่งพิงภายนอกด้วย การคำนึงถึงศักยภาพทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในชุมชน

“เลือกตั้ง” หมายความว่า การเลือกตั้งกรรมการชุมชน

“หน่วยเลือกตั้ง” หมายความว่า ชุมชนที่กำหนดให้ทำการลงคะแนนเลือกตั้ง

“ที่เลือกตั้ง” หมายความว่า สถานที่ที่กำหนดให้ทำการลงคะแนนเลือกตั้งและให้หมายความรวมถึงบริเวณที่กำหนดขึ้นโดยรอบบริเวณที่เลือกตั้งด้วย

“วันเลือกตั้ง” หมายความว่า วันที่กำหนดให้ทำการลงคะแนนเลือกตั้ง

“ผู้สมัคร” หมายความว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นกรรมการชุมชน

“ผู้เลือกตั้ง” หมายความว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้งกรรมการชุมชน

“ผู้อำนวยการเขต” หมายความว่า ผู้อำนวยการเขตที่ชุมชนตั้งอยู่ในท้องที่

“เจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้อำนวยการเขตให้ดำเนินการ

เลือกตั้ง^{๔๔}

การแบ่งชุมชนของกรุงเทพมหานคร

แบ่งชุมชนออกเป็น ๕ ประเภท ดังนี้

- (๑) ชุมชนแออัด
- (๒) ชุมชนเมือง
- (๓) ชุมชนชานเมือง
- (๔) ชุมชนอาคารสูง
- (๕) ชุมชนรูปแบบพิเศษ

การจัดตั้งชุมชนให้ทำเป็นประกาศกรุงเทพมหานครโดยมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

- (๑) เหตุผลในการขอจัดตั้งชุมชน
- (๒) มีชื่อชุมชน ที่ตั้งแผนที่แสดงขอบเขตของชุมชน และผังแสดงที่ตั้งของสิ่งปลูกสร้าง และบริเวณข้างเคียงของชุมชน
 - (๓) จำนวนบ้านที่ประชาชนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน ไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยหลัง เว้นแต่เป็นการตั้งชุมชนประเภทอื่น ตามข้อ ๗ (๕)
 - (๔) ข้อมูลโครงสร้างประชากรและรายละเอียดของประชาชนในชุมชน เช่น ชื่อ - ชื่อสกุล เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ เป็นต้น
 - (๕) ข้อมูลการคมนาคม สาธารณูปโภค และสาธารณูปการ
 - (๖) เจ้าบ้านหรือผู้อาศัยที่เจ้าของบ้านมอบหมายที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในชุมชน จำนวนไม่น้อยกว่าสามในสี่ ของจำนวนบ้านในชุมชนเข้าชื่อเสนอต่อผู้อำนวยการเขตแจ้งความประสงค์ขอจัดตั้งชุมชน
 - (๗) มีกลุ่มด้านการพัฒนาชุมชนอย่างน้อยสามกลุ่ม เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์ และกลุ่มทางสังคม เป็นต้น และมีระยะเวลาจัดตั้งมาแล้วไม่น้อยกว่าหกเดือน โดยมีหลักฐาน การดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง
 - (๘) กรณีบริเวณสถานที่ตั้งชุมชนเป็นพื้นที่ของบุคคลอื่น ต้องได้รับความยินยอมเป็นหนังสือ จากเจ้าของกรรมสิทธิ์ให้จัดตั้งเป็นชุมชนได้
 - (๙) สถานที่ตั้งชุมชนไม่เป็นที่สาธารณะ
 - (๑๐) ชุมชนที่ขอจัดตั้งต้องไม่จัดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยการจัดสรรที่ดิน หรือตามกฎหมายอื่นๆ

^{๔๔}ราชกิจจานุเบกษา, ระเบียบกรุงเทพมหานคร ว่าด้วยชุมชนและกรรมการชุมชน พ.ศ. ๒๕๖๔, เล่ม ๑๓๘ ตอนพิเศษ ๑๑๔ ง ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๖๔, หน้า ๙-๑๑.

ในกรณีการจัดตั้งชุมชนรูปแบบพิเศษให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ปลัดกรุงเทพมหานคร กำหนด ในกรณีชุมชนประสงค์จะจัดตั้งชุมชนที่จดทะเบียนกับกรุงเทพมหานครให้ผู้แทนชุมชน ชั่วคราว ยื่นเรื่องต่อผู้อำนวยการเขตในเขตพื้นที่ เมื่อผู้อำนวยการเขตพิจารณาเห็นสมควรให้ ดำเนินการจัดตั้งชุมชนได้ ตามหลักเกณฑ์ในวรรคหนึ่งหรือวรรคสองแล้วแต่กรณี แล้วเสนอปลัด กรุงเทพมหานคร เพื่อพิจารณาลงนามในประกาศกรุงเทพมหานครต่อไป

การรวมชุมชน การแยกชุมชน การเปลี่ยนชื่อชุมชน การเปลี่ยนแปลงขอบเขตของชุมชน และการเปลี่ยนแปลงประเภทชุมชน ให้ดำเนินการตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองแล้วแต่กรณี ทั้งนี้ โดย จัดทำเป็นประกาศกรุงเทพมหานครและให้ปลัดกรุงเทพมหานครเป็นผู้ลงนามประกาศ

- การจัดทำประกาศกำหนดชุมชนตามระเบียบนี้ ให้สำนักงานเขตจัดส่งเอกสาร ตามข้อ ๘ ให้สำนักพัฒนาสังคม เพื่อตรวจสอบรายละเอียดและจัดทำเป็นประกาศกรุงเทพมหานคร เสนอ ปลัดกรุงเทพมหานคร เป็นผู้ลงนาม

- เมื่อกรุงเทพมหานครได้ประกาศให้ชุมชนใดเป็นชุมชนตามระเบียบนี้แล้ว ให้สำนักงาน เขตจัดให้มีการเลือกตั้งกรรมการชุมชนให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวัน นับแต่วันที่ กรุงเทพมหานครได้ประกาศจัดตั้งชุมชน

- ชุมชนใดมีสภาพอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ให้พ้นสภาพการเป็นชุมชน

(๑) คณะกรรมการชุมชนหมดวาระแล้วไม่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นกรรมการชุมชน ครบตามจำนวนที่กำหนด เมื่อได้ประกาศเลือกตั้งกรรมการชุมชนไปแล้วอย่างน้อยสองครั้ง และ ผู้อำนวยการเขตมีความเห็นชอบสมควรพ้นสภาพการเป็นชุมชน

(๒) เจ้าบ้านหรือผู้อาศัยที่เจ้าของบ้านมอบหมายที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในชุมชน จำนวน ไม่น้อยกว่าสามในสี่ ของชุมชนเข้าชื่อเสนอต่อผู้อำนวยการเขตแจ้งความประสงค์ขอให้ชุมชน พ้นสภาพ การเป็นชุมชน

(๓) กรณีที่สำนักงานเขตพิจารณาเห็นว่า คณะกรรมการชุมชน หรือสมาชิกชุมชน ไม่ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง จนเป็นเหตุให้ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมการพัฒนา ชุมชน ให้บรรลุเป้าหมาย และหรือไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

(๔) เจ้าของกรรมสิทธิ์ ได้ถอนความยินยอมเป็นหนังสือให้จัดตั้งเป็นชุมชน เมื่อ ปรากฏความตามวรรคหนึ่งให้ผู้อำนวยการเขตเสนอความเห็นต่อสำนักพัฒนาสังคม เพื่อตรวจสอบ รายละเอียดและจัดทำเป็นประกาศกรุงเทพมหานครเสนอปลัดกรุงเทพมหานคร เป็นผู้ลงนามประกาศ ยกเลิกชุมชน^{๔๕}

คณะกรรมการชุมชน

ในชุมชนหนึ่งให้มีกรรมการชุมชนซึ่งมาจากการเลือกตั้งจำนวนอย่างน้อยชุมชนละเจ็ดคน ถ้าชุมชนใดมีบ้านเกินหนึ่งร้อยหลัง ให้มีการเลือกตั้งกรรมการชุมชนนั้นเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคนต่อจำนวนบ้าน ทุกห้าสิบหลัง เศษของห้าสิบ ถ้าเกินยี่สิบห้าให้นับเป็นห้าสิบหลัง แต่ทั้งนี้ เมื่อรวมกรรมการชุมชน ทั้ง หมดแล้ว จะต้องไม่เกินจำนวนสิบห้าคน

^{๔๕}ราชกิจจานุเบกษา, ระเบียบกรุงเทพมหานคร ว่าด้วยชุมชนและกรรมการชุมชน พ.ศ. ๒๕๖๔, เล่ม ๑๓๘ ตอนพิเศษ ๑๑๔ ง ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๖๔, หน้า ๑๑-๑๓.

ชุมชนใดถ้ามีผู้สมัครตั้งแต่เจ็ดคนขึ้นไป และไม่เกินจำนวนกรรมการชุมชนที่กำหนดไว้ให้ ถือว่า ผู้สมัครได้รับเลือกตั้งโดยไม่มีทางเลือกตั้ง และไม่ต้องเลือกตั้งกรรมการชุมชนให้ครบตามจำนวนที่พึงมี ตามวรรคแรก

คณะกรรมการชุมชนประกอบด้วยตำแหน่งต่างๆ ดังต่อไปนี้

- (๑) ประธานกรรมการ
- (๒) รองประธานกรรมการ
- (๓) เลขานุการ
- (๔) เภรัญญิก
- (๕) นายทะเบียน
- (๖) ประชาสัมพันธ์
- (๗) ตำแหน่งอื่นใด ตามที่คณะกรรมการชุมชนเห็นสมควรแต่งตั้ง

บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้ที่มีสิทธิสมัครเข้ารับการเลือกตั้งเป็นกรรมการ ชุมชน

- (๑) มีสัญชาติไทย
- (๒) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีนับถึงวันเลือกตั้ง
- (๓) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในชุมชนติดต่อกันถึงวันสมัครรับเลือกตั้งไม่น้อยกว่า

หนึ่งร้อยแปดสิบวัน

- (๔) มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
- (๕) เป็นสมาชิกชุมชนที่ประกอบอาชีพสุจริต ไม่ประพฤติตนเป็นภัยต่อสังคม

บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้าม มิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นกรรมการชุมชน

- (๑) ติดยาเสพติดให้โทษ
- (๒) วิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
- (๓) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (๔) หูหนวกและเป็นใบ้ซึ่งไม่สามารถอ่านและเขียนหนังสือได้
- (๕) ภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช
- (๖) ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งที่ขอด้วยกฎหมายให้จำคุก และถูกคุมขังอยู่โดย

หมายของศาล หรือโดยคำสั่งที่ขอด้วยกฎหมายนั้น

- (๗) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งที่ขอด้วยกฎหมายให้จำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไป และได้พ้นโทษ มายังไม่ถึงห้าปีในวันสมัครรับเลือกตั้ง เว้นแต่ความผิดอันได้กระทำ โดยประมาท

(๘) เป็นสมาชิกสภาซึ่งมีหน้าที่ในทางนิติบัญญัติ สมาชิกสภาท้องถิ่น สมาชิกสภาเขต ผู้บริหารท้องถิ่น หรือข้าราชการการเมืองตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการการเมือง

(๙) เคยเป็นกรรมการชุมชน และได้พ้นจากตำแหน่งในชุมชนนั้นตามข้อ ๑๙ (๖) หรือ (๗) มายังไม่ถึงสองปีในวันสมัครรับเลือกตั้ง

บุคคลดังต่อไปนี้ เป็นผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้งกรรมการชุมชน

- (๑) มีสัญชาติไทย

(๒) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในชุมชนเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง

(๓) มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ ในวันเลือกตั้ง

บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งกรรมการชุมชน

(๑) เป็นบุคคลต้องห้ามตามข้อ ๑๕ (๒) หรือ (๕)

(๒) ถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย

กรรมการชุมชนดำรงตำแหน่งตามวาระคราวละสามปี นับแต่วันเลือกตั้ง หรือวันที่กำหนด ให้เป็นวันเลือกตั้ง แล้วแต่กรณี

กรรมการชุมชนพ้นจากตำแหน่งเมื่อ (๑) ครบกำหนดตามวาระ (๒) ตาย (๓) ลาออก (๔) ขาดคุณสมบัติตามข้อ ๑๔ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามข้อ ๑๕ (๕) กรรมการชุมชนว่างลงเกินกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการชุมชนที่ประกาศแต่งตั้ง และให้ถือว่ากรรมการชุมชนส่วนที่เหลือพ้นจากตำแหน่ง (๖) ผู้มีสิทธิเลือกตั้งกรรมการชุมชนจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสาม เข้าชื่อเสนอต่อผู้อำนวยการเขต ให้กรรมการชุมชนคนใดคนหนึ่งพ้นจากตำแหน่ง และผู้อำนวยการเขตให้ความเห็นชอบ (๗) ผู้มีสิทธิเลือกตั้งกรรมการชุมชนจำนวนไม่น้อยกว่าสองในสาม เข้าชื่อเสนอต่อผู้อำนวยการเขต ให้กรรมการชุมชนทั้งชุดพ้นจากตำแหน่ง และผู้อำนวยการเขตให้ความเห็นชอบ

เมื่อกรรมการชุมชนพ้นจากตำแหน่งตามข้อ ๑๔ (๑) (๕) หรือ (๗) ให้ผู้อำนวยการเขตจัดให้มีการเลือกตั้งกรรมการชุมชนชุดใหม่ภายในหกสิบวัน นับแต่วันที่กรรมการชุมชนพ้นจากตำแหน่ง เว้นแต่กรณีอยู่ในระยะเวลาการเลือกตั้งทั่วไปหรือกรณีที่มีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุอันสมควรที่ไม่สามารถดำเนินการได้ภายในระยะเวลาดังกล่าวให้ผู้ อำนวยการเขตขยายเวลาออกไปได้ไม่เกินหกสิบวัน ในกรณีคณะกรรมการชุมชนพ้นจากตำแหน่งตามข้อ ๑๔ (๑) ให้กรรมการชุดเดิม ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าการเลือกตั้งกรรมการชุมชนชุดใหม่แล้วเสร็จ โดยในระหว่างปฏิบัติหน้าที่ สามารถเบิกจ่ายค่าสนับสนุนการดำเนินงานคณะกรรมการชุมชนได้ กรณีกรรมการชุมชนพ้นจากตำแหน่งตามข้อ ๑๔ (๒) (๓) (๔) หรือ (๖) จนเป็นเหตุให้กรรมการชุมชนเหลือน้อยกว่าเจ็ดคน และไม่ใช้กรณีตามข้อ ๑๔ (๕) ให้ผู้อำนวยการเขตจัดให้มี การเลือกตั้งกรรมการชุมชนมีจำนวนไม่น้อยกว่าเจ็ดคน แต่ไม่เกินจำนวนกรรมการชุมชนที่ประกาศแต่งตั้ง ตามข้อ ๕๔ ภายในกำหนดสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่กรรมการชุมชนเหลือน้อยกว่าเจ็ดคน เว้นแต่วาระ ของกรรมการชุมชนจะเหลือไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวัน และให้กรรมการชุมชนที่ได้รับเลือกตั้งใหม่ อยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าที่กำหนดเวลาของผู้ซึ่งตนแทน

การลาออกของกรรมการชุมชนให้ทำเป็นหนังสือยื่นต่อผู้อำนวยการเขตและให้ผู้อำนวยการเขตจัดทำประกาศลาออกของผู้นั้นออกจากการเป็นกรรมการชุมชน โดยมีผลนับแต่วันที่ระบุไว้ในหนังสือลาออก ในกรณีหนังสือลาออกมิได้ระบุวันที่ลาออกไว้ ให้มีผลตั้งแต่วันที่ผู้อำนวยการเขตได้รับหนังสือลาออก

การได้มาของคณะกรรมการชุมชน

พระราชกฤษฎีกาเบกษา ข้อ ๒๒-๕๔

ข้อ ๒๒ คณะกรรมการชุมชน ต้องได้มาจากการเลือกตั้งของคนในชุมชนนั้น เว้นแต่ตามข้อ ๑๒ วรรคสอง หรือชุมชนรูปแบบพิเศษ การเลือกตั้งกรรมการชุมชนตามวรรคหนึ่ง ให้ใช้วิธีออก

เสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ ผู้เลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งได้ไม่เกินจำนวนกรรมการชุมชนที่จะพึงมีได้ในชุมชนนั้น

ข้อ ๒๓ ในการเลือกตั้งให้ผู้อำนวยความสะดวกประกาศให้มีการเลือกตั้งกรรมการชุมชน จำนวนกรรมการชุมชนที่พึงมีตามข้อ ๑๒ กำหนดวันรับสมัคร วันเลือกตั้ง ระยะเวลารับสมัคร สถานที่รับสมัครเลือกตั้ง หน่วยเลือกตั้งและที่เลือกตั้ง โดยให้ทำเป็นประกาศของสำนักงานเขต และแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ดำเนินการเลือกตั้งอย่างน้อยหน่วยเลือกตั้งละเจ็ดคน

หากมีผู้สมัครกรรมการชุมชนน้อยกว่าเจ็ดคน ให้ประกาศขยายระยะเวลารับสมัครและเลื่อนกำหนดวันเลือกตั้งไม่เกินสองครั้งภายในสามสิบวัน กรณีผู้สมัครกรรมการชุมชนได้ยื่นใบสมัครแล้ว เมื่อพ้นระยะเวลาการรับสมัครจะขอถอนชื่อ ออกจากการสมัครรับเลือกตั้งกรรมการชุมชนไม่ได้ หากผู้สมัครถอนชื่อในระยะเวลาการรับสมัคร จะยื่นสมัครใหม่ในครั้งนั้นอีกไม่ได้

ข้อ ๒๔ ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นกรรมการชุมชนต้องยื่นใบสมัครด้วยตนเองต่อหน้าเจ้าหน้าที่ผู้รับสมัคร ณ สถานที่รับสมัครเลือกตั้ง พร้อมหลักฐานสำเนาทะเบียนบ้าน บัตรประจำตัวประชาชน ใบรับรองแพทย์และรูปถ่ายหน้าตรงครึ่งตัวขนาดสองนิ้ว แต่งกายสุภาพ ไม่สวมหมวก ไม่สวมแว่นตาดำ ซึ่งถ่ายในคราวเดียวกันและไม่เกินหกเดือน นับถึงวันแรกของการรับสมัครเลือกตั้ง จำนวนสี่ใบ หรือตามจำนวนที่ผู้อำนวยความสะดวกกำหนด เมื่อผู้อำนวยความสะดวกหรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้รับใบสมัครแล้ว ให้บันทึกการรับสมัครไว้ เป็นหลักฐาน และให้ตรวจสอบหลักฐานการสมัคร คุณสมบัติของผู้สมัคร และตรวจสอบว่าผู้สมัคร มีสิทธิที่จะสมัครรับเลือกตั้งหรือไม่ ให้เสร็จสิ้นภายในเจ็ดวันนับแต่วันปิดการรับสมัคร ถ้าผู้สมัครมีสิทธิ ที่จะสมัครรับเลือกตั้งได้ ให้ประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งไว้โดยเปิดเผย ณ สำนักงานเขต ที่เลือกตั้งหรือสถานที่อื่นที่เห็นสมควร ประกาศตามวรรคสอง ให้มีชื่อผู้สมัคร รูปถ่ายผู้สมัคร และหมายเลขประจำตัวผู้สมัครที่จะใช้ ในการลงคะแนนเลือกตั้ง ตามแบบทำยระเบียบนี้หรือตามที่ปลัดกรุงเทพมหานครกำหนด

ข้อ ๒๕ ให้กำหนดหมายเลขประจำตัวผู้สมัครเรียงตามลำดับก่อนหลังในการมายื่นใบสมัคร ถ้ามีผู้สมัครมาพร้อมกันหลายคน และไม่สามารถตกลงกันได้ให้ใช้วิธีจับสลากระหว่างผู้สมัครที่มาพร้อมกัน เมื่อได้กำหนดหมายเลขประจำตัวผู้สมัครตามวรรคหนึ่งแล้ว จะเปลี่ยนแปลงหมายเลขประจำตัวผู้สมัครไม่ได้^{๔๖}

ข้อ ๒๖ เมื่อได้มีประกาศให้มีการเลือกตั้งกรรมการชุมชนแล้ว ห้ามมิให้ผู้ใดนำสิ่งพิมพ์ แผ่นประกาศหรือสิ่งอื่นมาโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งเพื่อประโยชน์ของผู้สมัครภายในที่เลือกตั้ง

ข้อ ๒๗ ในวันเลือกตั้งให้เปิดการลงคะแนนเลือกตั้งตั้งแต่เวลา ๐๘.๐๐ นาฬิกา ถึงเวลา ๑๒.๐๐ นาฬิกา นับตั้งแต่วเวลา ๐๘.๐๐ นาฬิกา ของวันเลือกตั้งจนถึงสิ้นสุดเวลาของการเลือกตั้ง ห้ามมิให้ผู้ใด ทำการโฆษณาไม่ว่าโดยวิธีใดอันเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครหรือทำด้วยประการใดอันเป็นการรบกวน หรือเป็นอุปสรรคแก่การเลือกตั้ง

^{๔๖}ราชกิจจานุเบกษา, ระเบียบกรุงเทพมหานคร ว่าด้วยชุมชนและกรรมการชุมชน พ.ศ. ๒๕๖๔, เล่ม ๑๓๘ ตอนพิเศษ ๑๑๔ ง ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๖๔, หน้า ๑๑-๑๓.

ข้อ ๒๘ เมื่อมีประกาศสำนักงานเขตให้มีการเลือกตั้งกรรมการชุมชน จนถึงวันเลือกตั้ง ห้ามมิให้ ผู้สมัครหรือผู้ใดกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อจูงใจผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ตนเอง หรือผู้สมัครอื่นหรืองดเว้นการลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครรายใดด้วยวิธีการ ดังนี้

(๑) จัดทำให้ เสนอให้ สัญญาว่าจะให้ หรือจัดเตรียมเพื่อจะให้ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด อันอาจคำนวณเป็นเงินได้แก่ผู้ใด

(๒) ให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดไม่ว่าโดยทางตรง หรือทางอ้อมแก่ชุมชน สมาคม มูลนิธิ วัด สถาบันการศึกษา สถานสงเคราะห์ หรือสถาบันอื่นใด

(๓) ทำการโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งด้วยการจัดให้มีหรรสพหรือการรื่นเริงต่างๆ

(๔) เลี้ยงหรือรับจะจัดเลี้ยงผู้ใด

(๕) หลอกลวง บังคับ ชูเชิญ ใช้อิทธิพลคุกคาม ใส่ร้ายหรือจูงใจให้เข้าใจผิดในเรื่องใดอันเกี่ยวกับผู้สมัครรายใด

การประกาศนโยบาย หรือการดำเนินการตามแนวทางในการแก้ไขปัญหาตามหน้าที่ของกรรมการชุมชน หรือเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในชุมชน มิให้ถือว่าเป็นกรณีตาม (๑) หรือ (๒) เพื่อให้การหาเสียงเลือกตั้งเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ผู้อำนวยการเขตประกาศเพื่อแนะนำ วิธีการหรือลักษณะต้องห้ามในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครไว้ในบริเวณสถานที่เลือกตั้งก็ได้

ข้อ ๒๙ เมื่อได้มีประกาศสำนักงานเขตให้เลือกตั้งกรรมการชุมชนแล้ว ให้เจ้าหน้าที่ ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคมประสานฝ่ายทะเบียนตรวจสอบบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ตามทะเบียนบ้านให้ถูกต้องตามจริง จำนวนสามชุด ดังนี้

(๑) ชุดที่หนึ่ง ติดประกาศบัญชีผู้มีสิทธิเลือกตั้งไว้ ณ ที่เลือกตั้งไว้ หรือบริเวณใกล้เคียง ที่เลือกตั้งนั้นไว้ โดยเปิดเผยให้ทราบก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

(๒) ชุดที่สอง ใช้แก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มชื่อ การถอนชื่อ หรือการย้าย ทะเบียนบ้านออกไปนอกเขตเลือกตั้ง ตลอดจนการแก้ไขรายการผิดพลาดเกี่ยวกับบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

(๓) ชุดที่สาม ให้แก้ไขปรับปรุงให้ตรงกับชุดที่สอง แล้วจัดทำปกให้แตกต่างจากชุดอื่น และส่งมอบให้เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการเลือกตั้งกรรมการชุมชน เพื่อใช้เป็นบัญชีผู้มีสิทธิเลือกตั้งชุดหมายเหตุ

ข้อ ๓๐ ผู้เลือกตั้งหรือเจ้าบ้านผู้ใดเห็นว่าตนหรือผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านของตนไม่มีรายชื่อ อยู่ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ให้ยื่นคำร้องขอเพิ่มชื่อต่อผู้อำนวยการเขตก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าห้าวัน เมื่อผู้อำนวยการเขตได้รับคำร้องแล้ว ให้รีบตรวจสอบหลักฐาน หากเห็นว่าผู้ยื่นคำร้องหรือ ผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งใด ให้เพิ่มชื่อต่อท้ายบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งนั้น และแจ้งให้ผู้ยื่นคำร้องทราบโดยเร็ว

ข้อ ๓๑ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดเห็นว่าผู้มีชื่อปรากฏอยู่ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามข้อ ๒๙ เป็นผู้ไม่มีสิทธิเลือกตั้ง ให้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อผู้อำนวยการเขตก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าห้าวัน เพื่อให้ถอนชื่อผู้ไม่มีสิทธิเลือกตั้งผู้นั้นออกจากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เมื่อเจ้าหน้าที่พิจารณาแล้วเห็นว่าผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นผู้ไม่มีสิทธิเลือกตั้ง ให้มีคำสั่งถอนชื่อผู้นั้น ออกจากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และแจ้งให้ผู้ยื่นคำร้องและเจ้าบ้านทราบ ถ้าเจ้าหน้าที่เห็นว่าผู้มีชื่ออยู่ใน

บัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ให้รายงานต่อผู้อำนวยการเขต พร้อมทั้งประกาศไว้ในสถานที่เลือกตั้งและแจ้งให้ผู้ยื่นคำร้องทราบภายในสามวัน นับแต่วันได้รับคำร้อง

กรณีตามวรรคสอง ถ้าผู้ที่ถูกถอนชื่อออกจากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีหลักฐานแสดงว่า เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งและยื่นคำร้องคัดค้านการถอนชื่อต่อผู้อำนวยการเขต ให้ผู้อำนวยการเขต ตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้ววินิจฉัยโดยเร็ว คำวินิจฉัยของผู้อำนวยการเขตถือเป็นที่สุด

ข้อ ๓๒ เขตเลือกตั้งกรรมการชุมชน ให้ถืออาณาเขตบริเวณและขอบเขตที่กำหนดไว้ในแผนที่ของชุมชน ซึ่งชุมชนเป็นผู้กำหนดทำขึ้นในการใช้ชั้นทะเบียนเป็นชุมชนของกรุงเทพมหานคร

ข้อ ๓๓ ในการเลือกตั้งให้มีที่เลือกตั้งได้หนึ่งแห่ง ที่เลือกตั้งนั้นให้เป็นที่ซึ่งประชาชนเข้าออกได้สะดวกเพื่อการลงคะแนนเลือกตั้ง ให้มีขนาดพอสมควรที่จะดำเนินการเลือกตั้งได้สะดวกและให้ผู้เลือกตั้งไปใช้สิทธิเลือกตั้งและตรวจดูบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้โดยง่าย ในที่เลือกตั้งหนึ่ง ให้ผู้อำนวยการเขตกำหนดให้มีหน่วยเลือกตั้งตามความเหมาะสม ในหน่วยเลือกตั้งหนึ่งต้องจัดให้มีจำนวนผู้เลือกตั้งในจำนวนที่เหมาะสมสามารถจัดให้ผู้เลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งนั้นลงคะแนนเลือกตั้งได้หมดเสร็จภายในระยะเวลาที่เปิดลงคะแนนเลือกตั้ง

ข้อ ๓๔ ในที่เลือกตั้งอย่างน้อยให้มีประกาศรายชื่อผู้สมัครพร้อมเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัครติดตั้งไว้ให้ผู้เลือกตั้งมองเห็นได้ชัดเจน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เลือกตั้งในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง แต่ห้ามปิดประกาศรายชื่อผู้สมัครและเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัครไว้ในคูหาลงคะแนน

ข้อ ๕๖ ในการประกาศผลการนับคะแนนการเลือกตั้งกรรมการชุมชน ให้ผู้สมัครซึ่งได้คะแนนมาก ตามลำดับลงมาเป็นผู้ได้รับเลือกตั้งตามจำนวนกรรมการที่กำหนดไว้ในชุมชนนั้น

ในกรณีที่ผู้สมัครหลายคนได้คะแนนเท่ากัน จนเป็นเหตุให้ไม่สามารถเรียงลำดับผู้ได้รับเลือกตั้ง ได้ตามจำนวนกรรมการชุมชนที่จะมีได้ ให้ทำการจับสลากโดยทำสลากเท่ากับจำนวนผู้สมัครที่จะต้องจับสลากเป็นสลากซึ่งมีข้อความ “ได้รับเลือกตั้ง” เท่ากับจำนวนกรรมการชุมชนที่จะพึงมีหรือยังขาดอยู่ นอกนั้นเป็นสลากซึ่งมีข้อความว่า “ไม่ได้รับเลือกตั้ง” ผู้ใดจับสลากซึ่งมีข้อความว่า “ได้รับเลือกตั้ง” ผู้นั้นเป็นผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นกรรมการชุมชนนั้น โดยให้เรียงลำดับหมายเลขผู้สมัครก่อนหลัง การจับสลากให้กระทำต่อหน้าผู้อำนวยการเขตหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการเขต ที่เลือกตั้ง และให้บันทึกผลการจับสลากไว้เป็นหลักฐาน

ข้อ ๕๗ เมื่อผู้อำนวยการเขตประกาศผลการเลือกตั้งของชุมชนใดๆ หากผู้เลือกตั้ง หรือผู้สมัครเห็นว่าการเลือกตั้งนั้น หรือเห็นว่าการที่บุคคลใดได้รับเลือกตั้งเป็นกรรมการชุมชน เป็นไปโดยมิชอบ ผู้เลือกตั้งหรือผู้สมัครมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านต่อผู้อำนวยการเขตภายในเจ็ดวัน

ข้อ ๕๘ เมื่อผู้อำนวยการเขตได้รับคำร้องคัดค้านแล้ว ให้ดำเนินการพิจารณาโดยไม่ชักช้า และให้มีอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าเห็นว่าการเลือกตั้งหรือการที่ผู้ใดได้รับเลือกตั้งเป็นกรรมการชุมชนเป็นไปโดยมิชอบ สมควรจะให้มีการเลือกตั้งใหม่ ให้มีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ทั้งหมดหรือเฉพาะแต่กรรมการชุมชนคนใด ที่ถูกคัดค้านตามคำร้องคัดค้านนั้นก็ไว้

(๒) ถ้าเห็นว่าการเลือกตั้งหรือการที่ผู้ใดได้รับเลือกตั้งเป็นกรรมการชุมชนเป็นไปโดยชอบ หรือเป็นเพียงข้อสงสัยว่ามิชอบ แต่ไม่มีเหตุอันสมควรจะมีการเลือกตั้งใหม่หรือเฉพาะกรรมการชุมชน ที่ถูกคัดค้านให้มีคำสั่งยกคำร้องคัดค้านเสีย คำสั่งที่ผู้อำนวยการเขตได้วินิจฉัยใน (๑) หรือ (๒)

ให้เป็นที่สุด คำสั่งของผู้อำนวยการเขตซึ่งเป็นเหตุให้สมาชิกภาพของกรรมการชุมชนผู้ใดผู้หนึ่งสิ้นสุดลง ย่อมไม่กระทบกระเทือนกิจการที่กรรมการชุมชนผู้นั้นได้กระทำ

ข้อ ๕๙ ให้ผู้อำนวยการเขตประกาศผลการเลือกตั้งกรรมการชุมชน ปิดประกาศไว้ ณ สำนักงานเขต ให้ทราบทั่วกัน ข้อ ๖๐ ในกรณีที่ไม่ได้กำหนดไว้หมวด ๔ การได้มาของคณะกรรมการชุมชนนี้ให้นำบทบัญญัติ ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นมาบังคับใช้โดยอนุโลม^{๔๗}

กรรมการชุมชนของกรุงเทพมหานคร

ตามระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยชุมชนและกรรมการชุมชน พ.ศ. ๒๕๖๔ ซึ่งออกตามความในมาตรา ๔๙ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๖๘ ซึ่งกำหนดให้มีการกรรมการชุมชนกล่าวคือ

การดำเนินงานของกรรมการชุมชน

ให้ผู้อำนวยการเขตจัดให้มีการประชุมกรรมการชุมชนครั้งแรกภายในสามสิบวันนับแต่วันเลือกตั้ง เพื่อพิจารณาเลือกคณะกรรมการชุมชนตำแหน่งต่างๆ โดยให้ผู้อำนวยการเขต ทำหน้าที่ประธานในที่ประชุมในการเลือกคณะกรรมการชุมชนตำแหน่งต่างๆ หากคะแนนเสียงเท่ากันให้ใช้วิธีจับสลาก ให้ผู้อำนวยการเขตจัดทำประกาศแต่งตั้งและถอดถอนกรรมการชุมชน และลงนามในบัตรประจำตัวกรรมการชุมชน คณะกรรมการชุมชนมีหน้าที่ ดังนี้

(๑) พัฒนาชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนทั้งในด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมและระดมทรัพยากรในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

(๒) จัดประชุมในชุมชนหรือเวทีสาธารณะเพื่อพัฒนาชุมชนตาม (๑)

(๓) ดูแลรักษาทรัพย์สินของชุมชนและสาธารณสมบัติในชุมชน

(๔) ประสานงานและดำเนินงานร่วมกับเครือข่ายองค์กร หน่วยงานราชการ องค์กร และหน่วยงานเอกชนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ในอันที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนในชุมชน

(๕) เสริมสร้างความสามัคคีและการมีวินัยของผู้อยู่อาศัยในชุมชน

(๖) ส่งเสริมวัฒนธรรม ศีลธรรม และประเพณีอันดีงาม

(๗) ส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(๘) ให้ความร่วมมือสนับสนุนส่งเสริมเกี่ยวกับนโยบาย โครงการ แผนงาน และกิจกรรม

อื่นของกรุงเทพมหานคร

(๙) มีสิทธิและหน้าที่เผยแพร่ผลงาน หรือเสนอปัญหาความต้องการของชุมชนต่อสำนักงานเขตและกรุงเทพมหานคร

(๑๐) มีสิทธิและหน้าที่เสนอความคิดเห็น ข้อเสนอแนะในโครงการของรัฐที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสาธารณะ

^{๔๗}ราชกิจจานุเบกษา, ระเบียบกรุงเทพมหานคร ว่าด้วยชุมชนและกรรมการชุมชน พ.ศ. ๒๕๖๔, เล่ม ๑๓๘ ตอนพิเศษ ๑๑๔ ง ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๖๔, หน้า ๑๔-๒๔.

(๑๑) ติดตามประเมินผลและรายงานต่อสำนักงานเขต กรุงเทพมหานคร และสมาชิก
ชุมชน

(๑๒) ประสานงานแจ้งการปฏิบัติงานของหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ที่เข้าไปปฏิบัติงาน
ในชุมชนต่อผู้อำนวยการเขต

(๑๓) มีอำนาจแต่งตั้งผู้มีความรู้ความเหมาะสมเป็นที่ปรึกษาหรือคณะทำงานในฝ่าย
ต่างๆ^{๔๘}

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชน

ให้ผู้อำนวยการเขตจัดให้มีการประชุมกรรมการชุมชนครั้งแรกภายในสามสิบวัน นับแต่
วันเลือกตั้ง เพื่อพิจารณาเลือกคณะกรรมการชุมชนตำแหน่งต่างๆ ตามข้อ ๑๓ โดยให้ผู้อำนวยการเขต
ทำหน้าที่ประธานในที่ประชุม

ประธานกรรมการชุมชนมีหน้าที่ ดังนี้

- (๑) มีหน้าที่ดำเนินการตามหน้าที่คณะกรรมการชุมชน
- (๒) เชิญประชุมสมาชิกชุมชน คณะกรรมการชุมชน
- (๓) ควบคุมดูแลการติดตาม รับผิดชอบผลการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชน
- (๔) เป็นตัวแทนของคณะกรรมการชุมชนในการติดต่อประสานกับหน่วยงานราชการ
องค์กรและหน่วยงานเอกชนต่างๆ
- (๕) หน้าที่อื่นๆ ตามที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้ หรือคณะกรรมการชุมชนมอบหมาย

รองประธานกรรมการชุมชนมีหน้าที่ ดังนี้

- (๑) ทำหน้าที่แทนประธานกรรมการชุมชน ในกรณีที่ประธานกรรมการชุมชนไม่อยู่
หรืออยู่แต่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้
- (๒) ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ประธานกรรมการชุมชนมอบหมาย

เลขานุการมีหน้าที่ ดังนี้

- (๑) เตรียมการนัดประชุมและจัดระเบียบวาระการประชุม
- (๒) จัดทำรายงานการประชุม
- (๓) จัดเก็บและดูแลรักษาเอกสารของคณะกรรมการชุมชน
- (๔) ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ประธานกรรมการชุมชนหรือคณะกรรมการชุมชนมอบหมาย

เหรัญญิกมีหน้าที่ ดังนี้

- (๑) จัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย และรายงานต่อคณะกรรมการชุมชนทุกเดือน
พร้อมติดประกาศให้ประชาชนในชุมชนทราบ

^{๔๘}เรื่องเดียวกัน หน้า ๒๔

(๒) รับผิดชอบเก็บรักษาเงินสดไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท หากเกินกว่าจำนวนนี้ให้นำฝากธนาคารภายในเจ็ดวัน ในนามของชุมชน

(๓) ฝากและถอนเงิน สำหรับกรณีการถอนเงินให้ลงนามร่วมกับกรรมการชุมชนอีกสองคนที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการชุมชน

(๔) จ่ายเงินตามที่คณะกรรมการชุมชนมีมติอนุมัติ เว้นแต่กรณีฉุกเฉินให้ประธานกรรมการชุมชนมีอำนาจสั่งจ่ายได้ครั้งละไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท แล้วให้รายงานต่อที่ประชุมในการประชุมครั้งต่อไป

(๕) จัดทำทะเบียนทรัพย์สินที่อยู่ในความดูแลหรือครอบครองของคณะกรรมการชุมชนและรายงานให้สำนักงานเขตทราบปีละหนึ่งครั้ง

(๖) ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ประธานกรรมการชุมชนหรือคณะกรรมการชุมชนมอบหมาย **นายทะเบียนมีหน้าที่ ดังนี้**

(๑) จัดทำแผนที่และแผนผังชุมชนให้เป็นปัจจุบัน

(๒) สำรวจและจัดทำทะเบียนข้อมูลประชากรในชุมชนให้เป็นปัจจุบันและรายงานให้สำนักงานเขตทราบปีละหนึ่งครั้ง

(๓) ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ประธานกรรมการชุมชนหรือคณะกรรมการชุมชนมอบหมาย^{๔๔}

ประชาสัมพันธ์มีหน้าที่ ดังนี้

(๑) จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข่าวสารต่างๆ

(๒) ประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

(๓) ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ประธานกรรมการชุมชนหรือคณะกรรมการชุมชนมอบหมาย **สมาชิกชุมชนพึงมีส่วนร่วม ดังต่อไปนี้**

(๑) ให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน ทั้งในด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม อนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามของชุมชน

(๒) ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนของทางราชการที่เกี่ยวข้อง

(๓) ดูแลรักษาทรัพย์สินของชุมชนและสาธารณสมบัติในชุมชน

(๔) เคารพและไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น รวมทั้งไม่กระทำการใดๆ ที่อาจก่อให้เกิดความแตกแยกของหมู่คณะในชุมชน

(๕) ให้ความร่วมมือในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ

(๖) มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติงานของชุมชน

^{๔๔}เรื่องเดียวกัน หน้า ๒๕

(๗) มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบค่าใช้จ่ายของชุมชน

(๘) สอดส่องดูแลปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนพร้อมเสนอต่อคณะกรรมการชุมชนให้มีการประชุมคณะกรรมการชุมชนอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง และจัดส่งรายงานการประชุมให้สำนักงานเขตทราบ ในกรณีที่กรรมการชุมชนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสาม หรือผู้อำนวยการเขตเห็นสมควรให้มีการประชุมคณะกรรมการชุมชนเป็นกรณีพิเศษให้ประธานกรรมการชุมชนเรียกประชุมภายในเจ็ดวัน การนัดประชุมต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวัน พร้อมทั้งวาระการประชุมเว้นแต่ได้นัดในที่ประชุมแล้วหรือเป็นกรณีเร่งด่วน^{๕๐}

การประชุมคณะกรรมการชุมชนต้องมีกรรมการชุมชนมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของคณะกรรมการชุมชน จึงจะเป็นองค์ประชุม การเปลี่ยนแปลงตำแหน่งกรรมการชุมชนให้เป็นไปตามมติเสียงข้างมากของคณะกรรมการชุมชน โดยองค์ประชุมต้องมีกรรมการชุมชนไม่น้อยกว่าสามในสี่ของกรรมการชุมชนที่ได้รับการแต่งตั้ง มติที่ประชุมให้ถือคะแนนเสียงข้างมาก หากคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานเป็นผู้ชี้ขาด และให้ถือมตินั้นเป็นที่สุดท้ายที่ปรึกษาของคณะกรรมการชุมชนและคณะทำงานมีสิทธิเข้าร่วมประชุม และมีสิทธิขออภิปรายแสดงข้อคิดเห็นใด ๆ ก็ได้ แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงมติ

บทบาทสำนักงานเขตในการพัฒนาชุมชน

ให้สำนักงานเขตจัดให้มีข้อมูลด้านประชากร และด้านพื้นที่ของชุมชนแต่ละประเภท ในเขตพื้นที่ในเชิงมิติเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สำหรับใช้พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านต่างๆ ซึ่งอย่างน้อยข้อมูลที่มีต้องแสดงให้เห็นถึงทุน ศักยภาพ ปัญหาและความต้องการในพื้นที่ ตลอดจนสถานภาพของประชากรที่จะต้องได้รับการส่งเสริม สนับสนุน คุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ ให้สำนักงานเขตจัดให้มีระบบการติดต่อระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชน โดยผ่านกรรมการชุมชน องค์กรชุมชน หรือศูนย์ประสานงานชุมชนที่เรียกชื่ออย่างอื่น หรือโดยใช้เครื่องมือชนิดต่างๆ ที่สามารถติดต่อข่าวสารระหว่างกันได้อย่างทั่วถึงกับชุมชนทุกแห่ง ข้อมูลที่ได้จากการจัดทำให้นำมาเป็นข้อมูลในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนา การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน พิจารณาจัดทำเป็นคำขอประมาณของเขต เพื่อการจัดทำงบประมาณรายจ่ายของกรุงเทพมหานคร^{๕๑} การกำกับดูแลการปฏิบัติงานเพื่อให้กรรมการชุมชนได้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเข้มแข็ง มีประสิทธิภาพ มิให้เกิดความเสียหายแก่ชุมชน ให้สำนักงานเขตดำเนินการส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ตามวิธีการที่เหมาะสม สอดคล้องกับประเภทและสถานภาพของชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกมิติ ทั้งนี้ ให้สำนักงานเขตจัดให้มีช่องทางเพื่อให้ชุมชนทุกแห่งสามารถเสนอปัญหา ความต้องการ และให้ข้อเสนอแนะการจัดทำ

^{๕๐} เรื่องเดียวกัน หน้า ๒๖

^{๕๑} เรื่องเดียวกัน หน้า ๒๗

บริการให้กับประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ และสำนักงานเขตสามารถติดต่อสื่อสารกลับไปยังทุกชุมชนทุกแห่งได้ให้สำนักงานเขตเป็นหน่วยงานหลักในการประสานบูรณาการ สร้างความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงาน ให้บริการกับประชาชนผู้รับบริการผ่านกรรมการชุมชนและตัวแทนภาคประชาชนในรูปแบบและระดับต่างๆ ของชุมชนทุกประเภท โดยใช้วิธีการประชุมเป็นรายเดือน หรือห้วงเวลาที่เหมาะสม หรือวิธีการอื่นๆ การดำเนินงานของกรรมการชุมชน

สรุปได้ว่า การปกครองท้องถิ่นมีความเชื่อมโยงกับการพัฒนาท้องถิ่นซึ่งสะท้อนออกมาให้คนในชุมชนได้เห็น โดยท้องถิ่นแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันซึ่งมีปัญหาที่ต้องการแก้ไขและความต้องการของประชาชนแตกต่างกัน ต้องมีการกระจายความรู้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้แก่คนในท้องถิ่น และต้องตอบสนองต่อปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนอย่างรวดเร็ว แก้ไขปัญหาอย่างเหมาะสมโดยได้รับความร่วมมือจากคนในท้องถิ่น อันเป็นการกระจายอำนาจการปกครองท้องถิ่นตามหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย ไม่กระจุกตัวอยู่ที่หนึ่งหรือบุคคลใด บุคคลหนึ่ง หรือกลุ่มบุคคลใด กลุ่มบุคคลหนึ่งเท่านั้น การมีส่วนร่วมของประชาชน (Popular Participation) การปกครองท้องถิ่นเป็นช่องทางที่มีคุณค่าอย่างยิ่งสำหรับการขยายการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการให้บริการสาธารณะในระดับท้องถิ่นมีความหมายมากที่สุดต่อพลเมือง การเพิ่มบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจให้เจริญเติบโตเพิ่มมากขึ้น บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านนี้ เช่น การสร้างถนน และสิ่งสาธารณูปโภคภายในท้องถิ่น ตามระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยชุมชนและกรรมการชุมชน พ.ศ. ๒๕๖๔ ซึ่งออกตามความในมาตรา ๔๙ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘ ซึ่งกำหนดให้มีกรรมการชุมชน กล่าวคือ “การพัฒนาชุมชน” หมายความว่า การดำเนินการเพื่อให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นอย่างมีแบบแผนทั้งทางกายภาพ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม อนามัยและจิตใจ โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม และเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา

กรรมการชุมชนนับเป็นบุคคลสำคัญที่ต้องมีส่วนร่วมกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม เพื่อให้การพัฒนาท้องถิ่นที่สำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนในเรื่องต่อไปนี้ ๑. การมีส่วนร่วมกับการจัดการขยะ ๒. การมีส่วนร่วมกับการจัดการจราจร ๓. การมีส่วนร่วมกับการป้องกันยาเสพติด ๔. การมีส่วนร่วมกับการจัดการถนนชำรุด ๕. การมีส่วนร่วมกับการจัดการน้ำท่วมขังถนนและซอย และ ๖.การมีส่วนร่วมกับการจัดการอากาศเสีย^{๕๒}

^{๕๒}ดำรงศักดิ์ จันททัย, การบริหารชุมชนเมือง, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๖๒), หน้า ๒๕๖ - ๒๕๖.

๒.๔ หลักอิทธิบาท ๔

๒.๔.๑ ความหมายของหลักอิทธิบาท ๔

อิทธิบาท ๔ คือทางแห่งความสำเร็จถ้าเราพัฒนาคนอย่างถูกต้องบนพื้นฐานแห่งความถูกต้อง เอาหลักอิทธิบาทมาใช้คือหลักแห่งความสำเร็จ^{๕๓} อิทธิบาท ๔ คือข้อธรรมะที่เป็นบันไดแห่งความสำเร็จในการปฏิบัติกิจทุกอย่างความเพียรไม่ทอดอวยประกอบด้วยฉันทะ ความพอใจในเรื่องที่ทำ วิริยะความเพียรไม่ทอดอวย จิตตะเอาใจใส่ไม่ทอดทิ้งเรื่องนั้นๆ วิมังสาต้องทำงานนั้นในสำเร็จ การเสริมสร้างองค์ความรู้การปกครองท้องถิ่นจึงต้องอาศัยบันไดแห่งความสำเร็จ คือ อิทธิบาท ๔ หลักการทำงานของพระพุทธเจ้าที่นำพระองค์ให้บรรลุความสำเร็จอย่างงดงามในการศึกษาและปฏิบัติงาน การค้นคว้าหาโมกธรรมอันละเอียดลึกซึ้ง คืออิทธิบาท ๔ การที่พระพุทธเจ้าปฏิบัติธรรมจนสำเร็จเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็โดยใช้หลักอิทธิบาท ๔ และจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของอิทธิบาท ๔ พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย อิทธิบาท ๔ ประการนี้ที่บุคคลเจริญ ทำให้มากแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อถึงฝั่งโน้นจากฝั่งนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าอิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง

อิทธิบาท ๔ เป็นธรรมสำหรับความสำเร็จซึ่งต้องใช้ในการทำงานและเป็นทางเดียวที่จะปฏิบัติเพื่อนำไปสู่นิพพานได้ พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ว่า ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุนี้ย่อมเจริญด้วยอิทธิบาท^{๕๔} จะเห็นว่าอิทธิบาท ๔ มีความสำคัญมากบุคคลใดจะทำงานให้สำเร็จได้จึงต้องอาศัยหลักอิทธิบาท ๔ ซึ่งเป็นคุณ ๔ อย่างที่จะชักนำให้บุคคลเข้าถึงสิ่งที่ต้องการ อิทธิบาท ๔ จึงเป็นธรรมที่มีอุปการะแก่งานทุกชนิด ทำให้งานทุกชนิดประสบความสำเร็จด้วยความเรียบร้อยตามวัตถุประสงค์ ถ้าเราปรารถนาจะประสบความสำเร็จก็ต้องใช้อิทธิบาท ๔ คือการงานต่างๆ ทั้งการศึกษาค้นคว้าหาองค์ความรู้ทั้งหลายถ้าได้ใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการทำงานแล้วก็จะมีความสำเร็จแน่นอน อิทธิบาท ๔ เป็นคุณธรรมที่จะนำผู้ประพฤติปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จในสิ่งที่ตนประสงค์ คือสิ่งที่ตนประสงค์นั้นต้องอยู่ในวิสัยที่อาจใช้ความเพียรพยายามทำให้เกิดขึ้นได้^{๕๕}

การใช้หลักอิทธิบาท ๔ มาเป็นเครื่องมือในการทำงานที่อยู่ในวิสัยที่เป็นไปได้ย่อมทำให้การงานนั้นสำเร็จเรียบร้อยด้วยดี ซึ่งมีค่าแปลไว้ ๒ ทาง คือทางหนึ่งแปลว่าข้อปฏิบัติที่ให้บรรลุถึงฤทธิ์ อีกอย่างหนึ่งแปลว่า ข้อปฏิบัติที่ให้บรรลุถึงความสำเร็จ^{๕๖} ฤทธิ์ หมายถึง ความรุ่งเรือง ความสำเร็จ คำว่า บาท หมายถึง อุบายเครื่องบรรลุ ดังนั้น อิทธิบาท จึงหมายถึง อุบายที่เป็นเครื่องบรรลุความรุ่งเรืองหรือความสำเร็จ การใช้หลักอิทธิบาท ๔ เป็นเครื่องมือในการทำงานจะทำให้งานนั้นบรรลุ

^{๕๓}พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร : สือตะวัน, ๒๕๔๒), หน้า ๘๔๒.

^{๕๔}พุทธทาสภิกขุ, เทคนิคการมีธรรม (ศีลธรรมกลับมา), (กรุงเทพมหานคร : ธรรมทานมูลนิธิ, ๒๕๓๐) หน้า ๑๑

^{๕๕}พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตตภาโณ), นิเทศธรรม, (กรุงเทพมหานคร : กองทุนไตรรัตน์ภาพ, ๒๕๕๒), หน้า ๒๐.

^{๕๖}สุชีพ ปุญญานุภาพ, คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๑๙.

ความสำเร็จด้วยความเรียบร้อยอย่างมีประสิทธิภาพ จึงอาจกล่าวได้ว่าอิทธิบาท ๔ คือ หลักธรรมแห่งความสำเร็จอันประกอบไปด้วยธรรม ๔ ประการ ดังนี้

๑. ฉันทะ หมายถึง ความฝักใฝ่ ตั้งมั่น และมีกำลังใจในสิ่งที่ทำโดยไม่ทะเยอทะยานจนเกินเหตุ การน้อมนำหลักธรรมนี้มาใช้ย่อมจะทำให้เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้น มีเรี่ยวกายแรงใจในการทำหน้าที่การงานอันจะนำมาซึ่งความสำเร็จได้

๒. วิริยะ หมายถึง ความขยันหมั่นเพียร เป็นคุณสมบัติสำคัญของผู้ประสบความสำเร็จไม่ว่าจะทำกิจการใดก็ตามหากตั้งมั่นอยู่ในความขยันหมั่นเพียรด้วยจิตใจอันไม่ย่อท้อ ก็สามารถจะทำให้สิ่งที่ทำอยู่นั้นดำเนินไปได้อย่างราบรื่น แม้จะมีอุปสรรคผ่านเข้ามา ความเป็นผู้เพียบพร้อมในธรรมแห่งวิริยะนี้ก็จะช่วยให้สามารถฝ่าฟันจนผ่านพ้นไปได้

๓. จิตตะ หมายถึง สมาธิ การมีสมาธิทำให้จิตใจจดจ่ออยู่กับสิ่งที่ทำหรือสิ่งที่คิด โดยไม่วอกแวกไปอย่างอื่น กลุ่มกังวลอยู่กับเรื่องอื่น การจดจ่อในสิ่งที่ทำย่อมทำให้ผลงานที่เกิดขึ้นมีคุณภาพ เพราะเกิดมาจากการพิจารณาไตร่ตรองโดยถี่ถ้วนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ จิตตะยังหมายถึงการไม่ละทิ้งต่อหน้าที่ ซึ่งก็สามารถอธิบายได้ในความหมายที่คล้ายคลึงกับสมาธินั่นเอง

๔. วิมังสา หมายถึง ความมีปัญญาและเหตุผลธรรมข้อนี้เป็นหลักสำคัญในการกระทำให้สิ่งทั้งปวง เพราะหากตั้งมั่นอยู่ในสติปัญญาและความมีเหตุผลแล้วก็ไม่ทำให้เกิดความผิดพลาด แม้จะต้องเผชิญกับปัญหา ก็สามารถแก้ไขได้ด้วยความสุขุม ตรงจุด จนปัญหานั้นบรรเทาเบาบางลง และสามารถมุ่งเดินไปสู่เป้าหมายได้โดยราบรื่น

๒.๔.๓ ความสำคัญของอิทธิบาท ๔

- ๑) เป็นหลักธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จ
- ๒) เป็นเครื่องมือที่นำบุคคลให้ประสบความสำเร็จในกิจการงานต่างๆ
- ๓) เป็นข้อปฏิบัติให้บรรลุถึงความสำเร็จ
- ๔) ทำให้เกิดผลงานที่เป็นผลผลิตจากหลักธรรมอิทธิบาท ๔

๒.๕.๔ องค์ประกอบของหลักอิทธิบาทธรรมมี ๔ ประการ

๑) **ฉันทะ** หมายถึง ความพอใจหรือศรัทธา ได้แก่ความมีใจรักในสิ่งที่ทำและพอใจใฝ่รักในสิ่งที่ทำนั้นอยากทำสิ่งนั้นๆให้สำเร็จ อยากให้งานนั้นหรือสิ่งนั้นบรรลุจุดมุ่งหมาย ทำสิ่งนั้นให้ดีที่สุด ไม่พะวงกับสิ่งล่อเร้าหรือผลตอบแทนทั้งหลาย ความพอใจคือฉันทะจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการทำงานอยู่ที่ใจ คือมีความรักงานหรือพอใจกับงานที่ทำ เมื่อใจรักแล้วจะได้ทำด้วยความเต็มใจ^{๕๗} ความพึงพอใจหรือต้องการที่จะทำ หรือใฝ่ใจจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป เป็นฉันทะ^{๕๘} ฉันทะ จึงเป็นความพอใจ รักใคร่ ยินดี ใฝ่ใจที่จะทำสิ่งนั้นให้สำเร็จอย่างมีคุณค่า เรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ

๒) **วิริยะ** หมายถึง ความเพียรพยายาม คือความบากบั่น ใจสู้ ไม่ย่อท้อ ไม่หวั่นไหวกลัวต่ออุปสรรคและความยากลำบาก เมื่อคนรู้ว่าสิ่งใดมีคุณค่าควรแก่การบรรลุถึง ถ้าวิริยะเกิดขึ้นแก่เขา

^{๕๗}ปิ่น มุทุกันต์, มงคลชีวิต, (พิมพ์ครั้งที่ ๕), (กรุงเทพมหานคร : อมรการพิมพ์, ๒๕๓๒), หน้า ๑๗๑.

^{๕๘}บุญมี แทนแก้ว, พุทธปรัชญาเถรวาท, (กรุงเทพมหานคร : โอเอสพริ้นติ้ง, ๒๕๓๙), หน้า ๒๖.

แล้ว แม้ได้ยืนยันว่าจุดนั้นจะลู่ถึงได้ยากนัก มีอุปสรรคมาก หรืออาจใช้เวลายาวนานเท่านี้ปีเท่านี้เดือน เข้าไม่ทอดยอ กลับเห็นเป็นสิ่งท้าทายที่จะเอาชนะให้ได้ทำให้เสร็จ เช่นนักบวชนอกศาสนาหลายท่าน ในสมัยพุทธกาล เมื่อสดับพุทธธรรมเลื่อมใส ขอบรรพชาอุปสมบท ครั้นได้รับทราบว่ามีผู้เคยเป็นนักบวชนอกศาสนาจะต้องประพฤติทดสอบตนเองก่อน เรียกว่าอยู่ปริวาสเป็นเวลา ๔ เดือน ใจก็ไม่ทอดยอ กลับกล้าเสนอตัวประพฤติวัตรทดสอบเพิ่มเป็นเวลา ๔ ปี ส่วนผู้ที่ขาดความเพียร อยากรบรรลุความสำเร็จเหมือนกัน แต่พอได้ยืนยันว่าต้องใช้เวลานานเป็นปี ก็หมดแรง ถอยหลัง ถ้าอยู่ระหว่างปฏิบัติ ก็ฟุ้งซ่าน จิตใจจวนวาย จิตใจจะแน่วแน่ มั่นคง ฟุ้งตรงต่อจุดหมาย สมาธิก็เกิดขึ้นได้ เรียกว่าเป็นวิริยะสมาธิ พร้อมทั้งมีประการสังขารคือความเพียรสร้างสรรค์เข้าประกอบคู่ไปด้วยกัน^{๕๙} ความเพียรจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้มีความสำเร็จตามความปรารถนา ความเพียรพยายามหมั่นประกอบกระทำในสิ่งนั้น คำว่าวิริยะ ได้แก่ ความกล้าหาญไม่ครั้นคร้าม ขามเกรงต่ออุปสรรค อันตรายต่างๆ มองเห็นโทษของความเกียจคร้าน มองเห็นอนิสงค์ของความเพียรแล้วมีความคิดริเริ่ม มีความบากบั่น ทำงานด้วยความอดทน ขยัน ไม่ทอดทิ้งภารกิจนั้นๆ เสียในระหว่างทำงานที่ตน จะต้องทำงานที่จรมมาด้วยความเอาจริงเอาจัง มุ่งความสำเร็จของงานเหล่านั้นเป็นเป้าหมาย ที่ตนจะต้องรับผิดชอบและดำเนินไปให้ถึง^{๖๐} ความเพียรเช่นนี้ภารกิจจะเกิดความสำเร็จตามเป้าหมาย

วิริยะ ความเพียร ได้แก่ ความกล้าแน่นอน กล้าอย่างไร อยากรู้ว่ากล้าอย่างไรต้องดูทางตรงกันข้ามเสียก่อน คือทางความเกียจคร้าน คนเกียจคร้านทุกคนและทุกครั้ง คือคนขลาดคนกลัว กลัวหนาว กลัวร้อน กลัวหิน กลัวแดด กลัวฝน พอจะทำงานที่เป็นต้องอ้างหนาวจะตาย ร้อนจะตาย หิวจะตาย เหนื่อยจะตาย ง่วงจะตาย รวมเบ็ดเสร็จตนเกียจคร้านคือคนกลัวเรื่องที่กลัวก็คือกลัวตาย ยังไม่ได้กินก็อ้างว่าหิวจะตาย กินอิ่มแล้วก็อ้างว่าอิ่มจะตาย เลยทำอะไรไม่ได้ คนเกียจคร้านทุกคนตายไม่รู้ว่าวันละกี่ร้อยครั้ง การเอาชนะคำขู่ของความเกียจคร้านเสียได้ ท่านเรียกว่า วิริยะ ความเพียร ถือเอาความกล้า นี้ลักษณะของคุณธรรมที่เรียกว่าความเพียร^{๖๑} วิริยะเป็นความเพียรที่เป็นคุณธรรมในการเอาชนะสิ่งต่างๆนำไปสู่ความสำเร็จตามความปรารถนา วิริยะ คือ ความเพียรหรือ ขยันหมั่นเพียรประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็งอดทน เอาธุระ ไม่ทอดยอ ความเพียรจึงเป็นความพยายามที่ไม่ทอดยอที่ทำให้ประสบความสำเร็จ

๓) จิตตะ หมายถึง ความสนใจจดจ่อรับผิดชอบ หรือเอาใจฝักใฝ่ ความมีจิตผูกพัน จดจ่อเฝ้าคิดเรื่องนั้น ใจอยู่กับงานนั้น ไม่ปล่อย ไม่ห่างไปไหนถ้าจิตตะเป็นไปอย่างแรงกล้าในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรืองานอย่างใดอย่างหนึ่ง คนผู้นั้นจะไม่สนใจรับรู้เรื่องอื่นๆ ใครพูดอะไรเรื่องอื่นๆ ไม่สนใจ แต่ถ้าพูดเรื่องนั้น งานนั้นจะสนใจเป็นพิเศษทันที บางทีจัดทำเรื่องนั้นงานนั้น ชลุกง่วนอยู่ได้ทั้งวันทั้งคืน

^{๕๙}พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๕๒), หน้า ๘๔๒-๘๔๓.

^{๖๐}พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตตภาณ), *นิเทศธรรม*, หน้า ๑๔๐.

^{๖๑}ปิ่น มุทุกันต์, *มงคลชีวิต*, หน้า ๑๘๑.

ไม่เอาใจใส่ร่างกาย การแต่งเนื้อแต่งตัว อะไรจะเกิดขึ้นก็ไม่สนใจ เรื่องอื่นเกิดขึ้นใกล้ๆ บางทีก็ไม่รู้ ทำจนลืมนวันลืมนคืน ลืมกินลืมนอน ความมีใจจดจ่อฝึกฝืนเช่นนี้ ย่อมนำมาสมาธิเกิดขึ้น จิตจะแน่วแน่แนบสนิทในกิจที่ทำ มีกำลังมากเฉพาะกิจนั้น เรียกว่าจิตเป็นสมาธิ พร้อมนั้นก็เกิดปัญหาสังขาร คือความเพียรสร้างสรรค์ร่วมสนับสนุนไปด้วย(พระธรรมปิฎก จิตตะจึงทำให้มีสมาธิในการทำงานให้สำเร็จได้ดี จิตตะ เอาใจฝึกฝืนสนใจในกิจการงานนั้นไม่ทอดธุระ การเอาใจฝึกฝืนอย่างจริงจัง ในสิ่งที่ตนได้ปลุกฝัง ความพอใจและกำลังใช้ความพยายามอยู่ ไม่ทอดทิ้งธุระเหล่านั้น มีความแน่วแน่มั่นคงอยู่ในภารกิจนั้น อันเป็นลักษณะของการปฏิบัติภารกิจตามหน้าที่ของตนด้วยความแน่วแน่มุ่งมั่น มั่นคง ไม่หวั่นไหว จนกว่าจะประสบความสำเร็จในสิ่งที่ตนประสงค์ (พระราชธรรมนิเทศ หลักการทำงานให้เสร็จข้อที่ 3 คือการเอาใจใส่กับงาน ภาษาบาลีว่า จิตตะ คำว่า จิตตะก็เป็นคำเดียวกับคำว่าจิตนี้เอง แต่ถ้าออกเสียงว่าจิต ชวนให้เข้าใจว่า จิตใจเป็นคำนาม คำว่าจิตตะ ถ้าแปลตามตัวก็แปลว่า คิด ในที่นี้หมายถึงความคิดถึงงาน การนั่งคิดถึงงานนั้น เราใช้คำพูดบอกความหมายหลายคำ เช่น ความสนใจ ความใฝ่ฝัน ความตั้งใจ ความใส่ใจ ความเอาใจใส่^{๖๒} จิตตะ คือความคิดเหนือตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิด ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป^{๖๓} ความตั้งใจไม่ปล่อยให้เวลาล่วงเลยไปโดยเปล่าประโยชน์ซึ่งจะทำให้ภารกิจสำเร็จลุล่วงไปด้วยความเรียบร้อย

๔) **วิมังสา** หมายถึง การใช้ปัญญาไตร่ตรองหาเหตุผล ได้แก่ การใช้ปัญญาพิจารณาหมั่นใคร่ครวญตรวจหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อน เกินเลยบกพร่องหรือขัดข้องเป็นต้นในกิจที่ทำ รู้จักทดลองและคิดหาทางแก้ไขปรับปรุง ข้อนี้เป็นการใช้ปัญญาชักนำสมาธิ ซึ่งจะเห็นได้ไม่ยาก คนมีวิมังสาชอบคิดค้นหาเหตุผล ชอบสอบสวนทดลอง เมื่อทำอะไรก็จะพิจารณาทดสอบไป เช่น คิดว่าผลนี้เกิดจากเหตุอะไร ทำไม่จริงเป็นอย่างไร ผลคราวนี้เกิดจากปัจจัยที่เป็นองค์ที่เป็นองค์ประกอบเหล่านี้ ถ้าองค์ประกอบจ้อออกเสียจะเป็นอย่างไร ถ้าเพิ่มองค์ประกอบนี้เข้าไปแทน จะเกิดผลอย่างไรลองเปลี่ยนองค์ประกอบนั้นแล้ว ไม่เกิดผลอย่างที่คาดหมาย เป็นเพราะอะไร จะแก้ไขที่จุดไหน ฯลฯ หรือในการปฏิบัติธรรม ก็ชอบพิจารณาใคร่ครวญสอบสวน เช่นว่า ธรรมข้อๆนี้ มีความหมายว่าอย่างไร มีจุดหมายอย่างไร ควรใช้ในโอกาสอย่างไรใคร่ครวญสัมพันธ์กับข้อธรรมอื่นข้อใด ปฏิบัติธรรมคราวนี้ไม่ค่อยก้าวหน้า อินทรีย์ใดอ่อนไป อินทรีย์ใดเกินไป คนปัจจุบันในสภาพอย่างนี้ ขาดแคลนธรรมข้อใดมาก จะนำธรรมข้อนี้เข้าไปควรใช้วิธีการอย่างไรใคร่ครวญเน้นความหมายด้านไหน เป็นต้น การคิดหาเหตุผลสอบสวนทดลองอย่างนี้ ย่อมช่วยรวมพิจารณา ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่ออกแวก และกำลัง เรียกว่าเป็นวิมังสาสมาธิซึ่งก็มีปัญหาสังขาร คือความเพียรสร้างสรรค์เกิดมาด้วย เช่นเดียวกับสมาธิข้ออื่นๆ วิมังสา การไตร่ตรองพิจารณาหาเหตุผลในสิ่งนั้น วิมังสาเป็นอาการของปัญญาที่ใช้ไปในลักษณะ ใคร่ครวญ พินิจพิจารณา ก่อนที่จะทำ จะพูด ก่อนที่จะปลุกฝังความพอใจในขณะใช้ความพยายาม และแม้แต่ความ

^{๖๒}เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๘๓ -๑๘๔.

^{๖๓}บุญมี แท่นแก้ว มงคลชีวิต, หน้า ๑๔๓.

แนวแน่ในกรณีงานนั้นๆ วิมังสาจึงต้องใช้ทุกขั้นตอนทุกขณะของการปฏิบัติภารกิจ การศึกษาเล่าเรียน การปฏิบัติธรรม ทั้งขั้นศีล สมาธิ และปัญญา ทุกขั้นตอนของการทำงาน ไม่ว่าจะขึ้นขั้นวางแผน ประเมินผล ลงมือทำ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลง แก้ไข ล้วนต้องอาศัยวิมังสาเป็นสำคัญ วิมังสา ซึ่งแปลว่าการวินิจฉัยวิเคราะห์ หมายความว่าการทำงานด้วยปัญญา ด้วยสมองคิด ไม่ใช่สักแต่ว่าทำ คนเราถึงจะรักงานเท่าไร บากบั่นปานใดและเอาใจจดจ่ออยู่ตลอดเวลา แต่ถ้าขาดการใช้ปัญญาพิจารณางานด้วยแล้ว ผลที่สุดงานก็คั่งค้างอาทูลจนได้ เพราะแม้ว่าขบวนการทำงานจะสำเร็จไปแล้ว แต่ผลงานก็ไม่เรียบร้อย ต้องทำกันใหม่ซ้ำไป เข้าลักษณะที่ว่าทำเสร็จแล้วแต่งงานมันไม่สิ้นสุด อีกประการหนึ่ง คนทำงานไม่ใช้ปัญญา ไปทำงานที่มันไม่รู้จักเสร็จแต่จะปล้ำเอาให้มันเสร็จหนักเข้าตัวเองก็กลายเป็นทาสของงาน^{๖๔} วิมังสา คือความไตร่ตรองหรือทดลอง ได้แก่ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณา ใคร่ครวญ ตรวจสอบ หาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้นมีการวางแผนวัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุงงานเป็น การใช้ปัญญาไตร่ตรองหาเหตุผล เป็นการงานด้วยปัญญาจึงทำให้งานนั้นสำเร็จเรียบร้อย

หลักพุทธธรรมในเรื่องอิทธิบาท ๔ ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ดังกล่าว เป็นหลักธรรมที่เหมาะสมสำหรับการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่น เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ดังกล่าว เพราะมีเนื้อหาที่เหมาะสมกับการนำมาวิเคราะห์งานวิจัยนี้ตามที่กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท ๔ ทั้งที่มีความหมาย ความสำคัญ และองค์ประกอบมาแล้วข้างต้น จึงสรุปได้ว่าอิทธิบาท ๔ คือทางแห่งความสำเร็จในการพัฒนาคนอย่างถูกต้อง การเอาหลักอิทธิบาทมาใช้จึงเป็นการศึกษาที่จะก่อให้เกิดองค์ความรู้เป็นอย่างดี อิทธิบาท ๔ เป็นข้อธรรมะที่เป็นบันไดแห่งความสำเร็จในการปฏิบัติกิจทุกอย่าง คือฉันทะ ความพอใจในเรื่องที่ทำ วิริยะความเพียรไม่ทอดทิ้ง จิตตะเอาใจใส่ไม่ทอดทิ้งเรื่องนั้นๆ วิมังสาตั้งใจทำงานนั้นในสำเร็จ หลักการทำงานของพระพุทธเจ้าที่นำพระองค์ให้บรรลุความสำเร็จอย่างงดงามด้วยการค้นคว้าหาโมกกรรมอันละเอียดลึกซึ้ง คือหลักอิทธิบาท ๔ พระพุทธเจ้าปฏิบัติธรรมจนสำเร็จเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็โดยใช้หลักอิทธิบาท ๔ ความสำคัญของอิทธิบาท ๔ คือ เป็นหลักธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จ และเป็นเครื่องมือที่นำบุคคลให้ประสบความสำเร็จในกิจการงานต่างๆ โดยมีองค์ประกอบของหลักอิทธิบาท ๔ ได้แก่ ๑) ฉันทะ หมายถึง ความพอใจหรือศรัทธา ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการทำงานอยู่ที่ใจ คือมีความรักงานหรือพอใจกับงานที่ทำด้วยความเต็มใจ มีความพึงพอใจ หรือต้องการที่จะทำ ๒) วิริยะ หมายถึง ความเพียรพยายาม คือความบากบั่น ใจสู้ ไม่ย่อท้อ ไม่หวั่นไหวกลัวต่ออุปสรรคและความยากลำบาก มีความกล้าหาญไม่ครั้นคร้าม ขามเกรงต่ออุปสรรค อันตรายต่างๆ ทำงานด้วยความอดทน ขยัน ไม่ทอดทิ้งภารกิจนั้นๆ ๓) จิตตะ หมายถึง ความสนใจจดจ่อรับผิตชอบ หรือเอาใจฝักใฝ่ ความมีจิตผูกพันจดจ่อ ฝ่าคิดเรื่องนั้น ใจอยู่กับงานนั้น ไม่ปล่อย ไม่ห่างไปไหน ทำให้มีสมาธิในการทำงานให้สำเร็จได้ดี ๔) วิมังสา หมายถึง การใช้ปัญญาไตร่ตรองหาเหตุผล พิจารณาหมั่นใคร่ครวญตรวจสอบหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อน เกินเลยบกพร่องหรือขัดข้องในกิจที่ทำ รู้จักทดลองและคิดหาทางแก้ไขปรับปรุง ให้เรื่องนั้นสัมฤทธิ์ผลอย่างดี และหลักอิทธิบาท ๔ มีความสำคัญ กล่าวคือ เป็นหลักธรรมที่

^{๖๔}เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๘๙ - ๑๙๑.

เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จ เป็นเครื่องมือที่นำบุคคลให้ประสบความสำเร็จในกิจการงานต่างๆ เป็นข้อปฏิบัติให้บรรลุถึงความสำเร็จ และทำให้เกิดผลงานที่เป็นผลผลิตที่ดีมีคุณภาพ

๒.๕ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย

เขตบึงกุ่ม

มีเขตการปกครอง ๓ แขวง คือ แขวงคลองกุ่ม แขวงนวมินทร์ แขวงนวลจันทร์ โดยมีพื้นที่ทั้งหมด จำนวน ๒๓.๕๓ ตารางกิโลเมตร^{๖๕} เป็นหนึ่งในห้าสิบเขตของกรุงเทพมหานคร สภาพโดยทั่วไปเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย โดยมีย่านการค้าหนาแน่นทางตอนกลางของพื้นที่

ที่ตั้งและอาณาเขต

เขตบึงกุ่มตั้งอยู่ทางตอนกลางของฝั่งพระนคร มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่การปกครองต่างๆ เรียงตามเข็มนาฬิกา

ทิศเหนือ ติดต่อกับเขตบางเขนและเขตคันนายาว มีคลองตาแร่และถนนรามอินทราเป็นเส้นแบ่งเขต

ทิศตะวันออก ติดต่อกับเขตคันนายาว มีคลองบางขวดด้วน คลองหลวงวิจิตร คลองลำชะล่า คลองหนองแขม คลองลำปลาตุ๊ก คลองระหัดส ถนนเสรีไทย และคลองกุ่มเป็นเส้นแบ่งเขต

ทิศใต้ ติดต่อกับเขตสะพานสูง มีคลองแสนแสบเป็นเส้นแบ่งเขต

ทิศตะวันตก ติดต่อกับเขตบางกะปิและเขตลาดพร้าว มีคลองแสนแสบ ถนนศรีบูรพา ถนนนวมินทร์ คลองลำพังพวย คลองตาหนิง คลองลำเจียก คลองอ้ายหลาว คลองเกรียง และถนนประดิษฐ์มนูธรรมเป็นเส้นแบ่งเขต

ที่มาของชื่อเขต^{๖๖}

ประมาณ พ.ศ. ๒๓๘๖ รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ได้ยกทัพไปปราบกบฏที่เมืองนครจำปาศักดิ์และเมืองหลวงพระบางจนได้รับชัยชนะ และได้กวาดต้อนครอบครัวจากหัวเมืองรายทางเข้ามายังกรุงเทพมหานคร โดยให้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่เขตบึงกุ่มและเขตคันนายาวในปัจจุบัน ในย่านนั้นมีคลองสายหนึ่งซึ่งแยกจากคลองแสนแสบและไหลผ่านบึงเก่าแก่ที่มีขนาดใหญ่ มีต้นกุ่มขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก จึงเรียกแหล่งน้ำสองแห่งนั้นว่า "คลองกุ่ม" และ "บึงกุ่ม" เมื่อมีผู้คนอพยพเข้าไปอาศัยและทำมาหากินในบริเวณนี้เพิ่มขึ้น ย่านคลองกุ่มและพื้นที่ใกล้เคียงจึงได้รับการจัดตั้งเป็น ตำบลคลองกุ่ม เป็นตำบลหนึ่งที่ขึ้นกับอำเภอบางกะปิ

^{๖๕}สำนักงานเขตบึงกุ่ม, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.google.com/search?q=พื้นที่ปกครองเขตบึงกุ่ม> [๒ เมษายน ๒๕๖๗].

^{๖๖}สำนักงานเขตบึงกุ่ม, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : ที่มา <https://th.wikipedia.org/wiki/เขตบึงกุ่ม> [๑๕ มกราคม ๒๕๖๗].

จังหวัดพระนคร โดยกระทรวงมหาดไทยก็ได้ขยายเขตสุขาภิบาลบางกะปิให้ครอบคลุมถึงตำบลคลองกุ่มด้วยใน พ.ศ. ๒๕๐๖ และใน พ.ศ. ๒๕๑๔ จังหวัดพระนครถูกรวมเข้ากับจังหวัดธนบุรี เปลี่ยนฐานะเป็นนครหลวงกรุงเทพธนบุรี และใน พ.ศ. ๒๕๑๕ จึงเปลี่ยนแปลงฐานะเป็นกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้เปลี่ยนคำเรียกเขตการปกครองใหม่ ตำบลคลองกุ่มได้รับการเปลี่ยนแปลงฐานะเป็น แขวงคลองกุ่ม อยู่ใน การปกครองของเขตบางกะปิ

เนื่องจากเขตบางกะปิมีพื้นที่กว้างขวางมากและมีประชากรหนาแน่นขึ้น เพื่อความสะดวกในการบริหารราชการ ในวันที่ ๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๒ กระทรวงมหาดไทยจึงเปลี่ยนแปลงพื้นที่การปกครองใหม่โดยแยกแขวงคลองกุ่ม แขวงคันนายาว และแขวงสะพานสูงมาจัดตั้งเป็นเขตใหม่โดยใช้ชื่อว่า เขตบึงกุ่ม เนื่องจากตั้งสำนักงานเขตอยู่ใกล้กับสวนสาธารณะบึงกุ่ม จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๕๔๐ กระทรวงมหาดไทยประกาศเปลี่ยนแปลงพื้นที่เขตบึงกุ่ม โดยยกฐานะแขวงคันนายาวรวมกับพื้นที่บางส่วนของแขวงคลองกุ่ม ขึ้นเป็นเขตคันนายาว และยกฐานะแขวงสะพานสูงขึ้นเป็นเขตสะพานสูง วันที่ ๒๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในขณะนั้น ได้ลงนามในประกาศเปลี่ยนแปลงพื้นที่แขวงคลองกุ่ม และตั้งแขวงนวนมิตร แขวง นวลจันทร์ เขตบึงกุ่ม โดยให้มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน ปีเดียวกัน ส่งผลให้ปัจจุบันเขตบึงกุ่ม แบ่งหน่วยการปกครองย่อยออกเป็น ๓ แขวง ได้แก่

แขวงคลองกุ่ม มีพื้นที่ ๑๐.๘๑๑ ตารางกิโลเมตร มีประชากร จำนวน ๖๖,๙๓๒ คน
แขวงนวนมิตร มีพื้นที่ ๔.๘๘๕ ตารางกิโลเมตร มีประชากรจำนวน ๒๖,๓๓๘ คน

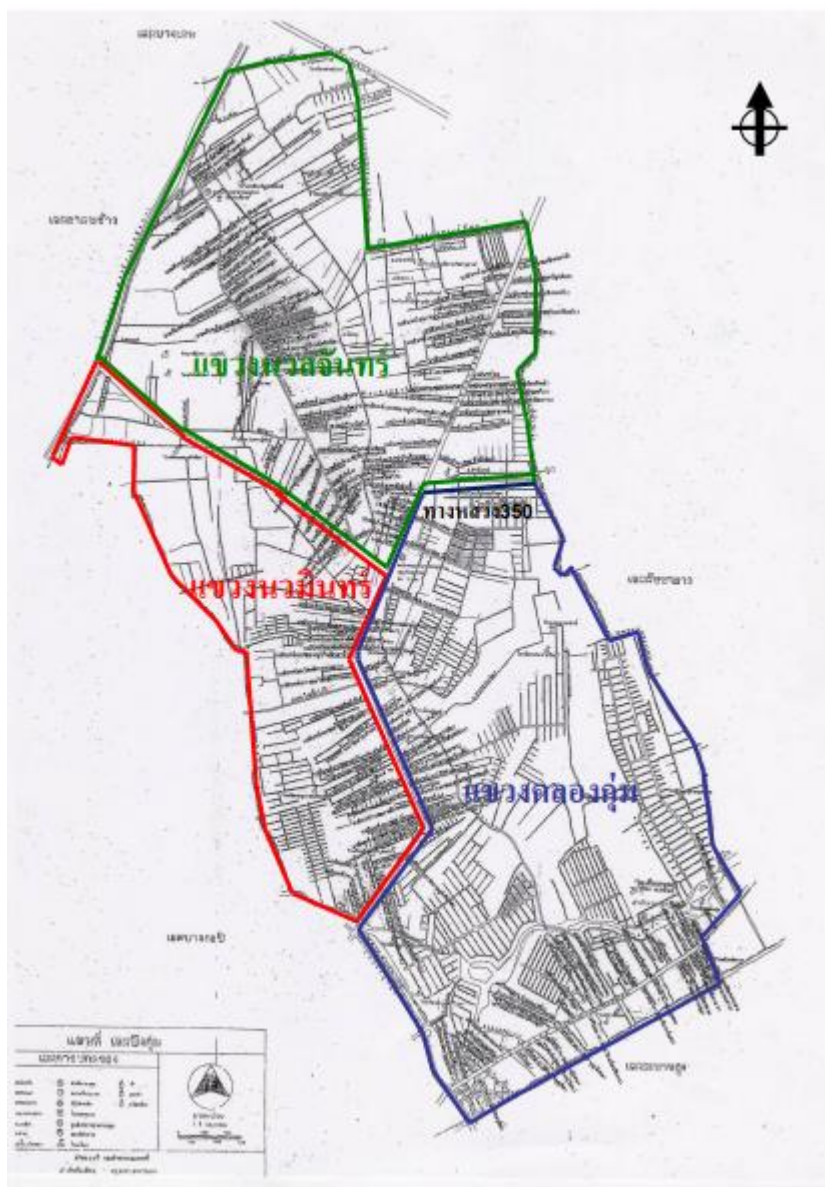
แขวงนวนมิตร มีพื้นที่ ๔.๘๘๕ ตร.กม. มีประชากร จำนวน ๒๖,๓๓๘ คน ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของเขตบึงกุ่ม มีอาณาเขตติดต่อกับแขวงข้างเคียงเรียงตามเข็มนาฬิกาดังนี้

แขวงนวนจันทร์ มีพื้นที่ ๘.๖๑๕ ตารางกิโลเมตร มีประชากร จำนวน ๔๓,๘๕๕ คน ในพื้นที่เขตบึงกุ่มมีทางสายหลัก

สำนักงานเขตบึงกุ่ม มีโครงสร้างตามแผนผังดังนี้^{๖๗}

^{๖๗}โครงสร้างหน่วยงานเขตบึงกุ่ม, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : ที่มา<https://webportal.bangkok.go.th/buengkum/page/sub/๒๖๙๙๓/แผนผังโครงสร้างหน่วยงาน> [๑๕ มกราคม ๒๕๖๗].

แผนที่เขตบึงกุ่ม^{๖๘}

อำนาจหน้าที่ และวิสัยทัศน์/พันธกิจของสำนักงานเขตบึงกุ่ม^{๖๙}

สำนักงานเขตมีอำนาจหน้าที่ เกี่ยวกับการปกครอง การทะเบียน การจัดทำแผนพัฒนาเขต การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ และทางระบายน้ำ การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ การสาธารณูปโภค และการก่อสร้างอื่นๆ การสาธารณสุข การ

^{๖๘}สำนักงานเขตบึงกุ่ม, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://webportal.bangkok.go.th/buengkum/page/sub/๑๖๘๓๙/เกี่ยวกับสำนักงานเขตบึงกุ่ม> [๑๕ มีนาคม ๒๕๖๗].

^{๖๙}สำนักงานเขตบึงกุ่ม, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.oic.go.th/ginfo/@dmin.asp?l=&g=๒๓๒&i=๙๓๓๒๒๕๒๔๒%๒๖> [๑๕ มีนาคม ๒๕๖๗].

ส่งเสริม การฝึก และการประกอบอาชีพ การส่งเสริมการลงทุน การส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดการศึกษา การสังคมสงเคราะห์ การพัฒนาคุณภาพชีวิต การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น การจัดให้มีพิพิธภัณฑ์

การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ การส่งเสริมกีฬา การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎร การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการอนามัย โรงมหรสพ และสาธารณสถานอื่นๆ การคุ้มครอง ดูแล บำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์ที่ดิน ศรัทธยากรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การผังเมือง การวิศวกรรมจราจร การดูแลรักษาที่สาธารณะ การควบคุมอาคาร การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การจัดการสิ่งแวดล้อมและมลพิษต่างๆ การจัดเก็บรายได้ การบังคับการให้เป็นไปตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร หรือกฎหมายอื่นที่กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร และหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

สำนักงานเขตบึงกุ่มกับกิจกรรมคณะกรรมการชุมชน

ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม สำนักงานเขตบึงกุ่ม ได้สนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ทั้งนี้โดยมีความเชื่อมั่นในความสามารถ และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ที่มีความต้องการที่จะได้รับการพัฒนาทุกๆ ด้านกิจกรรมการพัฒนาชุมชน จึงต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของประชาชนภายในชุมชนเป็นสำคัญ เพื่อที่จะได้เป็นพลังชุมชนในการสร้างสรรค์ให้ชุมชนได้รับการพัฒนาสมดังเจตนารมณ์และความต้องการของชุมชนต่อไป

สำนักงานเขตบึงกุ่ม โดยฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม มีภาระหน้าที่โดยตรงในการส่งเสริมและสนับสนุนชุมชนให้ชุมชนได้รับการพัฒนาทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม อนามัย และจิตใจโดยมีแกนนำชุมชนที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการชุมชนเป็นตัวแทนในการเปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนาชุมชนโดยมีชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ความรับผิดชอบ จำนวน ๓๗ ชุมชน ดังนั้นการส่งเสริมและสนับสนุนให้คณะกรรมการชุมชนสามารถบริหารจัดการชุมชนได้อย่างคล่องตัว เกิดการพัฒนา กลุ่มในลักษณะองค์กรชุมชนที่เข้มแข็งเพื่อช่วยเอื้อต่อการพัฒนาชุมชน สังคม จึงจัดทำโครงการสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนขึ้น ความสอดคล้องหรือเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์/แผน เป็นโครงการที่สอดคล้องกับแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ ๒๐ ปี ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๖๕) ด้านที่ ๕ มหานครประชาธิปไตย มิติที่ ๕.๒ เมืองธรรมาภิบาล เป้าประสงค์ที่ ๕.๒.๑ ประชาชนกรุงเทพฯ มีส่วนร่วมในการเสนอนโยบายและตรวจสอบการทำงานของกรุงเทพมหานคร โดยการใช้ระบบงบประมาณแบบมีส่วนร่วม เป้าประสงค์ที่ ๕.๒.๑.๑ ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกิจการของกรุงเทพมหานคร ตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผนนโยบายและการดำเนินงานทั้งผ่านกลไกที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการโดยนโยบายมีเป้าหมายเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง มาตรการที่

๑ การสร้างเวที/กลไก/เครือข่ายประชาคมที่เป็นทางการเพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนตัดสินใจและติดตามตรวจสอบการทำงานของกรุงเทพมหานคร จำนวน ๒,๙๗๐,๐๐๐ บาท (สองล้านเก้าแสนเจ็ดหมื่นบาทถ้วน) และฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม เขตบึงกุ่ม ได้มีการอบรมทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การเบิกจ่ายเงินค่าสนับสนุนงานของคณะกรรมการชุมชนเพื่อลดความเสี่ยง^{๗๐}

ชุมชนในเขตบึงกุ่ม

ชุมชน ชุมชนตามระเบียบกรุงเทพมหานคร จำนวน ๓๗ ชุมชน ประกอบด้วย
 ชุมชนแออัด จำนวน ๑๕ ชุมชน,
 ชุมชนหมู่บ้านจัดสรร จำนวน ๒๐ ชุมชน
 ชุมชนชานเมือง จำนวน ๑ ชุมชน
 ชุมชนเมือง จำนวน ๑ ชุมชน

รายชื่อชุมชนที่จัดตั้งตามระเบียบกรุงเทพมหานคร^{๗๑}

ลำดับ	ชื่อชุมชน	ประเภทชุมชน
๑	ช่างหมู่บ้านสหกรณ์ (โตะบางอุปลัมภ)	ชุมชนแออัด
๒	ซอยรอดอนันต์ ๑	ชุมชนแออัด
๓	ซอยสมหวัง	ชุมชนแออัด
๔	วัดพิชัย	ชุมชนแออัด
๕	สุวรรณประสิทธิ์ ๑	ชุมชนแออัด
๖	สุวรรณประสิทธิ์ ๒	ชุมชนแออัด
๗	สุวรรณประสิทธิ์ ๓	ชุมชนแออัด
๘	ช่างโรงเรียนสายอักษร	ชุมชนแออัด
๙	นวลจันทร์	ชุมชนแออัด
๑๐	โพธิ์ทอง	ชุมชนแออัด
๑๑	ชูสุวรรณ	ชุมชนแออัด
๑๒	อิสลามคลองกุ่ม	ชุมชนแออัด
๑๓	เพชรคลองจั่น	ชุมชนแออัด

^{๗๐}โครงการสนับสนุนกสนดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชน ฝ่ายพัฒนาและสวัสดิการสังคม สำนักงานเขตบึงกุ่ม พ.ศ. ๒๕๖๔, [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <https://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER๙/DRAWER๐๕๑/GENERAL/DATA๐๐๐๓/๐๐๐๐๓๕๔๐.PDF> [๕ มกราคม ๒๕๖๗].

^{๗๑}รายชื่อชุมชนที่จัดตั้งตามระเบียบกรุงเทพมหานคร, [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <https://housingkcnha.co.th/files/article/attachments/e๖๘bdabe๑๒ee๕๐ab๔b๘๕๒๘๐๘๑๓bcf๒de.pdf> [๕ มกราคม ๒๕๖๗].

๑๔	วัดบางเตยกลาง	ชุมชนแออัด
๑๕	สามัคคีพัฒนา	ชุมชนแออัด
๑๖	หมู่บ้านสามัคคี ๕๓	ชุมชนหมู่บ้านจัดสรร
๑๗	ชอยจิตตภักดี	ชุมชนหมู่บ้านจัดสรร
๑๘	หมู่บ้านอินทรรักษ์ ๒	ชุมชนหมู่บ้านจัดสรร
๑๙	หมู่บ้านรมไพโรวิลลา	ชุมชนหมู่บ้านจัดสรร
๒๐	หมู่บ้านเสริมศิริ	ชุมชนหมู่บ้านจัดสรร
๒๑	หมู่บ้านคลองจั่นวิลลา ๒	ชุมชนหมู่บ้านจัดสรร
๒๒	หมู่บ้านวรรณจิตร์	ชุมชนหมู่บ้านจัดสรร
๒๓	หมู่บ้านเสริมมิตร	ชุมชนหมู่บ้านจัดสรร
๒๔	หมู่บ้านชนะเลิศ โครงการ ๑	ชุมชนหมู่บ้านจัดสรร
๒๕	หมู่บ้านวังทองวิลลา	ชุมชนหมู่บ้านจัดสรร
๒๖	หมู่บ้านคลองกุ่มนิเวศน	ชุมชนหมู่บ้านจัดสรร
๒๗	หมู่บ้านชนะเลิศ โครงการ ๕ - ๖	ชุมชนหมู่บ้านจัดสรร
๒๘	หมู่บ้านปฐวิกรณ ๑	ชุมชนหมู่บ้านจัดสรร
๒๙	หมู่บ้านวังทองวิลเลจ ๑	ชุมชนหมู่บ้านจัดสรร
๓๐	หมู่บ้านสุวรรณนิเวศน	ชุมชนหมู่บ้านจัดสรร
๓๑	นวกานต	ชุมชนหมู่บ้านจัดสรร
๓๒	หมู่บ้านสราญรมย	ชุมชนหมู่บ้านจัดสรร
๓๓	หมู่บ้านอัมรินทร์นิเวศน ๒	ชุมชนหมู่บ้านจัดสรร
๓๔	หมู่บ้านเคหะธานี ๒ รามอินทรา	ชุมชนหมู่บ้านจัดสรร
๓๕	หมู่บ้านธนะธานี ๓	ชุมชนหมู่บ้านจัดสรร
๓๖	หลังหมู่บ้านฉัตรแก้ว	ชุมชนชานเมือง
๓๗	แกวฟ้าชัยมงคล	ชุมชนเมือง

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ “การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตปิงกุ่ม กรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยได้รวบรวมศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชน ดังนี้

๒.๖.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ผู้วิจัยได้รวบรวมศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ศาลีมาร์ เกิดกลิ่นหอม ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช” ผลการศึกษาพบว่า ๑) เทศบาลมีขยะมูลฝอยตกค้างในสถานที่กำจัดขยะ ๑.๑๒ ล้านตัน ใช้วิธีการกำจัดแบบเทกอง ระบบการจัดการขยะมูลฝอยมุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บและกำจัดขยะมูลฝอย แต่ขาดการคัดแยกขยะมูลฝอยที่ต้นทาง ๒) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง และ ๓) ข้อเสนอแนะ คือ เทศบาลต้องสร้างโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่การตัดสินใจร่วมวางแผน การปฏิบัติ และการประเมินผล โดยแบ่งเป็นแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการ มุ่งเน้นครัวเรือนและชุมชนตระหนักถึงปัญหาร่วมกัน เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทาง เทศบาลเป็นหน่วยงานสนับสนุน เพื่อการจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพ^{๗๒}

ชนดล ทรงเดชธรรานันท์ ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง^{๗๓}

ณัฐตากานต์ พัยคณา และคณะ ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการจัดทำแผนชุมชนบ้านอาแบ ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย” ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการทำแผนชุมชนเขตปิงกุ่ม กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

^{๗๒}ศาลีมาร์ เกิดกลิ่นหอม, “แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช”, วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (๒๕๖๓) : ๖๑-๗๓.

^{๗๓}ชนดล ทรงเดชธรรานันท์, “แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”, การศึกษาค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๖๔).

รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล^{๗๔}

พระธวัชชัย สนธิธมโม (วรรณนาวิน) ได้การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า ๑. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ๒. ปัญหา อุปสรรค และเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ๑) การตัดสินใจ วันทำงานไม่ตรงกัน เสียงประชาสัมพันธ์ ไม่ค่อยได้ยินเสียงบางจุดเสียงตามสาย ไม่ทั่วถึง จึงทำให้ไม่ได้รับข่าวสารเท่าที่ควร ๒) การดำเนินงาน ผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้องลงพื้นที่น้อย ประชาชนขาดความรู้ และหน่วยงานล่าช้า แก้ไขปัญหาไม่ตรงจุด ประชาชนมีอายุมากแล้ว ไม่สะดวกเข้าร่วมงานกับชุมชนบ่อยนัก ๓) การรับผลประโยชน์ชุมชนของงบประมาณจะไม่ค่อยได้รับผล ทำเรื่องยื่นขอไปหลายชุมชนเลยทำให้บางชุมชนไม่ได้รับการอนุมัติให้เกิดการพัฒนาชุมชน ๔) การประเมินผล ประชาชนขาดความร่วมมือ ไม่มีความรู้เรื่อง แผนพัฒนาหน่วยงานยังไม่ชัดในเรื่องแก้ไขปัญหาในชุมชน ประชาชนที่ค้าขายให้ความร่วมมือของคนในชุมชนยังขาดการประสานงานให้มีส่วนร่วมกิจกรรม^{๗๕}

วิพลรัตน์ คงยงค์ และ นิรัตน์ เพชรรัตน์ ได้การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง” ผลการวิจัยพบว่า ๑) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โครงการ กิจกรรมที่เกิดขึ้น ส่วนใหญ่จะเป็นการตัดสินใจของผู้นำเอง เพื่อร่วมโครงการที่ได้งบประมาณสนับสนุนมาจากภาครัฐ โดยพัฒนาชุมชน กิจกรรมโครงการต่างๆ จะเกิดจากการตัดสินใจของผู้นำชุมชน ที่สอดคล้องกับโครงการที่ภาครัฐจัดให้ เพื่อให้ได้งบประมาณในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชนมีน้อยมาก โครงการส่วนใหญ่มุ่งเน้นด้านอาชีพ การทำมาหากิน ๒) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ผู้ที่เข้าร่วมโครงการดำเนินงานตามแผนที่ผู้นำชุมชนและพัฒนาชุมชนได้วางแผนดำเนินงานไว้ การประสานงานและประชาสัมพันธ์โดยผู้นำชุมชน การดำเนินงานให้ประชาชนได้แบ่งงานกันตามเขตบ้าน จากการสัมภาษณ์ ประชาชนบางส่วนยังขาดความรู้ และแก้ไขปัญหาไม่ตรงจุด อาชีพ และวัยรุ่น จะไม่ค่อยมีโอกาสในการร่วมดำเนินการ คนที่อายุมาก ก็จะไม่สะดวกเข้าร่วมงานกับชุมชนบ่อยนัก อีกทั้งประชาชนไม่เข้าใจในแต่ละเรื่อง แต่ละด้านของการร่วมโครงการ กิจกรรมต่างๆ จึงไม่ค่อยให้ความร่วมมือ ๓) ด้านการมีส่วนร่วม

^{๗๔} ฐิตากานต์ พัยคณา และคณะ, “การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการจัดทำแผนชุมชนบ้านอาแบ ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย”, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๖๒).

^{๗๕} พระธวัชชัย สนธิธมโม (วรรณนาวิน), “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว”, สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑).

ร่วมในการรับผลประโยชน์ ผู้เข้าร่วมโครงการได้ลดรายจ่าย และต่อยอดความรู้ที่ได้รับเพื่อนำมาประกอบอาชีพของตนเอง จากกิจกรรมที่ทำให้ชาวบ้านได้ร่วมใช้ประโยชน์ การรวมกลุ่มปลูกสละแปลงใหญ่ ทำให้ได้จำหน่ายผลผลิต มีรายได้พออยู่พอใช้ ประชาชนได้รับผลประโยชน์เป็นส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่เข้าร่วมโครงการต่างๆ ที่ภาครัฐจัดหามาให้ ถ้าเป็นโครงการที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับอาชีพที่คนในชุมชนทำอยู่ก็จะได้รับผลประโยชน์เป็นส่วนมาก ซึ่งโครงการส่วนใหญ่จะเหมาะกับผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกร ค้าขายและผู้ที่มีเวลาว่างการงานประจำ โครงการที่คนในชุมชนได้รับประโยชน์ร่วมกันมากที่สุดคือโครงการสาธารณูปโภคจากงบจัดสรรขององค์การบริหารส่วนตำบล ๔) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล การดำเนินงานโดยพัฒนาชุมชน ผู้เข้าร่วมโครงการได้ดำเนินการตามแผน และได้รับผลจริงหรือไม่ได้รับประโยชน์เพียงพอต่อการบริโภคภายในครอบครัวหรือไม่จากการสัมภาษณ์ประชาชนได้ร่วมประเมินผลเป็นส่วนน้อย ประชาชนประสงค์ให้มีผู้แสดงความคิดเห็นและสอบถามถึงปัญหาให้แท้จริง ปฏิบัติจริงในการแก้ไขเป็นข้อๆ เจาะจงตรงประเด็นนั้นๆ^{๗๖}

ศศิธร พึ่งบุญ ณ อยุธยา ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนต่อการขับเคลื่อนงานสวัสดิการสังคม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ในเขตเทศบาลเมืองแม่เหียะ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่” ผลการศึกษารูปได้ดังนี้ ๑. คณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลเมืองแม่เหียะ มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนงาน สวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองแม่เหียะ โดยภาพรวมทั้ง ๗ ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านนันทนาการ ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ด้านสุขภาพอนามัย ด้านบริการทางสังคม อยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ รองลงมา คือ ด้านการศึกษา ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการมีงานทำ และการมีรายได้ มีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ ๒. ผลการทดสอบ พบว่า คณะกรรมการชุมชนกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ตำแหน่งที่ดำรงในคณะกรรมการชุมชน และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งที่ต่างกัน มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนงานสวัสดิการสังคมโดยรวมทั้ง ๗ ด้าน ไม่แตกต่างกัน ๓. ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา พบว่า การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ ชุมชนต่อการขับเคลื่อนงานสวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ควรมีการศึกษาข้อดี ข้อเสียเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการปฏิบัติงานและกิจกรรมต่างๆ ที่เหมาะสมต่อประชาชนในท้องถิ่นมากขึ้น ทั้งนี้ทิศทางการมีส่วนร่วม ควรเพิ่มรูปแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับกิจกรรม และเพิ่มเติมองค์ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรม การทำงานเป็นกลุ่มเป็นทีม ปลูกจิตสำนึก ความเสียสละและไม่ได้หวังการได้รับผลประโยชน์จากการทำงานให้แก่สมาชิกในชุมชนและคณะกรรมการชุมชนมากยิ่งขึ้น เพื่อก่อให้เกิดการขับเคลื่อนงานสวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน^{๗๗}

^{๗๖}วิพลรัตน์ คงยงค์ และ นิรัตน์ เพชรรัตน์, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าปอน จังหวัดพัทลุง”, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัย : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, ๒๕๖๕).

^{๗๗}ศศิธร พึ่งบุญ ณ อยุธยา, “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนต่อการขับเคลื่อนงานสวัสดิการสังคม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ในเขตเทศบาลเมืองแม่เหียะ อำเภอเมืองเชียงใหม่จังหวัดเชียงใหม่”, สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๘).

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นการทำงานเป็นกลุ่มเป็นทีม ของกลุ่มที่มีจิตสาธารณะ ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วมนั้น

๒.๖.๒ งานวิจัยเกี่ยวกับคณะกรรมการชุมชน

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการ พัฒนาท้องถิ่น ผู้วิจัยได้รวบรวมศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

นนทินี บุรีเพ็ญ ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนกับประสิทธิผลในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลนครระยอง” ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลนครระยองอยู่ในระดับมาก ประสิทธิผลในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครระยองอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน ในด้านการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน พบว่ามีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครระยองมีความสัมพันธ์ในระดับ ปานกลาง และไปในทิศทางเดียวกัน ในระดับตัวแปรย่อยพบว่า การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์มี อิทธิพลต่อประสิทธิผลในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลนครระยอง และสามารถ ทำนายความแปรปรวนได้ ร้อยละ ๔๐.๖๐ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๗๘}

พงศ์เพชร พรหมงาม ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของคณะกรรมการชุมชนกับการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนในพื้นที่ของสำนักงานเขตคลองเตย” ผลการวิจัยพบว่า ๑) บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชน คือ การเป็นตัวแทนและกระบอกเสียงให้กับคนในชุมชนของตนเอง และเป็นตัวกลางในการประสานงาน ระหว่างคนในชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนต่างๆ รวมถึง สอดส่องดูแลและช่วยเหลือชาวบ้าน เพื่อให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ๒) ปัญหาและอุปสรรค คือ ขาดงบประมาณ สนับสนุนที่เพียงพอ ขาดความสามัคคีในการทำร่วมกัน ขาดประสิทธิภาพในการทำงานเท่าที่ควร มีเวลา ในการทำงานให้กับชุมชนน้อย ไม่มีค่าตอบแทนเป็นรายเดือน และมีขั้นตอนการเบิกจ่ายเงินสนับสนุนที่ยุ่งยากหลายขั้นตอน ๓) แนวทางในการพัฒนาเพิ่มศักยภาพของคณะกรรมการชุมชน คือ ควรได้รับการสนับสนุนต่างๆ จากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนเพิ่มมากขึ้น จัดให้มีการฝึกอบรมคณะกรรมการชุมชนทุกคน เพื่อให้ทราบถึงบทบาทและหน้าที่ของตนเอง และทบทวนความรู้ให้กับคณะกรรมการชุมชนที่ผ่านการอบรมมาแล้ว เพื่อส่งเสริมความรู้ในการพัฒนาชุมชน เพิ่มงบประมาณสนับสนุนให้มากขึ้น ลดขั้นตอนการเบิกจ่ายเงินให้มีความง่ายขึ้นกว่าเดิม และมีค่าตอบแทนให้กับคณะกรรมการชุมชน^{๗๙}

รินทร์ธัน ศิษฐ์กุลพงศ์ ได้วิจัยเรื่อง “กระบวนการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนของคณะกรรมการชุมชน ในพื้นที่เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า โดยหลักการแล้วคณะกรรมการชุมชนจะดำเนินงานโดยยึดถือตามระเบียบ ข้อบังคับของกรุงเทพมหานคร ซึ่งแต่ละ

^{๗๘}นนทินี บุรีเพ็ญ, “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนกับประสิทธิผลในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลนครระยอง”, วารสารโครงการทวีปริญญาทางรัฐประศาสนศาสตร์และบริหารธุรกิจ, (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๖๖) : ๑-๙.

^{๗๙}พงศ์เพชร พรหมงาม, “บทบาทของคณะกรรมการชุมชนกับการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนในพื้นที่ของสำนักงานเขตคลองเตย”, การศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๖๖).

ชุมชนจะมีเจ้าหน้าที่ของฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคมเป็นผู้ประสานงาน และให้คำปรึกษาในการดำเนินงานด้านต่างๆ คณะกรรมการชุมชนส่วนใหญ่จะดำเนินงาน โดยเน้นให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชน คำนึงถึงความต้องการของสมาชิกชุมชนเป็นหลัก ด้านปัญหาและอุปสรรคพบว่า คณะกรรมการชุมชนส่วนใหญ่มักประสบปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำเอกสารเบิกจ่ายเงิน ค่าดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนที่มีความยุ่งยากซับซ้อน ใช้เอกสารหลักฐานเกิน ความจำเป็น และกรรมการชุมชนจะต้องทวงค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมพัฒนาชุมชนไปก่อน แล้วจึง สามารถนำหลักฐานการใช้จ่ายมาจัดทำรายงานเสนอต่อผู้อำนวยการเขตเพื่อเบิกเงินคืนภายหลัง ซึ่งค่าใช้จ่ายบางรายการเบิกคืนไม่ได้ อีกทั้งกรรมการชุมชนของกรุงเทพมหานคร ไม่มีรายได้ค่าตอบแทนตามตำแหน่ง ทำให้กรรมการชุมชนส่วนใหญ่ขาดแรงจูงใจในการดำเนินงาน และไม่มีกำลังทรัพย์ในการทวงจ่ายการ จัดกิจกรรมพัฒนาชุมชน ด้านแนวทางการแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะพบว่า คณะกรรมการชุมชนส่วนใหญ่ต้องการให้มีการ แก้ไขปรับปรุงระเบียบเกี่ยวกับการจ่ายเงินค่าดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชนให้มีความเหมาะสม ครอบคลุมกับกิจกรรมการใช้จ่ายที่ คณะกรรมการชุมชนต้องดำเนินงาน และต้องการให้กรรมการชุมชนของ กรุงเทพมหานครได้รับ ค่าตอบแทนเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนต่อไป^{๘๐}

พรหมพิริยะ พนาสนธิ ได้วิจัยเรื่อง “ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชนวัดบูรณาวาสในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ” ผลการวิจัยพบว่า ๑. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชนในการป้องกัน และแก้ไข ปัญหา สาเหตุของปัญหา, ด้านการดำเนินงานและด้านการติดตามและประเมินผล พบว่า คณะกรรมการและสมาชิกชุมชนในภาพรวมมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณา ในรายละเอียดแต่ละข้อ พบว่าการมีส่วนร่วม ในการให้ข้อมูลการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เป็นเรื่อง ที่ปฏิบัติได้ง่ายเนื่องจากสามารถ รับทราบข้อมูลจากสื่อต่างๆ ได้สะดวกคณะกรรมการและสมาชิกชุมชน มีความสามารถในการปฏิบัติในด้านการมีส่วนร่วมในทุกๆ ด้าน ๒. การมีส่วนร่วมของ คณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้านการวางแผน พบว่า คณะกรรมการและสมาชิกชุมชนมีส่วนร่วม ด้านการวางแผนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจาก ส่วนใหญ่มีระดับประถมศึกษา ในการแสดงความคิดเห็นหรือการมีส่วนร่วม ในการวางแผน จัดทำโครงการแผนงานการประเมินผลความเป็นไปได้ของแผนงานโครงการ ตลอดจน การมีส่วนร่วมในการให้ความเห็นชอบ ยุติหรือยับยั้งในการจัดทำแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมใน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดไม่สามารถแสดงออกได้ชัดเจน เนื่องจากไม่มีความรู้ความ เข้าใจ และมีแนวความคิดในการวางแผนเพื่อการปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ๓. จากการทดลอง สมมติฐานพบว่า รายได้การได้รับข้อมูลข่าวสาร ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง การเข้ารับการอบรม ประชุมสัมมนาและการได้รับผลประโยชน์ของคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชน การสัมมนาและ การได้รับผลประโยชน์ของคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชนแตกต่างกัน การมีส่วนร่วมในการ ป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตาม

^{๘๐}รินทร์ธนนัน ศิษฏกุลพงศ์, “ กระบวนการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนของคณะกรรมการชุมชน ในพื้นที่ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร”, การศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๖๖).

สมมติฐาน ส่วน เพศ อายุ ระดับการศึกษาและอาชีพ ของคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชน แตกต่างกันการมีส่วนร่วมในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาเสพติดไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ๔. อุปสรรคต่อการทำงานของคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชน ที่เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดคือการขาดงบประมาณ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภาครัฐจัดสรรงบประมาณในการรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดก็ไม่ได้มีการจัดสรรงบประมาณในการบริหารในการบริหารจัดการโดยตรง ๕. ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยในการดำเนินงานการป้องกันและการแก้ไขปัญหาเสพติด ควรสนับสนุนคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชน ในด้านต่างๆ เช่น การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข่าวสารผ่านสื่อต่างๆ ทุกประเภท โดยเฉพาะสื่อสารทางโทรทัศน์ วิทยุและหนังสือพิมพ์ควรจัดฝึกอบรมประชุมสัมมนา ให้ความรู้ความเข้าใจอย่างสม่ำเสมอควรให้เกิดยึดโยงชุมชน มอบประกาศเกียรติคุณ การสนับสนุน คณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชน ในการจัดทำแผนงาน/โครงการเพื่อให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการงบประมาณ ตลอดจนการสนับสนุนด้านสวัสดิการเช่น ค่ารักษาพยาบาลค่าพาหนะ ฯลฯ เพื่อเป็นขวัญกำลังใจการปฏิบัติงานของคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชนให้ดียิ่งขึ้น^{๕๑}

หัตถ์นิย เจนจบ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตอำเภอขลุงจังหวัด จันทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ๑) สภาพปัจจุบันของรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเขตอำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ๒) รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตอำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี พบว่า มุ่งการสร้างความร่วมมือกัน ทั้งหมด ๖ ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากทุกภาคส่วน และด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ๓) ผลการประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตอำเภอขลุงจังหวัดจันทบุรี พบว่า โดยรวมมีระดับคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งหากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการพัฒนารูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทของของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแล้ว ย่อมสามารถนำไปใช้ได้จริง ทำให้เกิดการพัฒนาระสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน ส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ จิตใจ และสติปัญญา อย่างเต็มศักยภาพและเหมาะสมตามวัย^{๕๒}

นพฤทธิ์ พิทักษ์ ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม” ผลการศึกษาพบว่า ๑. ระดับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของ

^{๕๑}พรหมพิริยะ พนาสนธิ, “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชนวัดปุณณาวาสในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด”, รายงานการวิจัย, (คณะรัฐศาสตร์ : มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, ๒๕๕๖).

^{๕๒}หัตถ์นิย เจนจบ, “รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตอำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี”, คุรุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, ๒๕๖๔).

คณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาล เมืองมหาสารคาม โดยรวมมีระดับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อแยกเป็นรายด้านพบว่ามีการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ๒ ด้านได้แก่ ด้านการวางแผนดำเนินงาน ด้านการร่วมประสานผลประโยชน์ และอยู่ในระดับปานกลาง ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านการคิดค้นปัญหา ด้านการร่วมตัดสินใจ ด้านการร่วมประเมินผล ซึ่งสามารถเรียงลำดับระดับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านการร่วมประสานผลประโยชน์ ด้านการวางแผนดำเนินงาน ด้านการร่วมตัดสินใจ ด้านการคิดค้นปัญหา ด้านการร่วมประเมินผล ๒. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยจำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนและกลุ่มชุมชนที่แตกต่างกันพบว่ามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ๓. ข้อเสนอแนะพบว่า เทศบาลควรมีค่าตอบแทน เงินเดือน เบี้ยประชุมให้แก่ คณะกรรมการชุมชนและเพิ่มงบประมาณในโครงการต่างๆ มากขึ้น เทศบาลควรปรับปรุงในเรื่องการจัดการสาธารณสุขในชุมชนได้แก่ การประปา ไฟฟ้า ถนน การจัดการขยะ การเพิ่มจุดทิ้งขยะและจำนวนถังขยะ การขุดท่อระบายน้ำ เทศบาลควรแจกเครื่องอุปโภคบริโภค เครื่องมือที่จำเป็นในการประกอบอาชีพแก่ประชาชนในชุมชนเทศบาลควรจัดหน่วยแพทย์ เคลื่อนที่โดยร่วมมือกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำชุมชน เพื่อตรวจและรักษาโรคฟรี ให้ความรู้เกี่ยวกับโรคติดต่อตามฤดูกาลและความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษาในวัยรุ่น เทศบาลควรสร้างอาชีพสร้างรายได้ให้ประชาชนในชุมชนก่อตั้งตลาดนัดการเกษตรและหาตลาดเพื่อรองรับสินค้าทางการเกษตร^{๘๓}

ญาติกา แสนธรรม และคณะ ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการทำแผนชุมชนเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการทำแผนชุมชน เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยส่วนบุคคลของคณะกรรมการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีช่วงอายุ ๔๑-๖๐ ปี มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น/ตอนปลาย/เทียบเท่า มีระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน ๑๕ ปีขึ้นไป และมีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งต่ำกว่า ๓ ปีการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการทำแผนชุมชน เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการทำแผนชุมชน เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า เพศ อายุ การศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งแตกต่างกัน มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ ๐.๐๕^{๘๔}

^{๘๓} นพฤทธิ์ พิทักษ์, “การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม”, *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๙).

^{๘๔} ญาติกา แสนธรรม, “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการทำแผนชุมชน เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร”, *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๓) : ๕๗-๖๗.

พนิดา โพธิ์บุตรดี ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการทำแผนชุมชนเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีช่วงอายุ ๔๑ - ๖๐ ปี มีระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น/ตอนปลาย/เทียบเท่า มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า ๑๔ ปี และมีระยะเวลาในการเป็นคณะกรรมการชุมชนต่ำกว่า ๓ ปี การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการทำแผนชุมชน เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับมาก ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก^{๘๕}

๒.๖.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักพุทธธรรมอิทธิบาท ๔

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้รวบรวมการศึกษาวิจัยและบทความที่มีความเกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรม คือ หลักอิทธิบาท ๔ โดยสรุปรายละเอียดดังต่อไปนี้

พระใบฎีกากฤษณะ สิริคุตโต (ผลประดิษฐ์) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารตามหลักอิทธิบาท ๔ ของผู้บริหารเทศบาลตำบลหินตก อำเภอรัตนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช” โดยวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของผู้บริหารเทศบาลตำบลหินตก อำเภอรัตนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้วิธีดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก^{๘๖}

พระชินกร สุจิตโต (ทองดี) ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า ด้านฉันทะ ทุกคนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี ด้านวิริยะ ต้องทำงานอย่างเต็มที่ ด้านจิตตะ บุคลากรมีความรับผิดชอบด้านวิมิงสา บุคลากรช่วยแก้ปัญหาเพื่อความสุขของประชาชนในตำบลมากที่สุด^{๘๗}

^{๘๕}พนิดา โพธิ์บุตรดี, “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการทำแผนชุมชนเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร”, วารสารบัณฑิตวิทยาลัยรำไพพรรณี, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๔) : ๒๕-๓๕.

^{๘๖}พระใบฎีกากฤษณะ สิริคุตโต (ผลประดิษฐ์), “การบริหารตามหลักอิทธิบาท ๔ ของผู้บริหารเทศบาลตำบลหินตก อำเภอรัตนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘)

^{๘๗}พระชินกร สุจิตโต (ทองดี), “การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑)

พระวัฒน์ชัย ธรรมธโช (ถั่วเถื่อน) ได้วิจัยเรื่อง “การใช้อิทธิบาทธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรโรงเรียนเมืองสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก^{๘๘}

พระศักดิ์นรินทร์ สมจิตโต (ธรรมสุรีย์) ได้วิจัยเรื่อง “การใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการศึกษาพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก^{๘๙}

นิพนธ์ โอภาซี ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยถั่วเหนือ อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์” ผลการวิจัยพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยถั่วเหนือ อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ มีการบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 อยู่ในระดับมากทุกด้าน^{๙๐}

๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนกับการพัฒนาเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร มีกรอบแนวคิดที่สำคัญในลักษณะของกระบวนการและวิธีการศึกษาวิจัยรวมทั้งผลลัพธ์จากการศึกษา โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีมาจากหลากหลายแหล่งที่มาประกอบด้วย

กรรมการชุมชนนับเป็นบุคคลสำคัญที่ต้องมีส่วนร่วมกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม เพื่อให้การพัฒนาท้องถิ่นที่สำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนในเรื่องต่อไปนี้ ๑. การมีส่วนร่วมกับการจัดการขยะ ๒. การมีส่วนร่วมกับการจัดการจราจร ๓. การมีส่วนร่วมกับการป้องกันยาเสพติด ๔. การมีส่วนร่วมกับการจัดการถนนชำรุด ๕. การมีส่วนร่วมกับการจัดการน้ำท่วมขังถนนและซอย และ ๖. การมีส่วนร่วมกับการจัดการอากาศเสีย^{๙๑}

หลักปฏิบัติเพื่อการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนกับการพัฒนาเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ได้แก่การร่วมคิด (วางแผน) ร่วมปฏิบัติ (ทำ) ร่วมประเมินผล และร่วมรับประโยชน์เกี่ยวกับการขยะ การจราจร ยาเสพติด ถนนชำรุด น้ำท่วมขังถนนและซอย อากาศเสีย

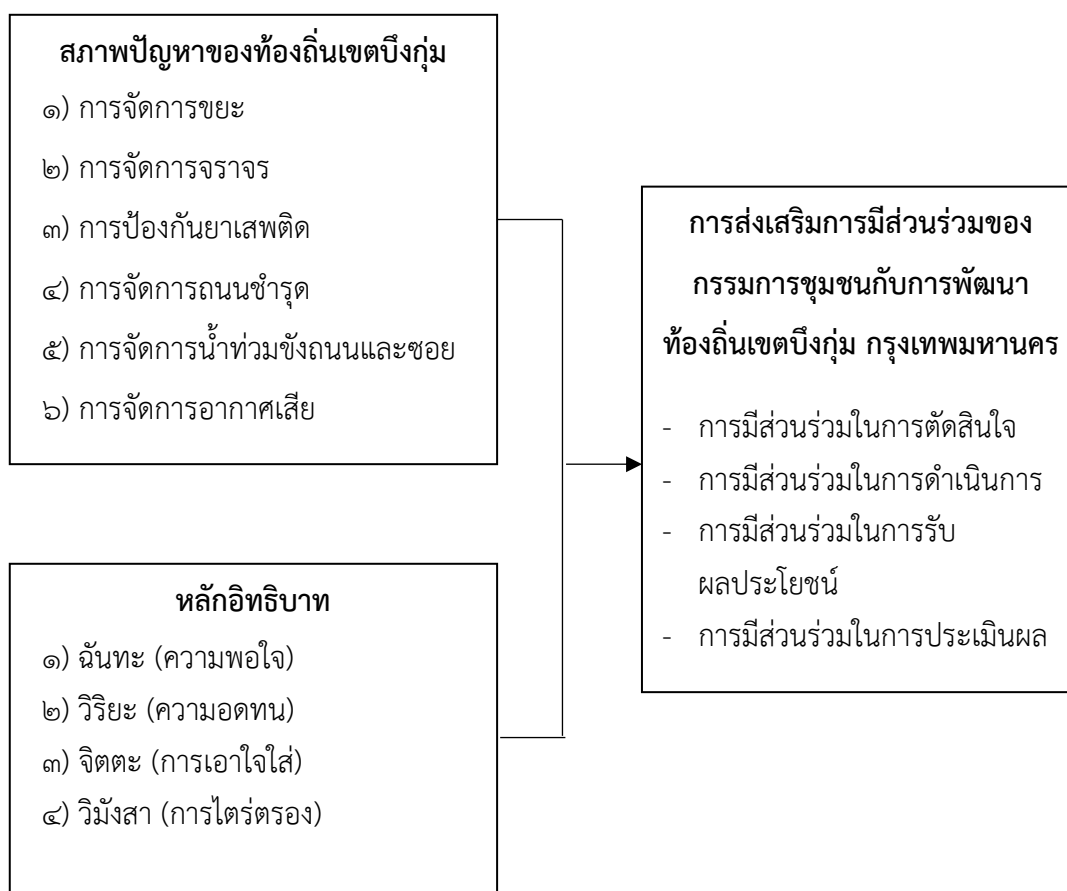
^{๘๘}พระวัฒน์ชัย ธรรมธโช (ถั่วเถื่อน), “การใช้อิทธิบาทธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรโรงเรียนเมืองสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี”, *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕)

^{๘๙}พระศักดิ์นรินทร์ สมจิตโต (ธรรมสุรีย์), “การใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช”, *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑)

^{๙๐}นิพนธ์ โอภาซี, “การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยถั่วเหนือ อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์”, *รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗)

^{๙๑}ดำรงศักดิ์ จันโททัย, *การบริหารชุมชนเมือง*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๖๒), หน้า ๒๕๖ – ๒๕๖.

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร คือ หลักกัทธิบาท ๔ ประกอบด้วย ๑. ฉันทะ (ความพอใจ) ๒. วิริยะ (ความอดทน ขยันหมั่นเพียร) ๓. จิตตะ (การเอาใจใส่) ๔. วิมังสา (การใส่ใจ ไตร่ตรองให้มีความถูกต้อง) เพื่อแก้ปัญหาโดยคณะกรรมการชุมชนร่วมกับสำนักงานเขตบึงกุ่ม เพื่อให้การพัฒนาท้องถิ่นโดยคนในพื้นที่มีความยั่งยืนต่อไป

แผนภาพที่ ๒.๒ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร” การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In -depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นการวิจัย จำนวน ๒๕ รูปหรือคน

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล
กลุ่มที่ ๑ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน ๒ รูป	

กลุ่มที่ ๒ กรรมการชุมชน จำนวน ๑๐ คน

กลุ่มที่ ๓ ข้าราชการของสำนักงานเขตบึงกุ่ม จำนวน ๘ คน

กลุ่มที่ ๔ นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ ๕ คน

๒) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

จากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จากผู้ให้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นการวิจัย จำนวน ๑๐ รูปหรือคน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์

๑) การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์

(๑) ศึกษาวิธีสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์

(๒) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

(๓) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant)

(๔) นำแบบสัมภาษณ์ให้กรรมการควบคุมสารนิพนธ์ตรวจสอบเนื้อหาและโครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้ เพื่อขอความเห็นชอบ

๒) ลักษณะของแบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Intertie) มีสาระสำคัญของการสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์หลักพลธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครอง
ท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดระยอง

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๑. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

๑) ขอนหนังสือจากคณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

๒) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) เพื่อ
สัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

๓) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดไว้ จนครบทุกประเด็น
โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

๔) นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอ
ต่อไป

๒. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ

นำข้อมูลที่ได้สรุปจากการสัมภาษณ์ มาเพื่อประกอบการสนทนากลุ่มและยืนยัน
ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

๑) ขอนหนังสือจากคณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย ถึงทรงคุณวุฒิ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

๒) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับทรงคุณวุฒิ เพื่อเข้าร่วมสนทนากลุ่มตามวัน
เวลา สถานที่ ที่กำหนดไว้

๓) ดำเนินการสนทนากลุ่มตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดไว้ จนครบทุกประเด็น
โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ

๔) นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอ
ต่อไป

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มเฉพาะโดยวิธีการดังนี้

๑) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มเฉพาะมาถอดเสียงและบันทึก
เป็นข้อความ

๒) นำข้อความจากสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จากการจดบันทึกมาจำแนก
เป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

๓) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

๔) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอในรูปแบบของความเรียง

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กองทุนเพื่อสังคม. สำนักงาน. **แผนชุมชนพึ่งตนเอง**. เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๓.

โกวิทย์ พวงงาม. **การปกครองท้องถิ่นไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, ๒๕๕๐.

จินตนา สุจจันท์. **การศึกษาและการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๔๙.

จิรพรรณ กาญจนจิตตรา. **การพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๖๒.

ดำรงศักดิ์ จันททัย. **การบริหารชุมชนเมือง**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๖๒.

ติน ปรัชญพทธี. **ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วม**. เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมมนุษย์ในองค์กร. พิมพ์ครั้งที่ ๙. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๕.

ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. **การมีส่วนร่วม: แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๑.

ทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยู่ธยา. **กรุงเทพมหานคร เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารท้องถิ่น หน่วยที่ ๘ - ๑๕**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๗.

ทินพันธ์ นาคะตะ. **การปกครองท้องถิ่นกับการจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อินทภาษ, ๒๕๕๒.

นนท์ กอแก้วทองดี และ ภัชรา คดีกุล. **คู่มือประชาชนด้านการทุจริตโครงการประชาศึกษาและชุมชนสัมพันธ์**. กรุงเทพมหานคร : ศรีเมืองการพิมพ์, ๒๕๔๔.

นันทวัฒน์ บรมานันท์. **การปกครองท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๔๐**. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, ๒๕๔๕.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. **กลวิธี แนวทาง วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภากการพิมพ์, ๒๕๔๓.

บวรศักดิ์ อวรรณโณ. **รัฐธรรมนูญปัจจุบันกับการปฏิรูปการเมือง**. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๒.

บุญมี แทนแก้ว. **พุทธปรัชญาเถรวาท**. กรุงเทพมหานคร : โอเอสพรีนติ้ง, ๒๕๓๙.

บุษอริ ยีหมะ. **การปกครองท้องถิ่นไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ประธาน คงฤทธิศึกษาการ. การปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๖๖.
- ปิ่น มุทุกันต์. มงคลชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : อมรการพิมพ์, ๒๕๓๒.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพมหานคร : สื่อ
ตะวัน, ๒๕๔๒.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **พุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.
- พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ). **นิเทศธรรม**. กรุงเทพมหานคร : กองทุนไตรรัตน์นาภาพ, ๒๕๕๒.
_____ . **ธรรมาธิปไตย**. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๓๕.
- พุทธทาสภิกขุ. **เทคนิคการมีธรรม (ศีลธรรมกลับมา)**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมทานมูลนิธิ, ๒๕๓๐.
- ราชกิจจานุเบกษา. **ระเบียบกรุงเทพมหานคร ว่าด้วยชุมชนและกรรมการชุมชน พ.ศ. ๒๕๖๔**. เล่ม
๑๓๘ ตอนพิเศษ ๑๑๔ ง ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๖๔.
- วันชัย วัฒนศัพท์. ศ.นพ.. **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน**. กรุงเทพมหานคร :
สถาบันพระปกเกล้า และ มูลนิธิอาเซียน, ๒๕๕๒.
- สภากรุงเทพมหานคร. **คู่มือการปฏิบัติงานของสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร**. พระนครศรีอยุธยา : โรง
พิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔.
- สมภพ ระงับทุกข์. **การเมืองการปกครองส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นไทย**. พระนครศรีอยุธยา : โรง
พิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕.
- สานิตย์ บุญชู. **ความรู้ทั่วไปในการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๗.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐**. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๕๑.
- สำนักมาตรฐานการศึกษา. สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ และทบวงมหาวิทยาลัย. **ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุด
วิชาการวิจัยชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : เอส. อาร์. พรินติ้ง, ๒๕๔๖.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. **คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏ
ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑.
- สุวรรณ พิณตานนท์. **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบล**. นักพัฒนาและส่งเสริมการ
บริหารงานท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกระทรวงมหาดไทย. กรุงเทพมหานคร : โรง
พิมพ์อาสาวิชาดินแดน, ๒๕๔๖.
- เสน่ห์ จุย์โต. **องค์การสมัยใหม่**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา, ๒๕๔๘.
- อคิน ธิพัฒน์. **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคม และวัฒนธรรมไทย**.
กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภารพิมพ์, ๒๕๔๗.

บรรณานุกรม (ต่อ)

อรทัย ก๊กผล. **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิปริญญาโทสำหรับ
นักบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖.

_____. **สร้างการปกครองท้องถิ่นให้เป็นรากฐานพัฒนาประชาธิปไตย**. นนทบุรี : ธรรมดาเพลส,
๒๕๕๑.

(๒) ดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/รายงานการวิจัย :

ชนดล ทรงเดชธรรานันท์. “แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขต
เทศบาลอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”. **การศึกษาค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัย
เกริก, ๒๕๖๔.

ชูชาติ พวงสมจิตร์. “การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับ
โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตปริมณฑล กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**.
บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

นพฤทธิ์ พิทักษ์. “การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการชุมชน ในเขตเทศบาลเมือง
มหาสารคาม”. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๙.

นิพนธ์ โอภาษี. “การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยถั่วเหนือ อำเภอ
หนองบัว จังหวัดนครสวรรค์”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิต
วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗

พงศ์เพชร พรหมงาม. “บทบาทของคณะกรรมการชุมชนกับการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนในพื้นที่
ของสำนักงานเขตคลองเตย”. **การศึกษาระดับรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิต
วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๖๖.

พรหมพิริยะ พนาสนธิ์. “ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชนวัดปุณณวาสในการ
ป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด”. **รายงานการวิจัย**. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะ
รัฐศาสตร์ : มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, ๒๕๕๖.

พระชินกร (สุจิตต์ โต ทองดี). “การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร
มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑

พระหัวฒชัย (ธมธโช ถั่วเถื่อน). “ การใช้อิทธิบาทธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรโรงเรียนเมือง
สุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี”. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิต
วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระวัชชัย (สนธิธมโม วรรณาวิน). “ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ”. **สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑.
- พระใบฎีกากฤษณะ (สิริคุตโต ผลประดิษฐ์). “ การบริหารตามหลักอริยาบท ๔ ของผู้บริหารเทศบาลตำบลหินตก อำเภออ่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ”. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘
- พระศักดิ์นรินทร์ (สมจิตโต ธรรมสุรีย์). “ การใช้หลักอริยาบท ๔ ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ”. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑
- รินทร์ธัน ศิษฏกุลพงศ์. “ กระบวนการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนของคณะกรรมการชุมชน ในพื้นที่เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร ”. **การศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๖๖.
- วิพลรัตน์ คงยงค์ และ นิรัตน์ เพชรรัตน์. “ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง ”. **รายงานการวิจัย**. สถาบันวิจัย : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, ๒๕๖๕.
- ศศิธร พึ่งบุญ ณ อยุธยา. “ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนต่อการขับเคลื่อนงานสวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ในเขตเทศบาลเมืองแม่เหียะ อำเภอเมืองเชียงใหม่จังหวัดเชียงใหม่ ”. **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม**. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๘.
- สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ ศ.ดร. และคณะ. “ แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชนเมืองเพื่อลดภาวะโลกร้อน ”. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร ศาสตร์. ๒๕๕๕. หน้า ๑.
- หัตสนัย เจนจบ. “ รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตอำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี ”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, ๒๕๖๔.
- (๓) บทความ :
- ญาณิกา แสนธรรม. “ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการทำแผนชุมชน เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ”. **วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๓) : ๕๙.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- นนทินี บุรีเพ็ญ. “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนกับประสิทธิผลในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลนครระยอง”. วารสารโครงการทวีปริญญาทางรัฐประศาสนศาสตร์และบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (๒๕๖๖) : ๑-๙.
- ประธาน วัฒนวิชย์. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม”. วารสารสังคม. ฉบับพิเศษ. (๒๕๓๖) : ๒๔.
- พนิดา โพธิ์บุตรดี. “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการทำแผนชุมชนเขตดอนเมืองกรุงเทพมหานคร”. วารสารบัณฑิตวิทยาลัยราไพพรรณี. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๔) : ๒๕-๓๕.
- ศาส์สิมา ภูติกลิ่นหอม. “แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช”. วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (๒๕๖๓) : ๖๑-๗๓.
- สุชาดา จักรพิสุทธ์. “การศึกษาทางเลือกของชุมชน”. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (มิถุนายน-สิงหาคม ๒๕๔๗) : ๑๘-๒๓.

(๔) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

- กรรมการชุมชน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://webportal.bangkok.go.th/latphrao/page/sub/๑๗๑๔๗> กรรมการชุมชน [๑๕ มีนาคม ๒๕๖๗]
- เขตบึงกุ่ม. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : ที่มา <https://th.wikipedia.org/wiki/เขตบึงกุ่ม> [๑๕ มกราคม ๒๕๖๗].
- โครงการสนับสนุนกสนดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชน ฝ่ายพัฒนาและสวัสดิการสังคม สำนักงานเขตบึงกุ่ม พ.ศ. ๒๕๖๔. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <https://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER๙/ DRAWER๐๕๑/GENERAL/DATA๐๐๐๓/๐๐๐๐๓๕๔๐.PDF> [๕ มกราคม ๒๕๖๗].
- โครงสร้างหน่วยงานเขตบึงกุ่ม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : ที่มา <https://webportal.bangkok.go.th/buengkum/page/sub/๒๖๙๙๓>/แผนผังโครงสร้างหน่วยงาน [๑๕ มกราคม ๒๕๖๗].
- ชำนาญ จันทร์. “การเลือกตั้งท้องถิ่น อย่าคิดว่าไม่สำคัญ”. กรุงเทพธุรกิจ. ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๓. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://www.bangkokbiznews.com/politics/๙๐๕๒๒๓> [๑๕ มกราคม ๒๕๖๗].

บรรณานุกรม (ต่อ)

รายชื่อชุมชนที่จัดตั้งตามระเบียบกรุงเทพมหานคร. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <https://housingkcnha.co.th/files/article/attachments/e๖๘bdabe๑๒ee๕๐ab๔b๘๕๒๘๐๘๑๓bcf๒de.pdf> [๕ มกราคม ๒๕๖๗].

สำนักงานเขตบึงกุ่ม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://webportal.bangkok.go.th/buengkum/page/sub/๑๖๘๓๙/เกี่ยวกับสำนักงานเขตบึงกุ่ม> [๑๕ มีนาคม ๒๕๖๗].

สำนักงานเขตบึงกุ่ม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.oic.go.th/ginfo/@dmin.asp?l=&g=๒๓๒&i=๙๓๓๒๒๕๒๔๒%๒๖> [๑๕ มีนาคม ๒๕๖๗].

(๕) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ :

(๖) สทนากลุ่มเฉพาะ :

๒. ภาษาอังกฤษ :

Secondary Sources

(I) Books:

Daniel Wit. **A Comparative Survey of Local Government and Administration**. Bangkok: Kurusapha Press, 1967.

Davis Keith. **Human Behavior of World-Man Relations and Organization Behavior**. New York: Mc Graw –Hill Book Co., 1972.

Erwin. **Participation Management: Concept Theory and Implementation** **Participation Management: Concept Theory and Implementation**. Atlanta: Georgia State University, 1976.

John M. Cohen and Norman T. Uphoff Cohen. **Rural Development Participation: Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation**. Rural Development Committee Center for International Studies. Cornell University, 1981.

Maslow A. H.. **Motivation and Personality**. New York: Harper & Row Publishing, 1954.

บรรณานุกรม (ต่อ)

William A. Robson. **A Comparative Survey of Local Government and Administration.**

Bangkok: Kurusapha Press, 1967.

William V. Holloway. **State and Local Government in The United States.** New York:

McGraw-Hill, 1951.

II Articles:

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

ผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ.....นามสกุล.....

ที่อยู่ปัจจุบันเลขที่.....แขวง.....เขต.....จังหวัด.....

ตำแหน่งปัจจุบัน.....

ตำแหน่งในอดีต.....

วัน/เดือน/ปีที่ให้สัมภาษณ์.....

ตอนที่ ๒ คำถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร

๑. สภาพปัญหาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร

๑.๑ ท่านเห็นว่าปัญหาขยะ เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๑.๒ ท่านเห็นว่าปัญหาการจราจร เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๑.๓ ท่านเห็นว่าปัญหาหยาเสพติด เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๑.๔ ท่านเห็นว่าปัญหาถนนชำรุด เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๑.๕ ท่านเห็นว่าปัญหาน้ำท่วมขังถนนและซอย เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๑.๖ ท่านเห็นว่าปัญหาอากาศเสีย เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

๒. กรรมการชุมชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมอย่างไรบ้าง ในการแก้ปัญหาพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกลุ่ม กรุงเทพมหานคร

๒.๑ ด้านร่วมคิดวางแผน ในการกำจัดขยะ การจราจร การป้องกัน ยาเสพติด การซ่อมแซม ถนนชำรุด การป้องกันน้ำท่วมขังถนนและซอย และการป้องกันอากาศเสีย อย่างไร

.....

.....

.....

๒.๒ ด้านร่วมปฏิบัติ ในการกำจัดขยะ การจัดการจราจร การป้องกันยาเสพติด การซ่อมแซม ถนนชำรุด การป้องกันน้ำท่วมขังถนนและซอย และการป้องกันอากาศเสีย อย่างไร

.....

.....

.....

๒.๓ ด้านร่วมประเมินผลการกำจัดขยะ การจัดการจราจร การป้องกันยาเสพติด การซ่อมแซมถนนชำรุด การป้องกันน้ำท่วมขังถนนและซอย และการป้องกันอากาศเสีย อย่างไร

.....

.....

.....

๒.๔ ด้านการรับประโยชน์จากการกำจัดขยะ การจัดการจราจร การป้องกันยาเสพติด การซ่อมแซมถนนชำรุด การป้องกันน้ำท่วมขังถนนและซอย และการป้องกันอากาศเสีย อย่างไร

.....

.....

.....

**๓. การบูรณาการหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนกับการพัฒนา
ท้องถิ่นเขตบึงกุ่มกรุงเทพมหานคร**

๓.๑ ท่านเห็นว่า **ฉันทะ ความพอใจ** เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร การร่วมคิดร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมประเมินผล และร่วมรับประโยชน์ ในการกำจัดขยะ การจัดการจราจร การป้องกันยาเสพติด การแก้ไขถนนชำรุด การป้องกันน้ำท่วมขังถนนและซอย และการป้องกันอากาศเสีย อย่างไร

.....

.....

.....

๓.๒ ท่านเห็นว่า **วิริยะ ความขยัน อดทน** เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร การร่วมคิดร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมประเมินผล และร่วมรับประโยชน์ ในการกำจัดขยะ การจัดการจราจร การป้องกันยาเสพติด การแก้ไขถนนชำรุด การป้องกันน้ำท่วมขังถนนและซอย และการป้องกันอากาศเสีย อย่างไร

.....

.....

.....

๓.๓ ท่านเห็นว่า **จิตตะ การเอาใจใส่** เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร การร่วมคิดร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมประเมินผล และร่วมรับประโยชน์ ในการกำจัดขยะ การจัดการจราจร การป้องกันยาเสพติด การแก้ไขถนนชำรุด การป้องกันน้ำท่วมขังถนนและซอย และการป้องกันอากาศเสีย อย่างไร

.....

.....

.....

๓.๔ ท่านเห็นว่า **วิมังสา การไตร่ตรองให้ถูกต้อง** เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร การร่วมคิดร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมประเมินผล และร่วมรับประโยชน์ ในการกำจัดขยะ การจัดการจราจร การป้องกันยาเสพติด การแก้ไขถนนชำรุด การป้องกันน้ำท่วมขังถนนและซอย และการป้องกันอากาศเสีย อย่างไร

.....

.....

.....

ประวัติผู้เขียน

- ชื่อ นามสกุล : ผศ.ดร.สมภพ ระวังบุทกซ์
 เครื่องราชอิสริยาภรณ์ : ม.ป.ช.,
 ม.ว.ม.,
 ป.ช.,ป.ม.
- ที่อยู่ปัจจุบัน : ๗ ซอยกาญจนาภิเษก ๑๑ แขวงคันนายาว เขตคันนายาว
 กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๓๐
- การศึกษา : ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์
 มหาวิทยาลัยรามคำแหง
 รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารรัฐกิจ
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 นิติศาสตรบัณฑิต
 มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- สาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ : รัฐศาสตร์
 ตำแหน่งปัจจุบัน : รัฐศาสตร์
 ประสบการณ์ที่สำคัญ : อาจารย์
๑. รองปลัดกรุงเทพมหานคร (๒๕๕๔)
 ๒. หัวหน้าผู้ตรวจราชการกรุงเทพมหานคร (๒๕๕๒)
 ๓. ผู้อำนวยการสำนักสิ่งแวดล้อม (๒๕๔๘)
 ๔. ผู้อำนวยการสำนักรักษาความสะอาด (๒๕๔๗)
 ๕. รองผู้อำนวยการสำนักอนามัย (๒๕๔๒)
 ๖. รองผู้อำนวยการสำนักพัฒนาชุมชน (๒๕๔๔)
 ๗. ผู้อำนวยการเขตดุสิต (๒๕๔๑)
 ๘. ผู้อำนวยการเขตบึงกุ่ม (๒๕๓๘)
 ๙. ผู้อำนวยการเขตลาดกระบัง (๒๕๓๖)
 ๑๐. สมาชิกสภาแห่งชาติ (๒๕๔๙)
 ๑๑. ประธานกรรมการการเลือกตั้งประจำกรุงเทพมหานคร (๒๕๕๘)
 ๑๒. ที่ปรึกษากรรมการการคุ้มครองผู้บริโภค สภาผู้แทนราษฎร (๒๕๔๘)
 ๑๓. ที่ปรึกษากรรมการการพาณิชย์ฯ วุฒิสภา (๒๕๕๒)
 ๑๔. อนุกรรมการวินิจฉัยฯ คณะกรรมการการเลือกตั้ง (๒๕๕๖, ๒๕๖๔)
 ๑๕. ประธานอนุกรรมการไต่สวน สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (๒๕๖๓)

ผลงานวิชาการ

๑๖. อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยอื่นๆ
๑. การนำนโยบายไปปฏิบัติของผู้ตรวจราชการกรุงเทพมหานคร (๒๕๕๔) ตีพิมพ์ใน วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปี ๒๕๕๗
 ๒. อุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาและคณาจารย์ต่อการปกครองท้องถิ่นไทย : กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (๒๕๕๘) ตีพิมพ์ในวารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร มจร.ฉบับที่ ๒ ปี ๒๕๖๐
 ๓. การปฏิรูปการเลือกตั้งไทย (๒๕๖๐) ตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศาสตร์ มจร. ฉบับที่ ๑ ปี ๒๕๖๓
 ๔. การใช้หลักผล ๕ เพื่อพัฒนาการประกอบอาชีพของชุมชนเกษตรกรเกษตรทฤษฎีใหม่ในพื้นที่ปริมณฑลกรุงเทพมหานคร (๒๕๖๐) ตีพิมพ์ในรายงานการประชุมระดับชาติบัณฑิตวิทยาลัย มจร. ๒๕๖๒
 ๕. การนำนโยบายเบี่ยงชีฟผู้สูงอายุไปปฏิบัติตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม (๒๕๖๑) ตีพิมพ์ในวารสารศึกษาศาสตร์ มจร. ๒๕๖๒
 ๖. การเสริมสร้างองค์ความรู้การปกครองท้องถิ่นด้วยหลักพุทธธรรมสำหรับหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง (๒๕๖๒) ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี ฉบับที่ ๑ ปี ๒๕๖๓
 ๗. ความคาดหวังทางการเมืองตามหลักพุทธธรรมของนักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตที่มีผลต่อปวงชนชาวไทย (๒๕๖๔) ตีพิมพ์ในวารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น ปี ๒๕๖๕

บทความทางวิชาการ

๑. ๑๖ ปีแห่งการช่วงชิงอำนาจการปกครองไทย(๒๕๕๖) ตีพิมพ์ในวารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ฉบับ ๒ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปี ๒๕๕๖
๒. การบริหารองค์การตามหลักธรรมาภิบาล (๒๕๖๐) ตีพิมพ์ในวารสารนวัตกรรมการจัดการภาครัฐและเอกชน คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปี ๒๕๖๐
๓. ธรรมาภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย (๒๕๖๑) ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ฉบับ ๓ ปี ๒๕๖๑
๔. คุณธรรมในการพัฒนาผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย

(๒๕๖๑)

ตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตสาส์น มมร.ฉบับ ๒ ปี ๒๕๖๑

๕. การบริหารองค์การทางการปกครองยุคใหม่ (๒๕๖๓) ตีพิมพ์ในวารสารการประชุมวิชาการระดับชาติ บัณฑิตวิทยาลัย มมร. ปี ๒๕๖๓

๖. พรรคการเมืองไทยในยุครัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ (๒๕๖๔) ตีพิมพ์ในวารสารการประชุมวิชาการระดับชาติ บัณฑิตวิทยาลัย มมร. ปี ๒๕๖๔

๗. การปกครองระบอบประชาธิปไตยกับสถาบันทางการเมืองไทยในยุครัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ (๒๕๖๔) ตีพิมพ์ในวารสารปรัชญาปริทรรศน์ มมร ปี ๒๕๖๔

หนังสือ/ตำรา/เอกสาร
ประกอบการสอน

๑. การเมืองและการปกครองท้องถิ่นไทย

๒. กฎหมายมหาชน

๓. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเมืองไทย

๔. องค์การและการจัดการ

๕. การเมืองกับนโยบายสาธารณะ

๖. รัฐธรรมนูญและสถาบันการเมืองไทย

๗. ระเบียบวิธีการวิจัย

๘. จิตวิทยาการเมือง

๙. ปรัชญาสังคมและการเมือง

๑๐. การเมืองและนโยบายเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

๑๑. แนวคิดทฤษฎีการศึกษาทางรัฐศาสตร์

๑๒. การวิเคราะห์การเมืองไทย

๑๓. สัมมนาการเมืองและการจัดการการปกครองไทย

๑๔. หลักพื้นฐานการเมืองการปกครองไทย

๑๕. การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทย